

SUOMEA AUTTAMASSA

PRINSSI WILHELMIN
Y.M.TOIMITTAMA

W.O.G.

**SUOMEA
AUTTAMASSA**

Kodittomia.

S U O M E A A U T T A M A S S A

SUOMEN AVUN KESKUKSEN
— CENTRALA FINLANDSHJÄLPEN —
TOIMINTAKERTOMUS

TOIMITUSKUNTA

PRINSSI WILHELM
ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT
GEORG KNUTSON KJELLBERG

PORVOO * HELSINKI
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ALKUTEOKSEN NIMI:
HUR SVERIGE HJÄLPTE FINLAND

SUOMENKIELISEN PAINOKSEN TOIMITTANUT
TUKHOLMAN SUOMI-TOIMISTO

SUOMENTANUT
TTYNYI BROFELDT

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1940

Sisällysluettelo.

	Sivu
ALKUSANAT	7
SUOMENKIELISEN PAINOKSEN ALKUSANAT	9
KANSANLIIKE, kirj. <i>Prinssi Wilhelm</i>	11
TOIMINTA ALKAA . . ., kirj. <i>Georg Knulson Kjellberg</i>	20
RUOTSIN KANSA LAHJOITTAÄ,	
laatinut <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	27
KOTIRINTAMA, kirj. <i>Prinssi Wilhelm</i>	66
VIERAITA JA ISÄNTÄVÄKEÄ,	
laatinut <i>Georg Knulson Kjellberg</i>	68
Suomalaisia vieraita Kristianstadin läänissä,	
kirj. <i>Gertrud Rolde</i>	90
Elämää Vindelnissä, kirj. <i>Brila Wrede</i>	94
Yöllinen kohtaaminen, kirj. <i>Prinssi Wilhelm</i>	100
Lähtö, kirj. <i>Ann-Mari Hermelin</i>	107
KIRJEITÄ YLI POHJANLAHDEN	112
LAIVALLA, AUTOLLA, JUNALLA JA LENTOKO-	
NEELLA, laatinut <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	128
RUOTSIN JA SUOMEN VÄLISESSÄ PORTTIKÄYTÄ-	
VÄSSÄ, laatinut <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	149
Voi, mikä vuorokausi! kirj. <i>Margit Ramström</i>	165
Kavaljeerirakennus, kirj. <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	171
Jumalan unohtama kylä, kirj. <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	177
Karjalaiset, kirj. <i>Elsa Björkman-Goldschmidt</i>	182
Sankarihautajaiset, kirj. <i>Dora Ahlquist</i>	188
SUOMI PUHUU	192
KARTTA	209
LIITTEET: viralliset asiakirjat, henkilöluettelot ja tilasto-	
tiedot	210

Alkusanat.

Tämän Suomen Avun Keskuksen julkaiseman kirjan tarkoituksena on tehdä lahjoittajille — tässä tapauksessa koko Ruotsin kansalle — selkoa siitä, miten heidän lahjansa on hoidettu ja edelleentoimitettu vastaanottajille ja miten ruotsalaista vieraanvaraisuutta on käytetty hyväksi. Tämä ei siis ole mikään tavallinen kirja. Se on paremminkin kokoelma inhimillisiä asiakirjoja, joihin on liitetty taulukoita ja tilastollisia tietoja havainnollistamaan nimin ja luvuin järjestön toimintaa. Samoin kuin tämä liike oli yksimielisen kansantahdon synnyttämä, on pyrkimyksenämme ollut antaa kirjan sisällön mahdollisimman selvästi heijastaa tämän tahdon rikkautta ja moninaisuutta. Antajilla ja avustajilla kuten vastaanottajillakin on jokaisella sananvuoro. Tästä johtuva kirjavuus kuvastaa siten tavallaan itse työn kiihkeätä luonnetta, joka tapausten nopeassa kulussa vaihteli äkkiarvaamatta ja odottamatta. Paljon oli luotava käden käänteessä, paljon oli sellaista, mihin tuskin ehdittiin ryhtyäkään, kun jo rauha oli tehty, mutta sanojen ja tekojen kirjavuuden läpi kuultaa uhrimielen katkeamaton, yhdistävä punainen lanka.

Kaikkien antajien ja avustajien nimeäminen tässä kirjassa olisi mahdoton yritys. Yhtä hyvin voitaisiin jäljentää henkikirjoitusluetteloja ja muita senkaltaisia asiakirjoja.

Lukemattomat lahjoittajat ovat antaneet avustuksensa nimeään mainitsematta tai heidän nimensä ovat yhteisten lahjoitusten allekirjoitusten joukossa. Yksilö väistyi vapaaehtoisesti syrjään yhteisen päämäärän hyväksi. Mutta hänen osuutensa puhuu hänen puolestaan.

Toimitus.

Suomenkielisen painoksen alkusanat.

*L*ukuisat suomataisetta tahotta toistuneet kehoitukset ovat aiheuttaneet tämän *Centrata Fintandshjätpen* — Suomen Avun Keskuksen kirjan julkaisemisen myös suomenkietettä. Niitte tuhansitte sodan jatkoihin joutuneille suomataisille tapsitte ja aikuisitte, jotka Suomen Avun Keskuksen väti-tyksettä tutivat Ruotsin kansan antamasta avusta osattisiksi, tämä apu muodostui kirkkaaksi vatoksi pimeydessä, sanomattomaksi itoksi surun ja kauhun keskettä, rohkeutta ja tuottamusta herättäväksi tohdutukseksi.

Mutta aika rientää, tahjatarat kutuvat toppuun, pian on jätjettä enää vain muisto, ja vaikka se otisikin syvätte miettiin painunut, se kuitenkin vuosien kutuessa katpenee, ettei siihen tiity mitään pysyvää todistuskappatetta, joka on omiaan patauttamaan muistiin ja etvyttämään koetut etämykset. Suomen Avun Keskuksen kirja etoisine kertomuksineen ja hyvin vatittuine, tyypittisine kuvineen, on juuri tuottainen tunnetmia säityttävä »muistojen kirja», jota kiittiset avustuksen saajat ovat itsetteen toivoneet. Monette kirjassa kerrotut tapahtumat varmaankin ovat tuttuja, toiset näkevät niistä vilahduksen sanomattoman tervetulleiden lahjojen tuntemattomista antajista, kaikki tuntevat uudelleen tuulahduksen siitä lämmittävästä myötätunnosta ja uhri-

mielestä, mikä tulvehti ruotsalaisen veljeskansan sydäimestä kohdistuen Suomen kamppailevaan kansaan. Millaiseksi kohtalomme tulevaisuudessa muodostuneekin, tämä muisto on kautta aikojen säilyvä elävänä suomalaisten sydämissä, niinkuin se elää tässä Suomen Avun Keskuksen suomenkielisessä kirjassakin, joka vaatimattomalla tavallaan valaisee kappaleen Pohjolan kansojen yhteistä historiaa.

Tukholman Suomi-toimistossa, marraskuussa 1940.

Esther Hjelt-Cajanus.

Kansanliike.

Kirjoittanut PRINSSI WILHELM.

Kun eräänä kylmänä marraskuun päivänä levisi tieto ensimmäisten pommien putoamisesta Helsinkiin, kävi kuin vavahdus läpi koko Ruotsin maan. Mitä nyt tapahtuisi? Mitä lähin tulevaisuus toisi mukanaan? Ei kukaan tietänyt. Huominen päivä oli kuin suuri, tumma kysymysmerkki vailla vastausta. Neuvottomuus ja kauhu antoivat leimansa sodan ensi tunneille, oli niin vaikea ajatella, että tapahtunut oli totta. Kansa, joka on toistasataa vuotta nauttinut keskeytymätöntä rauhaa, herätetään armotta sodan myrskynpuuskan äkkiä pyyhkäistessä sen omia nurkkia.

Mutta neuvottomuus ei kestänyt kauan. Heti ensimmäisen iskun vaikutuksen hieman laimennuttua ruotsalaisten sydämet valtasi toinen tunne: auttamisen halu ja välttämättömyys. Ensin epäröiden ja hapuillen, sitten määrätietoisesti ja päättävästi, vihdoin melkein lumivyöryn tapaisesti ja vastustamattomasti. Vähäisestä siemenestä kasvoi suuri puu, pienistä puroista syntyi mahtava virta, joka saavutti aavistamattomat mittasuhteet. Tuntui kuin kautta sukupolvien sydämissä uinuneet tunteet Pohjanlahden tuolla puolen olevia veljiämme kohtaan äkkiä olisivat päässeet valloilleen ja syttyneet ilmiliekkiin.

Nämä tunteet ovat aina piilleet kansansielun pohjalla, jossa ne historiallisten muistojen ja yhteisen kulttuurin voimalla ovat eläneet, mutta ne ovat olleet epäselviä — toisinaan jopa tiedottomia — ja tunteellisuuden leimaamia, todellisuuden järkältämättömille vaatimuksille vieraita. Niissä oli enemmän Topeliusta kuin Runebergiä, ja jälkimmäisen myöhemmin päästessä oikeuksiinsa muistui kuitenkin mieliin paremminkin hänen runoutensa tunnelmallisuus kuin kovan todellisuuden karu sankarius ja uhrautuvaisuus. Tämä asenne muuttui kuitenkin nopeasti tapausten painostuksesta. Maaperä oli hyvin muokattua, mutta vasta silloin, kun sitä kuvaannollisesti vihollisen räjähdyspommit raa'asti kyntivät, sieltä kasvoi jalompi ja vastustuskykyisempi oras. Epämääräiset kuvitelmat kiteytyivät, unelmat muuttuivat todellisuudeksi, todellisuus teoksi. Ja niin alkoi se avustustoiminta Suomen hyväksi, joka kulovalkean tavoin levisi yli koko maamme. Toiminta muuttui kansanliikkeeksi, joka oli niin valtava, että täydellä syyllä voimme kysyä, onko historiassa sel-laista ennen nähty. Siinä ei ollut mitään pakkoa, kaikki tapahtui vapaaehtoisesti, välittömästi ja epäitsekäästi.

Lahjan voi antaa monella eri tavalla. Yltäkylläisyydestä antaminen ei ole vaikeata. Julkisuudessa hyväntekijänä esiintyminen on nousukkaan tapa päästä eteenpäin. Antaminen, jonka aiheuttaa kuviteltu pakko tai pelko, että voisi joutua alempaan yhteiskuntaluokkaan kuin mihin kuuluu, on inhimillinen ja sen vuoksi ymmärrettävä heikkous, jonka ainoana virheenä on, että siihen niin helposti pujahtaa hitunen turhamaisuutta. Antami-

nen, joka tapahtuu nuristen ja huokaillen ja monin neuvomisin, ei ilahduta ketään. Yleensä on olemassa vain yksi arvokas antamistapa: hyvästä sydäimestä ja ilomielin. Kun annetaan epäitsekästi, vakaumuksellisesti, mitään korvausta — ei edes pienintä kiitostakaan itselleen vaatimatta — vasta silloin toteutuu noiden sanojen syvempi tarkoitus: autuaampi on antaa kuin ottaa.

Voimme suoraan sanoa, että tällä tavoin Ruotsin kansa auttoi Suomea. Se tapahtui vaatimattomasti ilman suuria eleitä ja suuria sanoja, ajattelemattakaan, että näin saatoimme itse joutua vaaralle alttiiksi. Me annoimme niin, että nahassamme kirveli. Me emme antaneet vain yltäkylläisyydestämme ja erinäisten tarvikkeiden runsaudesta, itäänpäin kulkeva virta sisälsi yhtä paljon tuhansien ja jälleen tuhansien yksilöiden henkilökohtaisten uhrausten ja kieltäymysten tuloksia. Se muodostui koko kansan asiaksi, niin hyvin köyhien kuin parempiosaisienkin. Satalappusten antaminen tuntui suhteellisesti yhtä paljon kuin kymmenäyristen. Ja kun nämä loppuivat, annettiin käten töitä — koko ajan ilomielin ja hyvästä sydäimestä. Kukaan ei vetäytynyt syrjään, ei mikään avustus ollut liian vähäinen, ei mikään uhraus liian suuri. Yksi ainoa, kaikkea vallitseva ajatus askarrutti kuusimiljoonaisen kansan mieltä: auttaa Pohjanlahden toisella puolella asuvia sukulaisia välillisesti kantamalla heidän taakkaansa, lieventää sodan aiheuttamaa hätää ja viattomien uhrien kärsimyksiä. Näinä päivinä Ruotsin kansa sulautui yhteen idän tapahtumien edessä, ja voimme hyvinkin sanoa, että Suomen avustaminen oli tämän yksimielisyyden ilmaus.

koneiden ääressä, emme olisi tulleet toimeen. Työtä tehtiin myöhään yöhön osoittaen aina samaa ihailtavaa tarmoa ja iloista luottamusta.

Mutta onhan selvää, ettei tällaista laajaa avustustoimintaa olisi tehokkaasti voitu suorittaa, ellei rajan toisella puolella olisi ollut vastaavanlaista järjestöä, joka ei ainoastaan lähettänyt pakolaisia matkalle, vaan myös vastaanotti ja jakoi moninaiset lahjat, niin että ne joutuivat sinne, missä niitä kipeimmin tarvittiin, tai niille, joille ne alkuaan oli tarkoitettu. Ensi kädessä otettiin yhteys Suomen hallitukseen, jonka mielipidettä aina tiedusteltiin tärkeimmissä kysymyksissä. Mutta tämän ohella olimme kosketuksissa myös eri avustusjärjestöihin. Tehokkaimmaksi ja molemmin puolin hyödyllisimmäksi muodostui epäilemättä kiinteä yhteistyö Suomen Huollon ja Pohjoismaisen Avun Keskuksen kanssa Helsingissä. On hauska todeta, että tämä laaja yhteistoiminta kauttaaltaan sujui hankauksitta ja keskinäisen luottamuksen merkeissä. Erittäin tärkeänä pidettiin henkilökohtaisen kosketuksen lujittamista ja ylläpitämistä järjestöjen kesken, mikä aiheutti monen myös vastaisuuteen tähtäävän ystävyysiteen solmiamisen. Jatkuvalle ymmärtämykselle ja molempien kansojen välisille hyville naapuruussuhteille lienee tämä erittäin tärkeätä, koska vaikeina aikoina solmitut ystävyysiteet yleensä ovat muita kestävämpiä.

Runsaasti kuusi kuukautta S. A. K:n toimintaa jatkui ja sen työteho kasvoi kasvamistaan aina rauhantekoon asti, jolloin oli huomattavissa eräänlaista lamaannusta, mikä johtui uudesta tilanteesta sekä jatkuvan avustustoiminnan

muuttuneista edellytyksistä. Meille, jotka aktiivisesti osallistuimme järjestelytöihin, ei suinkaan kuulu suoritetun työn arvosteleminen. Tiedämme vain, että parhaan kykymme mukaan olemme tehneet tinkimättömän velvollisuutemme ei vain pakosta, vaan myös ilomielin. Meillä kaikilla oli vain yksi toivomus: antaa Suomelle inhimillistä apua koettelemuksen hetkellä. Tietoisuus siitä, ettei apumme ole ollut turha, on meille runsas vaivanpalkka. Toteaminen, että meidän pyrkimyksillemme on Pohjanlahden toisella puolen annettu arvoa, on tuottanut meille iloa ja tyydytystä. Nimemme eivät merkinneet mitään, vain teoilla oli merkitystä. Koko liikkeen merkityksen syvempi tarkoitus ilmenee kenties parhaiten seuraavasta tosikertomuksesta.

Ensimmäisten Turusta tulleiden pakolaisten joukossa oli myös kaksi pientä 6—7-vuotiasta lasta. Ei kukaan tietänyt, mistä he tulivat, yksin he olivat astuneet laivaan, yksin he olivat istuneet koko matkan yli miinoitetun Ahvenanmeren. He olivat kalpeita ja laihoja. Ei heillä paljon muuta ollut mukanaan kuin yllään olevat vaatteet, kaikesta näkyi, että he olivat köyhästä kodista. Rinnassa oli kummallinen nimilappu, jonka sanat olivat ruotsalaisille outoja ja vaikeasti lausuttavia, mutta nämä laput olivatkin ainoat henkilöllisyystodistukset. Yksin ja neuvotomina he astuivat maihin Skeppsbrolle, missä ei kukaan ollut heitä vastaanottamassa, sillä tämä tapahtui ennen kuin lastenkuljetukset oli järjestetty ja asiamiehet alkaneet olla vastaanottamassa junien ja laivojen saapuessa. Rannassa odottavien ruotsalaisten joukossa oli myös eräs

perhe, joka heti ymmärsi tilanteen, ja ennen kuin kukaan oikein ehti ajatellakaan, oli perhe kadonnut vieden mukanaan saapuneet uudet suojattinsa. Pian tämän jälkeen saapui kirje, jossa annettiin lähempiä tietoja lapsista, mutta nyt ei kukaan tietänyt, mihin he olivat joutuneet. Meille S. A. K:ssa ei kukaan ollut asiasta kertonut.

Rauha tuli ja radiossa ilmoitettiin, että ne Suomen lapset, jotka halusivat, saivat nyt palata kotiinsa. Ja niin tapahtui, että kaksi yksinäistä matkustajaa, joiden nimet puuttuivat pitkiltä listoilta, eräänä päivän jälleen astui Suomen rannalle. Heidän entiset nimilappunsa riippuivat asianmukaisesti kaulassa, mutta lapsia itseään oli vaikea tuntea. He olivat Ruotsissa ollessaan muuttuneet punaposkisiksi ja lihaviksi, heillä oli uudet vaatteet, ja matkalaukut olivat pullollaan eväitä, leluja, vaatteita ja muita tarvikkeita. Mutta merkellisintä oli, ettei kumpikaan heistä voinut selvittää, kenen luona he olivat olleet ja missä asuneet. Kysyttäessä he vastasivat vain olleensa »kiltin sedän ja tädin luona, joilla oli punainen tupa».

Tuntemattomat kasvattivanhemmat pysyvät edelleen tuntemattomina.

Näin välitön ja epäitsekäs oli ruotsalainen vieraanvaraisuus kukoistaessaan kauneimmillaan. Näin koruttomasti toivoisimme myös niiden entisten suojattiemme, jotka ovat palanneet Pohjanlahden toiselle puolen, muistavan meitä S. A. K:n jäseniä. Kun numerot ja taulukot, tilastot ja pitkät selonteot aikoja sitten ovat joutuneet unhouksiin, ei mikään ilahduttaisi meitä enemmän, kuin jos kasvavan nuorison keskuudessa siellä kaukana joskus ker-

rotaisiin, miten silloin oli, kun Suomessa oli vaikea aika ja »me saimme asua Ruotsissa kiltin sedän ja tädin luona punaisessa tuvassa».

Parempaa jälkimuistoa ei Suomen Avun Keskus koskaan voisi saada.

Toiminta alkaa . .

Kirjoittanut GEORG KNUTSON KJELLBERG.

Sota Venäjän ja Suomen välillä oli syttynyt. Itäisten rajaseutujen tyhjentäminen pakotti tuhannet vaimot, lapset ja vanhukset äkkiä jättämään kotinsa ja kontunsa. Pommitusretket yli koko maan sytyttivät kylät ja kaupungit tuleen. Hävitys ja hätä seurasi niiden jäljissä. Tiedot tästä herättivät monessa ruotsalaisessa palavan auttamishalun.

Miten? Millä tavalla? Joulukuun ensimmäisinä päivinä rouva Maja Sandler, silloisen ulkoministerin puoliso, filtri Hanna Rydh-Munck av Rosenschöld, Fredrika Bremer-förbundetin puheenjohtaja, sekä rouva Margit Levinson, Tukholman läänin maaherran puoliso ja Rädde Barne (Pelastakaa lapset)-yhdistyksen puheenjohtaja pohtivat voimaperäisesti tätä tärkeätä kysymystä. Neuvottelujen tuloksena oli eri naisjärjestöjen edustajien kutsuminen valmistavaan kokoukseen ulkoministerin asuntoon sunnuntai-iltana joulukuun 3 p:nä. Tässä kokouksessa päätettiin yksimielisesti perustaa erikoinen järjestö, jonka tehtävänä olisi mitä kiireimmin toimittaa kaikkea mahdollista apua Suomen siviiliväestölle.

Oli toimittava ripeästi. Rouva Sandlerin kutsusta koontui jo seuraavana päivänä ulkoministerin asuntoon

parikymmentä edustajaa eri yhdistyksistä ja järjestöistä, joiden toivottiin osallistuvan Suomen avustustoimintaan. Näitä olivat Punainen Risti, Pelastakaa lapset, S.L.K. (Ruotsin lottajärjestö), Ranskalaisten ja espanjalaisten lasten naiskomitea, Pelastusarmeija, N.N.K.Y., Rotary-klubi, Suomi-toimisto ym. Kun oli keskusteltu pitkälti avustustoiminnan muodoista, päätettiin lykätä kokous seuraavaan päivään ja kutsua siihen vielä useampia asiasta kiinnostuneita henkilöitä.

Joulukuun 5 päivänä pidetyssä kokouksessa päätettiin lopullisesti perustaa toimikunnan johtama keskusjärjestö, jonka tehtävänä oli järjestää avustustyö Suomen siviiliväestön hyväksi. Järjestön nimeksi hyväksyttiin »Centrala Finlandshjälpen» (Suomen Avun Keskus). Puheenjohtajaksi valittiin rouva Maja Sandler, varapuheenjohtajaksi tri Hanna Rydh ja toimeenpanevaksi jäseneksi lähettiläs, sittemmin työvaliokunnan puheenjohtaja Einar Ekstrand.

Huoneistot haettiin ja seuraavana päivänä — joulukuun 6:ntenä — avattiin Suomen Avun Keskuksen toimisto Herkuleskadun 26:ssa, missä Tukholman kaupunki luovutti viisi huonetta tähän tarkoitukseen.

Toiminta oli kuitenkin jo sitä ennen alkanut. Päivälehdistössä ollut ensimmäinen tiedotus rouva Sandlerin aloitteesta sai aikaan oikean kirje- ja lahjatulvan ulkoministerin asuntoon. Ovikellot soivat lakkaamatta ja puhelimesta ihmiset pyysivät, melkeinpä rukoilivat, että saisivat vastaanottaa suomalaisia lapsia koteihinsa. Lahjääröt täyttivät pian kaikki huoneet kattoa myöten. »Nyt olemme saaneet niin paljon vaatteita, että huoneissa

hämärtää», sanoi talon uskollinen vartija. Kesken kiirettä soitti muuan nainen itsepintaisesti pyytäen saada tavata rouva Sandlerin sihteerä. »Ei minulla ole sihteerä», kuului vaatimaton vastaus. »Silloin pyytäisin tarjoutua toimeen», vastasi tuntematon ääni. Ja näin oli saatu hyvä työvoima lisää. Pian oli vapaaehtoisten sihteerien luku noussut kolmeen, ja kun nämä eivät riittäneet, ilmoittautui itse ulkoministeri neljänneksi »vapaa-aikoinaan», kuten rouva Sandler sanoi. Muutamassa päivässä muuttui hieno, rauhallinen koti meluisaksi keräys- ja tietotoimistoksi.

Herkuleskadun varrella olevassa toimistossa vallitsi alusta alkaen kuumeinen toiminta. Eri tahoilta hankittiin kiireesti välttämättömin kalusto. Lasten Päivien toimisto asetti auliisti koko huonekaluvarastonsa käytettäväksi. Vapaaehtoista työvoimaa tarjoutui kaikkialta ja henkilöstön lukumäärä kasvoi nopeasti. Varhaisesta aamusta myöhäiseen iltaan vallitsi huoneissa tungos: jonotettiin lahjojen luovuttamista Suomelle, ja pitkä rivi suomalaisia naisia ja lapsia odotti kärsivällisesti apua ja hoivaa. Postista tulvi tulvimalla yhä uusia lahjakirjeitä, tarjouksia ja kyselyjä. Puhelujen runsaus aiheutti jo muutaman päivän kuluttua oman vaihteen hankkimisen.

Tätä suurta halukkaiden, mutta useimmiten täysin kokemattomien ja tottumattomien apulaisten joukkoa ohjasivat tottuneet sekä mies- että naispuoliset järjestelijät, ja vähitellen saatiin sekasortoon järjestystä ja toimiston työ jaettiin seuraaviin osastoihin:

kanslia, talousosasto ja sihteeristö,
sanomalehtiosasto,

vaatteidenkeräysosasto,
elintarvikkeiden keräys- ja osto-osasto,
rahalahjojen keräysosasto,
vastaanotto-, majoitus- ja rekisteritoimisto,
invalidiosasto,
kuljetusosasto.

Jo kahden viikon kuluttua toimistohuoneistot osoittautuivat liian pieniksi ja oli pakko vuokrata vieläkin kokonainen kerros samasta talosta. Muutamaa viikkoa myöhemmin täytyi hankkia lisäksi vielä suuri toimistohuone.

Eri paikoissa Tukholmaa avattiin keräystoimistoja ja varastoimispaikkoja. Tukholman kaupunki luovutti käytettäväksi huoneiston Storkyrkobrinkenin 14:stä, useita kerroksia Vaasankadun 11:stä sekä varastohuoneiston Mästersamuelinkadun 45:stä. Sitä paitsi vuokrattiin 20 huonetta ja suuria varastokellareita Norrlandkadun 15:stä, jotka sitten vaihdettiin samanlaisiin Vaasankadun 13:ssa. Maksutta asetettiin käytettäväksi varastohuoneisto Eugéniantien varrella ja sitä paitsi joukko pienempiä huoneistoja Tukholmassa ja esikaupungeissa.

Kaikissa osissa maata muodostettiin välittömästi paikallistoimikuntia, jotka maaherroille lähetetyn pyynnön johdosta alistettiin S.A.K:n läänitoimikuntien johdon alaisiksi. Tällaisia paikallistoimikuntia syntyi useimmissa lääneissä.

Haaparantaan järjestettiin jo varhain everstinrouva Margit Ramströmin johdolla S.A.K:n paikallisosasto vastaanottamaan ja edelleen lähettämään Suomeen ne suuret vaate- ja tavaralähetykset, joita sinne yhä lisääntyvässä määrässä saapui.

Päästäkseen kosketuksiin Suomen viranomaisten kanssa matkustivat S.A.K:n lähettäminä rouva Maja Sandler ja tri Hanna Rydh Turkuun ja Helsinkiin joulukuun 11 p:nä, tri Hanna Rydh Vaasaan ja Mikkeliin joulukuun 17 p:nä sekä ylijohtaja ja rouva Sandler Pohjois-Suomeen tammi-kuun 4 p:nä. Tällöin he tapasivat Suomen sosiaali-, maa-talous- ja siirtoasiainministerit, sekä Uudenmaan, Vaasan, Oulun ja Lapin läänin maaherrat ym. Tuloksena oli toimi-kunnan perustaminen Helsinkiin. Sen nimenä oli »Pohjois-maisen Avun Keskus Suomessa» ja se toimi lääket. tri V. Rantasalon ja fil. tri B. Nybergin johdolla. Toimikun-nan tehtävänä oli järjestää Suomen kansalaisten siirtoa Ruotsiin. Myös Vaasaan perustettiin »Suomen Vapaan Huollon Keskus» vastaanottamaan ja jakamaan Ruotsista saapuneet lahjat. Viimeksi mainitun toimikunnan tehtä-vät siirtyivät myöhemmin »Suomen Huollolle», joka toimi ent. pääministerin, prof. A. K. Cajanderin johdolla. Täten oli Suomessa olemassa S.A.K:n toiminnan tehokasta suo-rittamista varten vaadittavat järjestölliset edellytykset.

Ruotsin hallitus osoitti jo alusta alkaen suurta mielen-kiintoa siihen tehtävään, jonka S.A.K. oli ottanut suorit-takseen, myöntämällä joulukuun 13 päivänä 500 000 kruunua arpajaisvaroista hallintokustannusten ym. peittä-miseksi sekä järjestämällä vapaamatkat Valtion Rauta-teillä S.A.K:n huollettavina oleville Suomen kansalaisille. Kaikki ne tavarat, jotka S.A.K:n kautta kerättiin ja lahjoi-tettiin Suomeen, saatiin myös lähettää rahtimaksutta.

S.A.K:n toiminta joutui sittemmin valtion huostaan. Hänen Kuninkaallisen Majesteettinsa päätöksen nojalla

joulukuun 22 p:ltä 1939 kutsuttiin koolle kuninkaallinen komitea, jonka tehtävänä oli »johtaa ja järjestää sitä toimintaa, jota vapaaehtoisuuden pohjalla keräysten avulla ja muulla tavalla suoritetaan avustuksen hankkimiseksi niille henkilöille, jotka Suomessa nykyään vallitsevien olosuhteiden vuoksi pakolaisina lähtevät sieltä meidän maahamme, sekä suunnitella yllämainittuun tarkoitukseen tähtäävää toimintaa». Komiteaan kuuluivat pääasiallisesti alkuperäisen toimikunnan jäsenet sekä sen lisäksi muutamia viranomaisten ja suurempien avustusjärjestöjen edustajia. Kuninkaallinen komitea aloitti työnsä tammik. 1 p:nä 1940.

Tänä ajankohtana S.A.K:n toiminta oli saavuttanut sellaisen laajuuden, jota ei kukaan ollut voinut aavistaaakaan. Koko maata käsittävä vaatteiden, ruokatavaroiden ja muiden tarvikkeiden keräys Suomen hyväksi oli kasvanut vallan valtavaksi, ja Suomesta evakuoitujen saapuminen synnytti joka päivä uusia probleemoja.

Muutamien harvojen viikkojen kuluessa S.A.K. kasvoi kokonaiseksi virastoksi, johon kuului valtava lääni- ja paikallistoimikuntaverkosto kaikkialla maassa. Oli pakko hankkia vielä suurempia huoneistoja päätoimistoa varten, ja helmikuun 3 p:nä tämä muutettiin Herkuleskadulta Sturekadun 18:aan, missä kolme kerrosta eli yhteensä 30 huonetta otettiin toimiston nyt n. 90 henkeä käsittävän henkilöstön käytettäväksi. Puhelinvaihe, johon kuului 20 johtoa ja 58 puhelinta, ei tahtonut riittää päivän kiireimpänä aikana. Toistatuhatta kirjettä ja lähetystä postitettiin päivässä ja muutamien osastojen työaika kesti säännöllisesti myöhään yöhön.

Ulkoministerin asunnosta lähtenyt aloite inhimillisen avun antamiseksi Suomelle oli kehittynyt koko maata käsittäväksi kansanliikkeeksi. S.A.K:n vaativa tehtävä oli toimia tämän kansanliikkeen yhdistävänä elimenä.

\

Ruotsin kansa lahjoittaa.

Laatinut ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Ehrensvärdin vanhaa määritelmää Ruotsin kansasta — »hidas kansakunta täynnä kiivautta» — on usein toistettu, mutta kenties emme koskaan ole sitä niin selvästi todenneet kuin tänä vuonna. Viime aikoina on meitä ruotsalaisia usein moitittu toistuvasta sairautuudesta ja pikkumaisesta itsekkyydestä, olemme viettäneet ala-arvoista ja lohdutonta ahneudenaikaa — mutta sitten äkkiä lahjoitamme suurin elein miljooneja ja miljoonien arvosta tavaraa ajattelelmatta lainkaan varojamme tai takaisinmaksua. Analysoitaisiinpa ilmiön syitä miten tahansa, yksi vaikutin on varma: järkähtämätön antamisen tahto. Sama iloinen sävy oli antajien äänessä, olipa sitten kysymyksessä ihka uusi kuorma-auto, joka määräämättömäksi ajaksi asetettiin käytettäväksemme, tai kahvikilo, joka oli säästetty »hauskaa hetkeä varten pimeänä aikana». Sama taipumaton uhrimieli kuvastui antajan kasvoilta annettaessa kallista sormusta kuin luovutettaessa saapasparia, jotka omistajalle merkitsivät rakasta Amerikanmuistoa, mutta »kun ei ole muuta antamista, menkööt muistotkin sen tien», kuten eräs vanha Kaliforniassa ollut ukko sanoi jättäessään lahjansa.

Ensimmäiseksi pyydettiin Ruotsista vaatteita ja huopia, ja kaikkialla alkoi keräys. Paitsi 20 lääninkomiteaa

perustettiin seuraavat avustustoimikunnat, jotka keräsivät vaatteita, rahoja ym. sekä valmistivat vaatteita ja neuletavaraa:

- 175 paikallistoimikuntaa,
- 78 Punaisen Ristin kerhoa,
- 73 raittiuskerhoa,
- 82 lähetys- ja kirkollista ompeluseuraa,
- 71 eri naisyhdistystä ja naisyhtymää.

Ne S.A.K:n päätoimistossa olevat henkilöt, jotka joutuivat vastaanottamaan kirjeitä ja puhelintiedusteluja koko maasta tai seurasivat sanomalehti-otsikkoja Suomen vaikeina sotakuukausina, saivat selvän kuvan toimivasta Ruotsista. Mm. eräs viikkolehti lupasi julkaista lehdessään kuvan henkilöstä, joka sillä haavaa löytäisi Ruotsin valtakunnasta täysin toimeettoman naisen! Joku ilmoitti puhelimitse, että kuorma-autollinen vaatteita eli n. 1 000 kg oli kerätty yhdessä ainoassa pitäjässä — eikä tämä pitjä suinkaan ollut maamme rikkaimpia — samoin oli morsiuskappioita varten valmistettu lakanakangas muuttunut Suomeen lähetettäväksi lumipuvuiksi. Sanomalehdistössä oli erikoisotsikkoja, kuten »Päivän huuto», »Viikon tunnus» tai »Tänään — tarvitaan Suomea varten...» Ja sitten seurasivat eri toivomukset tyhjiä laatikoista yatsavöihin, huopatossuista radiokoneisiin saakka jne. Ompelimoja perustettiin työväentalojen huoneistoihin, lähetysseurojen saleihin ja maaherranvirkataloihin. Järjestettiin kirkkokonsertteja, Suomen-iltoja ja lastennäytäntöjä, joiden rahallinen tulos kaikkialla oli loistava. Eri poliittiset puolueet avustivat kilvan työtä Suomen hyväksi — sosialisti-

naisten kerhot yhtä hyvin kuin yleisen vaaliliiton oikeistonaiset. Ja kun viimein tuli pyyntö polvenlämmittäjien valmistamisesta, uskallaan varmasti väittää, että joka kolmas nainen koko Ruotsin maassa kutoi polvenlämmittäjiä.

Ja vapaa-aikoina suoritettujen työtuntien lukumäärä on valtava. Virastojen ja tehtaitten henkilöstöä saapui säännöllisesti ilta illan, kuukausi kuukauden jälkeen työskentelemään toimistoihin, ompelimoihin ja työpajoihin.

Mutta ei ainoastaan lahjoitettu ja neulottu — myös voimaperäinen ajatustoiminta kehittyi joka taholla. Sen huomasi selvästi kaikista niistä ehdotuksista ja aloitteista, joita tänä aikana syntyi. Monet niistä olivat todella suuriarvoisia. Käytännöllisiä paperiliivien ja tuulensuojuksien, makuupussien ja lumipukujen malleja keksittiin. — Valmistakaa nahkatyynyistä lyhyitä turkkeja, kirjoitti eräs tunnettu perheenemäntä. — Käyttökelvottomista paloruiskunletkuista valmistettiin hevosenloimivöitä. Monet arpajaisehdotukset olivat suorastaan nerokkaita — ja arpajaisvoitot vaihtelivat antiikkipeileistä perunasäkkeihin. Tässä valtavassa uusien avustusmuotojen keksimisessä pujahti joukkoon tietenkin toisinaan hieman omituisiakin aloitteita, kuten esimerkiksi ehdotus, että Suomeen lähetettäisiin sinivuokon taimia — mehiläisyhdyskuntien perustamista varten. Tämä ehdotus tehtiin varmasti hyvässä tarkoituksessa, mutta kylmän todellisuuden valossa se tuntui melko hullunkuriselta.

Tämän toimintahalun johtaminen, suuntaaminen sekä tulosten huoltaminen on ollut S.A.K:n tärkeimpiä tehtäviä. Vaatteita, elintarvikkeita ja sairashoitovälineitä alkoi

melkein heti virrata S.A.K:n päätoimistoon Tukholmassa. Puhelimet soivat lakkaamatta, porraskäytävissä oli kansaa tungokseen asti, ja vaatteet täyttivät huoneiston toisensa jälkeen.

Vaatteiden keräys.

Puhtaasti kuljetusteknisistä syistä, varsinkin maksuttoman rahdin vuoksi, oli kerätyt vaatteet varastoitava muutamiin harvoin paikkoihin. Luonnollistahan oli, että päävarasto sijoitettiin Tukholmaan. Sieltä oli mahdollista järjestää nopeimmat kuljetukset Suomeen sekä laivateitse, rautateitse että autoilla, ja lahjalähetyksiä saatettiin täten parhaiten jakaa ja ohjata oikeaan paikkaan. Keräys-, lajittelu- ja uudelleenpakkausosastoja perustettiin moneen paikkaan pääkaupungissa. Suomesta näet pyytämällä pyydettiin, että tavarat olisivat hyvin lajiteltuja perille tullessaan, mieluummin ainoastaan yhtä vaatelajia kussakin pakkauksessa. Tämä oli sitäkin suotavampaa, koska suomalaisten käytettävissä olevat mahdollisuudet sekä henkilöstöön että kuljetukseen nähden olivat hyvin rajoitettuja. Oli otettava huomioon, että uhkaavan tilanteen johdosta aikaa usein oli niukalti ja huoneistot ahtaat, — jakelun täytyi usein tapahtua joko ulkosalla tai puutteellisesti valaistuissa pommisuojoissa. Vaatteet lajiteltiin niin muodoin meidän pakkauskeskuksissamme niiden tarkoituksen ja käytön mukaan suomalaisten toivomuksia silmälläpitäen. Sen jälkeen laatikot varustettiin selvillä

Mihin kaikki laatikot pannaan?

merkinnöillä ja lähetettiin Suomeen. Lajitteluluetteloja lähetettiin Ruotsin maaseudulle, pakkausohjeita annettiin sanomalehdissä ja radiossa, minkä jälkeen hyvin lajiteltua ja valmiiksi merkittyä tavaraa alkoi saapua. Nämä lähetettiin silloin suoraan Suomeen. — Mutta samalla saatiin taas uusia tehtäviä S.A.K:n pakkausosastoissa — nk. erikoislähetykset. Suomen sairaalat pyysivät esim. määrärerän tavaraa: huopia, erilaisia alusvaatteita, vuode- ja liinavaatteita ym. Samaan aikaan pyydettiin toiselta taholta yksityisiä pakkauksia eri siirtoväenleirien asuksluvun mukaan esim, 77 naiselle, 10 miehelle ja 92 lapselle — kaikki yhtenä lähetystenä. Usein mainittiin erikoisesti, ettemme lähettäisi enempää kuin oli pyydetty, koska kuljetusmahdollisuudet nimetyltä paikkakunnalta edelleen eivät sallineet suurempaa lähetystä.

Tukholman vaatekeskuksissa työskenteli, paitsi vakinaista henkilöstöä, noin 200 vapaaehtoista pakkaushommissa. Työ oli usein sekä kovaa että vaativaa. Huoneistot olivat kylmät ja ilma kaikkea muuta kuin terveellistä siellä olevien vaatepakkojen johdosta. Varsinkin alku oli sekä aikaa että työvoimaa vaativa. Usein oli työskenneltävä yötkin ja partiolaisia ja ylioppilaita pyydettiin avuksi. Saapuvien ja lähtevien tavarain tulva oli loppumaton. Keskimääräinen tavarainvaihto käsitti n. 1—3 rautatievaunukuormallista päivässä, lukuunottamatta auto- ja laivalasteja, sattuipa joskus, että jopa 18 vaunukuormalista tavaraa odotti lajittelua ja edelleenlähettämistä. Koko maasta saapui lakkaamatta vaatelähetyksiä — sananmukaisesti linnasta mökkiin asti, — tuli tuhansien

kruunujen arvoisia turkkeja ja saloseutujen koululasten vaivalloisesti kokoonkyhäämiä lapasia.

— Nyt annan teille koko vaatevarastoni lukuunottamatta kaikkein välttämättömintä, mitä tarvitsen loppuikäseni, eräs vanha herra ilmoitti puhelimessa. Lähettäkää noutamaan! — Eikä se lähetys, mikä sieltä tuli, suinkaan ollut pienimpiä.

Vaivalloisesti kokoonkyhäytyssä kirjeessä eräs kotiapulaiseksi itseään nimittävä henkilö kirjoitti käyttäneensä usean viikon aikana työnsä jälkeisen ajan myöhään yöhön valvoen valmistaakseen myötäseuraavat vaatekappaleet, joiden aineksiin hän niukasta palkastaan oli säästänyt varoja.

— Työssämme noudatimme erikoistumista, kertoo suurimman, Vaasankadun 13:nnessa sijaitsevan vaatekeskuksemme johtajatar. Eräs henkilö pakkasi vain miesten päällysvaatteita — hän selittää itse nyt kolmen kuukauden päivittäisen työn jälkeen saavuttaneensa mitä täydellisimmän tavara- ja pakkaustuntemuksen miestenvaatteiden alalla, samalla kun käsivarrenlihakset ovat huomattavasti kehittyneet harvinaisen raskaan työn johdosta, — toiset ovat erikoistuneet lottavaatteisiin, ja suurella huolella ja rakkaudella on kerätty kaikki ne vaatteet, joiden Ruotsin naiset ovat arvelleet olevan hyödyksi Suomen naisille heidän ylen raskaassa työssään. Suomen Lottajärjestö ja Martat ovat saaneet erikoislähetyksensä. — Toinen osasto omistautui kokonaan lasten, naisten ja miesten alusvaatteille. Erinäisiä vaateparsia tuli niin val-

tavia määriä — esim. myssyjä ja kaulahuiveja, — että aluksi arvelimme voivamme kaulahuiveista (jotka kaikki olivat ensiluokkaisia) rakentaa vaikkapa sillan Suomeen käyttäen myssyjä siltapylväinä, mutta jokainen vaatekappale oli tuiki tarpeen, ja päähineiden kysyntää on tuskin voitu täydelleen tyydyttää. Alusvaatteet olivat kovin toivottua tavaraa, koska niiden vaihtaminen mahdollisimman usein on erittäin tärkeitä syöpäläisten ja niiden aiheuttamien kulkutautien vastustamisessa.

Erittäin huolellisesti valmistivat lahjoittajat vauvan vaatteita. Lähetimme sadoittain käärejä, jotka sisälsivät kaikkea, mitä vastasyntynyt tarvitsee, pikku paidoista päällystakkiin asti, sitä paitsi napavöitä, voiteita, saippuaa, puuteria, sinkkisalvaa, lukkoneuloja jne. — jotka yksityiskohtia myöten osoittivat antajan huolellisuutta. Aikojen kuluessa nämä lähetykset tulivat yhä täydellisemmiksi. Miten tervetulleita tällaiset lähetykset olivat, todistaa mm. seuraava Suomesta saapunut kirje:

»Täällä Lapissa on n. 36 leiripaikkaa. Yhdessä leirissä oli 17 naista, jotka odottivat lasta, eikä heillä ollut riepukaan tulevalle lapselleen. Nyt he kaikki saivat mitä parhaimmat vauvanvarusteet. Nämä huolellisesti valmistetut kääret aiheuttivat sanoin kuvaamatonta iloa ja liikutusta.»

Jo varhain järjestettiin osastoihin erikoinen huone liinavaatteita varten, missä lakanat, tyynynpäälliset ja pyyheliinat lajiteltiin. Rikkinäisistä vaatteista valmistettiin siteitä, jotka pakattiin erikoisiin Punaisen Ristin laatikoihin. Nämä liinavaatevarastot ovat olleet varsin arvok-

Yläkuva: Tukholman ompelimo.
Keskellä: Uudet vaatteet kiireestä kantapähän.
Alakuva: Lajittelua ja pakkausta.

kaita ja niitä on pyynnöstä lähetetty lapsileireihin, kenttä-sairaaloihin ja toipilaskoteihin.

Huopien kysyntä pommitettuihin sairaaloihin on koko ajan ollut suuri. Valtavia määriä tulikin. Vaikeinta oli sotatilanteen vuoksi kuitenkin näiden tavaroiden kuljettaminen määräpaikkoihin. Yritimme esim. monta kertaa auttaa Suomen Punaisen Ristin Sairaala Helsingissä lähettämällä heille huopia, mutta joka kerta huovat jo matkalla Suomeen otettiin käytäntöön muille haavoittuneille. Vihdoin kuitenkin eräs lähetys tuli perille Helsinkiin, ja S.A.K. sai erään lahjoittajan välityksellä seuraavanlaisen tiedoituksen:

»Nämä huovat ovat kuin Herran ihme», kirjoittaa Suomen Punaisen Ristin Sairaalan johtajatar Helsingistä. »Varastomme riitti kutakuinkin, kunnes Kannakselta rupesi tulemaan joukoittain haavoittuneita. Meidän täytyi varata paikkoja neljä kertaa suurempaa potilasmäärää varten, kuin mitä sairaalaan mahtuu, ja tilanne olisi ollut epätoivoinen, elleivät nämä huovat Ruotsista olisi saapuneet. Sydämellinen kiitos kaikille lahjoittajille.»

Vastaanottokeskuksessa jouduttiin selvästi huomaamaan sanomalehdistössä olleiden kehoitusten tulokset. Polvenlämmittäjäkehoituksen jälkeen tuli suunnattomia määriä lämmittäviä kudonnaisia, ja Suomesta saapuivat monet kiitokset tervetulleista lähetyksistä. Vanhat ja kuluneet neuletuotteet sekä rikkinäiset erotettiin ja lähetettiin tehtaisiin, jotka vaihtoivat ne uuteen lankaan. Tämä lanka lähetettiin sitten työtupaamme, josta sitä jaettiin kotona neuottavaksi sukiksi yms. Mutta suuri

Iloinen antaja.

osa lankaa lähetettiin sellaisenaan Suomeen, missä se tuotti kaksinkertaisen hyödyn antamalla Suomen naisille työtä siirtoleireissä ja pommisuojoissa.

Suuria vaatetavaramääriä olemme vastaanottaneet maaseutujärjestöiltä, tehtailta ja sanomalehtien keräys-paikoista — mm. Dagens Nyheterin suurkeräyksestä. Tavarainvaihto suurimmassa pakkaamossamme on ollut erittäin vilkasta. Noin 30—40 tonnia on päivittäin saa-

punut rahtitavarana. Kiireimpänä aikana olemme lähettäneet n. 3 vaunullista päivässä, onpa ollut päiviä, jolloin olemme lähettäneet 5 vaunullista sekä 30 autokuormalista. Yksistään tästä keskuksesta on Suomeen lähetetty 1 158 tonnia vaatteita.

Osastossa, jossa suomalaisille vieraillemme jaettiin vaatteita, oli melko vilkasta. Monenhan oli äkkiä täytynyt jättää kotinsa ehtimättä ottaa mukaansa mitään tavaraa; myös saapui ulkomailta kotiinpalaavia suomalaisia, varsinkin suomalaisia merimiehiä, jotka kiiruhtivat maansa avuksi. »Mitä täällä tapahtui», sanoi eräs suomalainen avustajamme, »oli palanen sykähtelevää elämää, missä suurenmoisuus ja liikuttavuus usein vaihtelivat, missä kuului sekaisin lastenjokellusta, äitien kehoituksia ja ukkojen ääniä, ja meillä siellä työskennelleillä oli tuhansia asioita ratkaistavanamme. Suuri joukko kaikkensa menettäneitä, kodeistaan karkotettuja, sai täällä apua ja puettiin kiireestä kantapäähän.»

— Kurjimmassa kunnossa olivat tietenkin ne, jotka kauimmin olivat olleet Suomessa siirtoväen leireissä, selittää osaston johtajatar. Meille tuli myös lapsia Suomen köyhimmistä seuduista. Ja ne, jotka lentoteitse saapuivat Vaasan—Sundsvallin eivätkä Haaparannan kautta, eivät tavallisesti kahdeksaan päivään olleet lainkaan riisuutuneet.

Laivalla saapuneista oli ensimmäinen joukko Helsingistä ja Kannakselta. Heidän oli ollut pakko jättää kotinsa ehtimättä ottaa mitään mukaansa. Muuan pieni suoma-

lainen eukko, erään ruotsinmaalaisen leski, oli ollut pesutuvassa pommituksen tullessa. Hän oli juossut suoraan porttikäytävään, mistä poliisi ja palosotilaat löysivät hänet ja veivät hänet pois tulipalon riehussa hänen ympärillään. Melkein kaksi vuorokautta hän oli pommi-suojassa, kunnes hän kolmantena yönä lähti Ruotsin lähetystön pommi-suojaan. Siellä hän kuuli puhuttavan viimeisestä Helsingin—Tukholman laivayhteydestä ja päätti lähteä matkaan. Laivalla hän kohtasi poikansa, miniänsä ja heidän lapsensa, joiden hän oli luullut kuolleen. Koko perhe, mummo, poika, miniä ja lapset saivat uudet vaatteet S.A.K:n vaatetustoimistosta. — Ensimmäiset pakolaiset Kannakselta, joiden päämääränä oli Turku, kahlasivat lumikinoksissa päivisin ja nukkuivat niissä öisin. Eräs vanha 70-vuotias eukko oli ollut mukana tällaisella matkalla ja häneltä olivat melkein kaikki vaatteet matkalla kuluneet käyttökelvottomiksi. Avunhakijain joukossa oli myös eräs hiljainen ja rauhallinen vanha mummo Loviisasta. Pommituksessa konekiväärin kuula oli lävistänyt hänen sisarensa molemmat jalat ja hänet oli viety sairaalaan. Mummo itse oli kastunut läpimäräksi ja saanut lainata sairaan vaatteet, ja nyt hän touhuili kovin saadakseen lähettää sisarelleen takaisin lainaamansa vaatteet siltä varalta, että tämä jälleen paranisi.

Vaatetustoimisto sai varastonsa enimmäkseen pakkauskeskuksista, mutta on sitä paitsi saanut paljon apua Singerin ompeluarmeijalta. Toimisto jakoi kaikkiaan 123 794 vaatepartta.

Jo varhain perustettiin vaatetustoimiston yhteyteen ompelimo, jossa rikkinäiset paikattiin, epäkäytännölliset vaateparret korjattiin sopivammiksi sekä ennen kaikkea valmistettiin lahjaina saaduista kankaista kaikenlaista uutta, mitä eniten tarvittiin. Pian oli ompelimoa laajennettava, sillä siltä tiukattiin alati uutta, esim 200 yöpukua, 700 lastenpaitaa, 500 paria lakanoita jne. Vain kerran, kun ompelimoa pyydettiin valmistamaan 40 000 lastensiliinaa, se kieltäytyi toimittamasta tilausta.

— Tuhansia ja taasen tuhansia metrejä flanellia ja villakangasta kerääntyi hyllyillemme, kertoo ompelimon tar mokas johtajatar. Vuoroin ristin käteni, vuoroin revin tukkaani ja surin, ettei vuorokaudessa ollut 48 tuntia 24 sijasta. Flanellilippuni alle kerääntyi koko joukko ompelevia naisia, ja me leikkasimme koko yön, niin että peukaloita pakotti. Onneksi saapui avuksemme ammattitaitoista väkeä ja sähköveitsi leikkasi vinkuen kangaspakkoja.

Onnistuttuamme valmistamaan poikienhousuja — eniten haluttu vaateparsi — ryhdyimme valmistamaan suurempia housuja paksummasta kankaasta, ja ompelukoneet ratisivat kuin konekiväärit. Vapaahetkinään taitavat housujenompeelijattaret ja vaatturit kaupungin suurliikkeistä tulivat avuksemme meitä ohjaamaan, ja eräänä iltana jopa kahdeksankin mestaria seisoi ompelimossamme suurten pöytien ääressä leikkaamassa. Kaupungin perheenemännät noutivat leikatut kangaskappaleet ja palauttivat ne valmiiksi ommeltuina. N. 15 000 vaatekappaletta on ompelimomme valmistanut.

Yläkuva: Suosittu laulaja Sven Olof Sandberg (S.O.S.)
kerää suksia Suomeen lähetettäväksi.

Alakuva: Onpa joulukääröjä kerrakseen.

Joulun aikana Svenska Morgonbladet järjesti joululahjakääröjen keräyksen, ja sopimuksen mukaan kääröt oli lähetettävä S.A.K:n pakkauskeskukseen Storkyrkobrinkenin 14:ään. Näitä kääröjä ei ollut osoitettu määrätuille henkilöille, vaan ne oli tarkoitettu yleistä jakelua varten. Vain kerran tästä mainittiin radiossa. Seuraavana aamuna, kun pakkaustoimiston ovet avattiin, antajia työntyi sisään oven täydeltä, ja jo klo 1½ 10 oli tiskille ladottu metrinkorkeudelta paketteja ja korkeita röykkiöitä kasaantui sen taakse. Lähetit toivat jopa 40—50 käärröä yht'aikaa. Ihmiset olivat varmasti radiopuheen jälkeen puuhailleet koko yön saadakseen kokoon näin runsaasti lahjoja. Kääröjen sisältö oli varsin sekalainen: vaatteita, kahvia, sokeria, teetä ym. Usein niissä oli erikoiset päällekirjoitukset, kuten: »Suomalaiselle ystävälleni», »Suomen sotilaille Kannaksella». »Älkää uskoko, että olemme rikkaita», oli erääseen käärröön kirjoitettu, »mutta olemme lakanneet juomasta kahvia ja tässä näette tuloksen. Te tarvitsette sen paremmin kuin me.» Tämän joululahjakääröjen keräyksen tulos oli suurenmoinen, 63 tonnia lähetettiin Suomeen.

Välittömänä seurauksena joululahjakääröjen keräyksestä oli pyyntö saada lähettää paketteja määrätulle vastaanottajalle. Me lupasimme koettaa saattaa nämä lähetykset perille selittäen kuitenkin nimenomaisesti, ettemme voineet taata pakettien saapumista määräpaikkaansa. S.A.K. ei voinut tehdä muuta kuin lähettää paketit suljetuissa pakkauksissa Suomeen ja pyytää siellä jonkin suomalaisen järjestön toimittamaan ne edelleen. Monessa

tapauksessa vastaanottajan osoite kuitenkin oli muuttunut, paikka, mihin paketti oli lähetettävä, oli jo evakuoitu, postinkulku katkennut tai kysymyksessä oleva rautatie-linja liiaksi kuormitettu voidakseen vastaanottaa yksityisiä lähetyksiä. Tällaisissa tapauksissa sattui toisinaan, että suomalainen avustusjärjestö otti huostaansa lahjan ja antoi sen jollekin toiselle avuntarpeessa olevalle, toisinaan ne lähetettiin takaisin Haaparantaan, josta lähetys palautettiin lähettäjälle.

Aivan kaupungin keskustassa sijaitsevana Storkyrkobrinkenin 14:sta muodostui se tukholmalaisten keskus, mihin suurin osa yleisön antamista lahjoituksista kerääntyi. Tänne lähetettiin myös useimmat pienehköt postipaketit. Kerran tuli eräs keski-ikäinen rouva kysymään, ottiko keräystoimisto vastaan myös miesten housuja. Vastaus oli tietenkin myönteinen, ajattelimme, että kysymys oli hänen miehensä vanhoista housuista. Seuraavana päivänä tuotiin eräästä herrainvaatehtimosta 300 paria aivan uusia hiihtohousuja, parasta lajia. Sattuipa kerrankin, että muuan henkilö tultuaan toimistoon riisui turkkinsa, jätti sen tiskille ja ajoi kotiin autolla ilman päällystakkia. Kerran oli miehenpuvun jokaiseen taskuun pantu 10 kruunun seteli — ja miehenpuvussahan on monta taskua.

Toinen osasto sijaitsi Eugeniaticien varrella lähellä Pohjoista rautatieasemaa. Sen pääasiallinen tehtävä oli sama kuin muidenkin pakkauskeskusten, mutta toimiston paikka lähellä rautatieasemaa teki mahdolliseksi sieltä käsin valvoa saapuvia tavaroita sekä erottaa valmiiksi lajiteltu tavara ja lähettää se avaamatta suoraan Suomeen.

Lumipuvut.

Palattuaan eräältä Suomeen tekemältään matkalta pyysi rouva Maja Sandler Stockholms Tidningenille antamassaan haastattelussa, että Ruotsin naiset muodostaisivat suuria ompeluseuroja, jotka ompelemistaan ompelisivat minkä kerkiäisivät. Tarvittiin näet lumipukuja kaikille suomalaisille, valkoisia pukuja — housuja ja takkeja — jotka vedettäisiin tavallisten vaatteiden ylle, niin että ihminen olisi mahdollisimman näkymätön valkoista lunta vastaan. Jokainen lumipuku saattoi pommihyökkäyksissä pelastaa ihmishengen. Dagens Nyheterin kirjeenvaihtaja toi mukanaan Suomesta erään suomalaisen lotan hänelle antaman lumipuvun mallin. Stockholms Tidningen järjesti maksuttoman mallien leikkaamisen, ja joukko tunnettuja vaatetusliikkeitä Tukholmassa työskenteli asian hyväksi.

Aikakausilehti Husmodern lupasi asettaa ilmaiseksi 5 000 mallia niiden käytettäväksi, jotka halusivat valmistaa lumipukuja. Husmodernissa kehoitettiin myös lahjoittamaan sopivaa kangasta, ja muuan Ählen & Åkerlundin joululehtiosaston avustaja — sen vuoden joululehti oli juuri valmistunut — järjesti lumipukujen valmistuspaikan tyhjiin huoneistoihinsa. Kangasta tuli pakoittain, sekä yksityishenkilöt että koulut ja yhdistykset lupautuivat ompelemaan oikein summakaupalla. Lopulta oli muodostunut oikein vakinainen ompelijajoukko, joka valmisti yksinomaan lumipukuja ja -kaapuja. — Aloittaessamme, kertoi eräs lumipukukeskuksen toimihenkilö,

Yläkuva: Lumivaipan suojassa.

Alakuva: Turmanlinnut ovat tulossa.

oli päämääränämme 5 000 lumipukua — kun lopetimme, olimme sivuuttaneet kaksinkertaisen määrän. Tämä osasto valmisti 10 140 lumipukua. Stockholms Tidningenin keräys tuotti 7 000 kappaletta ja he toimittivat myös itse 4 000 kappaletta Suomeen »pesuauton» mukana.

Yhteensä lähetettiin S.A.K:n Tukholman keskuksen kautta Suomeen 17 566 kpl. lumipukuja.

Tässä yhteydessä mainittakoon myös tunnetun laulajan Sven Olof Sandbergin innokkaasti johtama suksien keräys.

Polvenlämmittäjät.

Eräässä haavoittuneiden hyväksi toimeenpannussa illanvietossa Rovaniemellä kääntyi joku erään korkean virkamiehen puoleen kysyen, mitä hän mieluummin haluaisi lähetettäväksi Suomeen tällä kertaa. — Polvenlämmittäjiä, hän vastasi yksikantaan. — Kuinka paljon? kysyi everstinrouva Ramström, S.A.K:n asiamies, joka myös oli läsnä. — Kaksikymmentätuhatta, kuului yhtä täsmällinen vastaus. — Miksi juuri polvenlämmittäjiä? — Sitä vaatepartta tarvitaan tällä hetkellä kipeimmin Suomessa, polvissa tuntuu kylmältä siinä kohden, missä lyhyt turkki päättyy. Jos polvi on lämmin, on myös jalka lämmin. Mutta mieluummin ne pitäisi lähettää kuuden viikon kuluessa. — Niin, tahdoitte tietää mitä toivoin, hän lisäsi hymyillen, — ja toivomuksenhan aina voi lausua. — Ajatus ei suonut rouva Ramströmille rauhaa. Mistä saada 20 000 polvenlämmittäjää kuudessa viikossa?

Eräs tukholmalainen professori, joka oleskeli Haaparannassa vapaaehtoisten asjoissa, kehoitti kääntymään kirjailija Sten Selanderin puoleen, ja lähetystö matkusti häntä etsimään Tornionlaaksosta. Seurauksena oli Stockholms Tidningenin pyytämä haastattelu, ja lämmin vetoomus lähetettiin kaikille ympäri maan.

Hämmästyttävän lyhyessä ajassa saapuivat ensimmäiset polvenlämmittäjät. Ensin vain jokunen paketti — sitten säkeittäin — paaleittain ja vaunukuormittain. Kaikki Ruotsin naiset näyttivät seuranneen kehoitusta, kudottiin polvenlämmittäjiä, kirjoitettiin polvenlämmittäjistä, puhuttiin polvenlämmittäjistä ja ajateltiin polvenlämmittäjiä. Punaisia ja vihreitä, raidallisia ja pilkullisia, sileitä ja vanutettuja saapui tukuittain Haaparantaan. Kehoitus oli annettu torstaina. Seuraavana maanantaina muuan amiraalinrouva ilmoitti lähettävänsä Karlskronasta 300 paria, Falunin lotat lähettivät 1 500 paria muutamia päiviä myöhemmin jne. Haaparannan toimistossa 10 lottaa laski ja lajitteli polvenlämmittäjiä kaikki päivät. Kymmenen paria niputettiin yhteen ja sata paria pakattiin aina säkkiä kohti. Kuuden viikon aikana tuli 40 000 paria!

Peitteentikkausta.

Huovat ja peitteet kuuluivat niihin tavaroihin, joita ei koskaan ollut riittävästi suomalaiselle siirtoväelle. Oli saatava jotakin lämmintä, mihin kietoutua pommite-
tuissa taloissa, väestösuojissa ja pakolaisleireissä. Varsin-

kin kovan pakkasen aikana oli lämpimien vuodevaatteiden kysyntä suuri, ja Tukholmaan perustettiin osasto vanupeitteiden ja makuupussien valmistamista varten.

Eräs ent. ministeri, äskennimitetty maaherra asetti Tukholmassa olevan huoneistonsa tarkoitukseen käytettäväksi, tehtaat ja yksityiset lahjoittivat aineksia ja ahkerat kädet valmistivat kevyitä lämpimiä peitteitä, joiden täyteenä oli tehdasmaisesti valmistettua villavanua. Näitä peitteitä saattoi käyttää tavallisessa vuoteessa, mutta ne sopivat myös käytettäväksi makuupusseina, milloin vuoteet oli järjestettävä lavitsoille tai oljille. Ne olivat erittäin käytännöllisiä ja hyödyllisiä, siitä on olemassa monta todistusta.

Hevosloimia.

Yhä useammin oli sanomalehdistössä uutisia siitä, että hevoset kärsivät Suomen sodassa pahasti pakkasesta, olipa useita hevosia paleltunut kuoliaaksikin. Muutamat lämminsydämiset eläinystävät Lidingössä, Tukholman liepeillä, antoivat ensimmäisen sysäyksen hevosloimien valmistukseen, ja heidän aatteensa saavutti kannatusta laajoissa piireissä. Harvoin on mikään keräys ollut niin vilkasta kuin tämä hevosia varten järjestetty. Ei myöskään mikään osasto ole saanut vastaanottaa niin paljon runopukuisia omistuskirjoituksia kuin tämä. Saakoot tässä sijansa muutamat niistä vapaasti suomennettuina:

Suomen Polle, uskollinen ystävä
urhoollisten miesten turva tukeva.

Pikku ruuna kynsissä pakkasen,
tässä saat sä loimen lämpöisen.

En soisi sinun lumeen sortuvan
hepo pieni Suomen sotivan.

Hevosloimikeskus perustettiin Tukholmaan, ja erään eläinlääkärikorkeakoulun professorin hyväksymien mallien mukaan valmistettiin täällä hevosloimia kaikenmaailman vanhoista aineksista, leposohvanpeitteistä aina vanhoihin itämaisiiin kašmirhuiveihin saakka. Hienot hevosloimet saatiin esim. vanhasta kelim-matosta, vuoriksi pantiin vaaleanpunainen vuodehuopa, ja tähtimallisesta sinisestä patjakankaasta tehtiin vankat satulavyöt. Näin peitteet, matot ja villaverhot muuttuivat hevosloimiksi, ohuet huovat ommeltiin kaksinkertaisiksi ja lopulta valmistettiin myös valkoisia lumipeitteitä hevosille. Ainekset olivat laadultaan varsin kirjavia — riepumattoja, suuria kirjavia pöytäliinoja, jotka muodostivat todellisen mallikokoelman 1880-luvun ristipistekirjailusta ja 1890-luvun aplikaativimmasta. Jotkut olivat jopa museotavaraksi kelpaavia.

Kaiken kaikkiaan 17 145 hevoslointa lähetettiin tämän keskuksen kautta, joko siellä valmistettuja, uusittuja tai vain siellä lajiteltuja.

Jo varhain heräsi kysymys myös satulavöiden valmistamisesta, ja n. 10 000 kpl. lähetettiin Suomeen. Kaikkiin eläinsuojeluyhdistysten lahjoittamiin loimiin oli liimattu paperi, johon oli kirjoitettu: »Pitäkää huolta hevosesta.»

Usein oli loimen kulmaan kiinnitetty myös pussillinen sokeria.

Hevosloimiosastossa saattoi myös tehdä sen havainnon, että monet innokkaat hevosystävät mieluummin olisivat tahtoneet antaa jokaiselle hevoselle mitä parhaimmat untuvapeitteet. Eräänä päivänä saapui toimistoon muuan herra, joka jätti kaksi vaaleankeltaista silkkipeitettä. Hän ei vielä ollut ehtinyt poistua, kun eräs toimiston naisista viittasi apulaiselleen, että peitteet oli pantava syrjään sairaalavarusteita varten. Antaja huomasi tämän ja kääntyi äkkiä ympäri huudahtaen: »Vai niin! Te ette aiokaan käyttää niitä hevosloimina! Siinä tapauksessa otan ne takaisin.» Meidän oli tietysti alistuttava, mutta toivoimme, että kysymys Suomessa ratkaistaisiin parhaimmalla tavalla. — »Olemme koettaneet parhaamme mukaan käyttää meille tähän tarkoitukseen luovutetut ai-nekset», sanoo eräs aloitteentekijä. — Hevosloimiksi sopimattomat matot lähetettiin pakolaisleireihin ja pommitetuille paikkakunnille väestönsuojissa käytettäviksi. Liian paksut huovat lähetettiin N.N.K.Y:lle, jossa niistä valmistettiin huopatossuja, sairaalatohveleita ja pohjallisia. Sopimattomat kankaat ja villalumput toimitettiin peitteen-tikkausosastolle, jossa niistä laitettiin villavanua. Jät-teistä purettiin täytettä tyynyihin, jotka valmistettiin pienistä kangaspalasista. Pakolaisille annettiin tyynyjä ja pieluksia, jotka oli valmistettu tällaisista jätteistä ja jään-nöspalasista.

Innostus tähän keräysmuotoon osoittaa, että Ruotsissa on paljon hevosystäviä. Muuan taloudenhoitajatar tuli

eräänä päivänä toimistoon ja kertoi olevansa aivan onneton, koska hänellä ei ole varoja juuri tähän Suomen avustusmuotoon, mikä häntä eniten miellytti. Nyt hän oli raharpajaisista voittanut 50 kruunua ja pyysi saada luovuttaa meille niistä 40. Eräs torpparin perhe lähetti koko päivänsionsa, 15 kruunua; monet tahtoivat päällekirjoituksin osoittaa myötätuntoaan mm. seuraavasti: »Suomen hevosille, hyvälle tovereille», »Urhoollisten sotilaitten pienille suomalaisille hevosille». »Hyväily ja kiitos — myös täysiveriseltä suomalaiselta». »Nelijalkaisille puolustajille» jne. Kuuluisaksi tuli päällekirjoitus: »Suomen urhoollisille hevosille!» Allekirjoitusten joukossa oli mm. »Lämmin hevosystävä», »Vanha ratsastajatar», »Ruskon isäntä» jne.

Poiminnot Tukholman vaatekeskusten luetteloista antavat seuraavat numerotiedot Suomeen lähetetyistä eri tavaralajeista: Miesten päällystakkeja 19 800, lumipukuja 17 566, peitteitä ja huopia 3 195 laatikkoa (n. 48 000 kpl.), pikkulastenvaatteita 917 laatikkoa (n. 5 500 täydellistä vauvanvaatekerrastoa), hevosloimia 17 145 kpl.

On helppo mainita suuria lukuja syventymättä niitä ajattelemaan sen tarkemmin. Mutta jos mielikuvituksen avulla muunnamme ne todellisuudeksi ja jos ajattelemme, kuinka paljon työtä ne ovat vaatineet, luemme varmasti luvut uudelleen kunnioittavasti viivähdellen joka numeron kohdalla.

Suurin osa näistä tavaroista on peräisin koko Ruotsin maaseudulta: lääni- ja paikallistoimikunnista, Punaisenristin piireistä, ompeluseuroista, hengellisistä yhdistyksistä ja yksityishenkilöiltä. Muutamien Suomen avusta-

misen hyväksi muodostuneiden paikallistoimikuntien nimet antavat selvän kuvan antajien vaihtelevasta joukosta: »Kolmisenkymmentä työläisvaimoa», »Ahkeruus ja voitto», »Baptistikirkon ompeluseura», Raittiusseura »Oikeus ja totuus», »Ahkerat Kädet», Ompeluseura »Polvelle», »Sosialistinaisten työapu», »Lottien neuleillat».

Ja vihdoinkin on mainittava esimerkki, joka on kuvaava koko keräystoiminnalle. Kaukaisessa korpiseudussa muuttamat nuoret vaimot ja äidit tahtoivat hankkia kokonaisen pienen kodin sisustuksen Suomessa kaikkensa kadottaneelle perheelle. Lapsirikas, kotinsa menettänyt perhe löytyi — ja nyt oli näillä korpiseudun asukkailla todellinen kohde, jonka hyväksi he työskentelivät. Rahaa ja aineksia saatiin koululle järjestettyjen myyjäisten avulla, ja viikko viikolta kasvoi ihanien lahjojen määrä. Ei mitään saanut puuttua uudesta kodista: lakanat, patja- ja tyynypussit, pyyheliinat, ikkunaverhot, huovat — ja alusvaatteet koko perheelle, johon kuului isä, äiti ja seitsemän lasta.

Kuljetusvaikeuksien helpottamiseksi perustettiin varastopaikkoja matkalla Haaparantaan. Siten oli S.A.K:lla osastokeskuksia Sandarnissa, Söderhamnissa, Huddiksvallissa, Sundsvallissa, Bräckessä ja Holmsundissa (lähellä Uumajaa).

Holmsundissa esim. oli päivittäin 25 naista ja kolme miestä lajittelemassa ja pakkaamassa vaatteita. Eräällä näistä naisista oli kahden tunnin hiihtomatka kotoaan työpaikalle — usein hänen oli kuljettava tämä matka kovassa lumipyryssäkin. Huoneiston olivat sikäläiset yhdistykset luovuttaneet käytettäväksi tähän tarkoitukseen ja niiden

Yläkuva: Kas tässä, ole hyvä!
Alakuva: Vauvan vaatteita ihaillaan.

oli itse pakko etsiä uusi kokoontumispaikka. Avustustoiminta Holmsundissa ylitti — kuten monessa muussakin paikassa — kaikki odotukset, kertoo eräs johtajattarista. Kerrankin oli viisitoista suurta kuorma-autoa yht'aikaa Holmsundin satamassa lähtövalmiina Suomeen. Mutta näistä puuttuivat vaunukorit, ja S.A.K:n edustaja, erään isännöitsijän rouva, tiedusteli mieheltään, olisiko mahdollista kiireellisesti valmistaa niihin väliaikaisia koreja. Holmsundin tehtaan työläiset tarjoutuivat valmistamaan nämä korvauksetta, tehdas antoi tarvittavat ainekset ja ennätysajassa, 3 1/2 tunnissa, olivat autokorien pohjat valmiina ja autot saattoivat kuormattuina lähteä Suomeen. Parin viikon kuluttua palasivat kuljettajat luovuttaakseen takaisin lainatut autokorit. Tämä ei tietenkään tullut kysymyksenäkään ja autot palasivat takaisin Suomeen kuormattuina vielä kerran lahjatavaroilla.

Holmsundista on paitsi muita kuljetuksia lähetetty 27 autokuormallista jätse Merenkurkun yli Vaasaan eli yhteensä n. 75 tonnia lahjatavaraa.

Söderhamnissa kymmenen kuorma-ajuria kuljetti koko ajan kaiken tavarän maksutta lajittelupaikkaan. Kaikkialla Suomen avustustyö kohtasi yhtä suurta auliutta. Kaikkialla työ sujui myötätuuleen.

Suuri inventoimiskeräys Tukholman liikkeissä aiheutti erikoisen vastaanottopaikan avaamisen, ja tähän sijoitettiin myös ruokatarvaroiden vähittäispakkaus sekä kynttilöiden, lumipukujen ym. säilytys. Osasto kasvoi ja sai lopullisen tyyssijansa Vaasankadun 13:n yläkerrassa. In-

ventoimisajan lahjat olivat mitä erilaatuisimpia — trikoo-tavarasta kumikalosseihin ja -saappaisiin. Kauneushoito-välineitä, saippuota, voiteita, parranajokoneita, jalka-suolaa, kampoja ja harjoja ym. tuli suuria määriä samoin kuin monenlaisia leluja, ja pian kaikenlainen rihkama täytti osaston, jota ruvettiin sen tähden kutsumaan nimellä: »Från snus till snöställ», ts. »murukoppa». Myös silmälaseja — uusia ja käytettyjä — kerättiin vanhemmille henkilöille ja lähetettiin Suomen siirtoväen leireihin; monet vanhat ihmiset näet eivät olleet ehtineet ottaa mukaansa silmälasejaan jättäessään kotinsa ja heille lukeminen ja työskenteleminen ilman laseja tuotti vaikeuksia. Myös tummat silmälasit olivat sodan myöhemmissä vaiheissa haluttuja, ja monet sekä yksityiset että liikkeet lähettivät niitä suuret määrät. Piippuja, savukkeita, erilaisia tupakanvalmisteita ja -merkkejä oli lahjoitettu runsaasti, eikä suinkaan tarvitse korostaa juuri tupakan tärkeyttä rasittavina aikoina. Suomesta pyydettiin kynttilöitä. Pimennetyissä rautatievaunuissa, väestön- ja pommisuojissa ja varsinkin Lapin täpötäysissä pienissä pirtteissä — kaikkialla tarvittiin kynttilöitä, ja k. o. keräysoaston tehtäväksi tuli myös kynttilänpätkien keräys. Pätkät vaihdettiin uusiin kynttilöihin. Eniten haluttuja olivat nk. vaunukynttilät, pienet, paksut, itsestään seisoivat kynttilät, jotka saattoivat palaa yötä päivää. Kouluista, paikallisyhdistyksistä, seurakunnista ja kirkoista, konttoreista, pankeista ja yksityisiltä saapui kynttilänpätkälähetyksiä suurin määrin.

Elintarvikkeita.

Inventoimisosastoon liitettiin myös ruokatavarain vähittäispakkausosasto, ja näin siirrymme edelleen laajalle avustamisolalle, nim. elintarvikkeisiin. Suuria elintarvikelähetystyksiä, viljaa, jauhoja, sokeria ym. lähetettiin vaunukuormittain maaseudulta suoraan Haaparantaan ja näemme ne lueteltuina kuljetusosaston luettelossa. S.A.K:n toiminnan ensi päivinä saapui päivittäin runsaasti tiedusteluja, miten ruokatavaralahjoituksia voitaisiin parhaiten toimittaa perille. Värmlannista joku tahtoi lahjoittaa viisi vaunukuormaa viljaa, Skånesta tarjottiin jauho-, sokeri- ja marmeladilähetystyksiä. Itä-Göötanmaan maanviljelijät ilmoittivat yhteisesti lähettävänsä maataloustuotteita Suomeen. Meijeri- ja mehiläishoitoyhdistykset lupasivat suuria lahjoituksia — voita ja hunajaa lähetettiinkin sittemmin valtavat kilomäärät. Kaikkialta, sekä osuuskunnilta että yksityisiltä, saapui tukkulähetysten tarjouksia. Ainoa vaikeus tässä suhteessa oli erinäisten tavarain vientikielto. Kaikki tavarat lähetettiin mahdollisimman nopeasti — ruokatavarat ennen muita — ja Haaparannassa ja Torniossa sekä Turussa ja Helsingissä päätettiin niiden edelleen jakelusta. Neuvoteltuaan sekä ruotsalaisten että suomalaisten asiantuntijaosastojen kanssa S.A.K. osti myös suuria varastoja erittäin haluttua tavaraa. Koska suuret elintarvikelähetykset eivät vaatineet mitään uudelleen pakkausta tai lajittelua Ruotsin puolella, oli niiden lähettäminen S.A.K:lle lähinnä osto- ja kuljetuskysymys.

Ruokalaatikoiden vähittäispakkausta hoidettiin Tukholmassa Vaasankadun 13:ssa, mihin runsas varasto siirto-
maatavaraa ja säilykkeitä saapui. Lahjojen joukossa oli
myös tuoreita ruokatavaroita, joista osa toimitettiin
pakolaiskoteihin Ruotsissa, mm. suuri sianpää tuotti
osastolle paljon päänvaivaa, kunnes se lähetettiin erää-
seen pakolaisten muodostamaan omavaraiskotiin, jossa
se ilomielin otettiin vastaan. Voita ja juustoja, toiset
myllynkiven suuruisiakin — saapui runsain määrin ja
pehmeä juusto oli varsin haluttu lahja. Kuivatuista
hedelmistä, happamista karamelleista ja pastilleista lai-
tettiin helposti kuljetettavia erikoispakkauksia. Sekä suu-
ria että pieniä laatikoita tässä osastossa pakattiin sai-
raaloita varten ottaen tällöin huomioon, mitä nämä eri-
koisesti tarvitsivat. Erään Suomessa toimivan meikäläi-
sen lääkärin rouva soitti kerran ja sanoi miehensä kir-
joittaneen, että laatikot oli vastaanotettu ilokyynelein.
Mitä nämä lähetykset ovat vastaanottajille merkinneet,
käy parhaiten ilmi meille saapuneista lukuisista kirjeistä.
Toiset kirjeet ovat sangen harvasanaisia, mutta kaikista
huomaa, että ne ovat vakavan ajan sanelemia.

Maksukuitit ja koulukortit.

S.A.K. sai jo alusta lähtien ilahduttavan paljon raha-
lahjoituksia, jotka talletettiin postisiirtotilille n:o 189.
Niitä varten, jotka eivät yhdellä kertaa voineet maksaa
suuria rahamääriä, mutta joiden arveltiin haluavan kuu-

kausittain maksaa määrätyn pienen summan, päätettiin antaa eräänlainen Suomen-maksukuitti, jota myytiin kaikkialla maassa. Noin 15 000 tällaista maksukuittia myytiin kaikkiin yhteiskuntaluokkiin kuuluville henkilöille.

Suurinta levikkiä saavuttanut keräys oli *koulukortti*. Keino oli mahdollisimman yksinkertainen, jo vanhastaan tunnettu: Kortti, johon kuului määräerä kuponkeja. Jokaisessa kortissa oli 20 kuponkia, jokainen arvoltaan 10 äyriä. Opettajien valvonnan alaisina jaettiin kortit oppilaille, jotka itse saivat kerätä toveriansa ja ystäviensä keskuudessa. Tukholman Matheuksen kansakoulun yliopettaja esim. luovutti 10 000 kruunua kerättyjä äyriä. Poika, joka oli enimmäen kerännyt, oli myös samasta koulusta, ja hän oli onnistunut myymään 500 korttia koulu- ja iltapäivätyönsä ohella.

Koulukortti oli todellinen menestys — kaikki lapset tahtoivat olla mukana auttamassa suomalaisia tovereitaan. Kaikkialle Ruotsin 16 000 kouluun tämä pieni koulukortti kulkeutui, ja monet pienokaiset tallustelivat peninkulmia pakkasessa ja pimeässä kantaakseen kortensa kekoon. Köyhimmissäkin seurakunnissa lapset möivät kukin n. 3—4 korttia = noin 8—10 kruunua lasta kohti. Tilityksen jälkeen jokainen myyntiin osallistunut koulu sai Prinssi Wilhelmin nimikirjoituksella varustetun kunniakirjan sekä ylimääräisenä lahjana kirjan »Finland, landet som kämpade» (Taisteleva Suomi), joka julkaistiin Suomen Itsenäisyyden Liiton hyväksi. Kaukana saaristossa asuva opettajatar kirjoittaa: »Koulun seinällä riippuva pieni kunniakirja on todistuksena monen pienen oppilaan auliu-

desta kulkea pitkiä matkoja metsäkyliin saadakseen kokoon roposen hädänalaisille suomalaisille tovereilleen. — Ruotsalaisten koululaisten koulukorteilla keräämät kymmenäyriset tuottivat 930 000 kruunua.

Eräänä päivänä muuan tukholmalainen kultaseppä saapui oma-aloitteisesti S.A.K:een. Hän oli valmistanut sormuksen, jonka hän oli ajatellut vaihdettavaksi sileisiin kultasormuksiin, joiden arvo joutuisi Suomenkeräykselle. Sormus oli hyvin kaunis, ruostumatonta terästä ja varustettu v. Döbelnin iskulauseella: *K u n n i a . V e l v o l l i s u u s . T a h t o .* Ensimmäiset tuhat sormusta hän lahjoitti käytettäväksi, muista oli maksettava vain valmistuskustannukset, ilman minkäänlaista palkkiota valmistajalle. Tarjous otettiin vastaan kiitollisin mielin.

Suomen-sormuksen ensimmäisenä päivänä tuotiin 600 sormusta, arvoltaan yhteensä n. 20 000 kruunua, ja kolmessa päivässä oli sormuksia kertynyt 1 500. Antajien joukossa oli mm. Ruotsin ensimmäisen Suomen lähettälään puoliso ja eräs tunnettu ruotsalainen kirjailijatar. Enimmäkseen lahjoitettiin sukulaisvainajien sormuksia, monet Suomesta kotoisin olleille henkilöille kuuluneita.

Samoin kuin muutkin Suomenkeräykset myös S.A.K. sai vastaanottaa runsaasti kultamitaleja ja -rahoja. Lahjoittajat saivat mitalistaan kullatun pronssijäljennöksen, johon oli kaiverrettu sanat: »Kulta Suomelle». Kultasormukset, rahat ja mitalit tuottivat jonkin verran yli 100 000 kruunun. Rahalahjoja — pääasiallisesti S.A.K:n evakuoimistoimintaa varten — kerääntyi kaikkiaan toista miljoonaa kruunua.

Korukauppa.

— Näitähän tulee niin paljon, että voimme perustaa kaupan, huudahti S.A.K:n kansliapäällikkö Herkuleskadun toimistossa, kun henkilöt, joilla ei ollut rahaa annettavana, sen sijaan toivat arvoesineitä.

Piakkoin ajatus toteutuikin, sopiva huoneisto oli ilmaiseksi saatavissa ja tammikuun 12 p:nä avattiin korukauppa Birger Jarlinkadun 15:ssä. »Nyt ostajat voivat

Nyt kaupanteko voi alkaa.

saapua», sanoi Prinssi Wilhelm, joka avasi kaupan ja itse asettui myymäläpöydän taakse tarjoillen heti ostettavaksi hopealusikoita ja sormuksia. Nyt alkoi varsin harvinainen kaupanteko, joka kolmessa kuukaudessa tuotti satojatuhansia kruunuja. Antajat, myyjät ja ostajat nostivat kilvan hintoja; hienot, kauniit esineet vaihtoivat omistajaa molemminpuoliseksi tyydytykseksi. Sanomalehdissä lausuttiin toivomuksia — ja heti ilmestyi toivottu esine jostakin lipastosta tai kaapista, josta sitä ei varmaankaan koskaan ollut aiottu ottaa. Tämä oli kuin uneksittu ihanneyhteiskunta, missä antiikkitarvikkeiden kauppiaat ja yksityiset keräilijät rakastettavan hyväntahtoisesti katselivat toisiaan huutokauppatilaisuudessa.

On mahdotonta kuvailla kaikkia niitä esineitä, joita sinne tuotiin. Historiallisia harvinaisuuksia — pitsiliinasta 1600-luvulta Sandelsin hiekkarasiaan ja Döbelnin eväsarkkuun — itäintialaisista posliineista alttariliinoihin — hienoista kiinalaisista posliineista Ming-keisarikunnan ajoilta Sindingin pronssiveistokseen »Vangin äiti» ja muihin nykyaikaisten taiteilijoiden teoksiin.

Siellä oli myös flyygeli, josta päivälehdissä mainittiin. Sen oli lahjoittanut eräs soitonopettajatar, joka oli siitä maksanut viimeisen vähittäismaksuerän vähää ennen eläkkeelle joutumistaan. Flyygeliä saattoi myös käyttää sähköpianona ja 200 rullaa erilaisia soittokappaleita seurasi mukana. Kuullessaan Sibeliuksen »Finlandian» kaajahtavan soittimesta päätti pianon onnellinen omistaja uhrata sen Suomen hyväksi. Se oli hänen järkähtämätön päätöksensä.

Korukaupassa jouduttiin enemmän kuin missään muussa S.A.K:n osastossa näkemään kaikenlaista tavaraa ja monenlaisten ihmisten eri kohtaloita. Moniin esineisiin, jotka joutuivat korukaupan varastoon, liittyi mielenkiintoisia asioita ja tarinoita. Täällä oli Christina Nilssonin viuhka, joka vielä kaikessa hauraudessaan kykeni kevyesti vilvoittelemaan nuoren neitosen kasvoja. — Tässä oli Emilie Höggqvistin boolikauha, joka iloisina hetkinä on ammentanut täyteen monta lasia — ja Gösta Ekmanin lamppu loi himmeää valoa hänen rakkaitten tukholmalaitensa antamien erilaisten kimmeltävien lahjojen ylle. Kruununprinsessa Louisen rintaneula jalokivineen ja saffiireineen edusti länsimaista makua ja japanilainen samuraimiekka toi tuulahduksen kaukaisesta Idästä.

Lahjojen keskellä varsinkin kaksi kynttilänjalkaa kertoi lahjoittajastaan. Kauppaan saapui eräänä päivänä horjuvin askelin sokea ukko, joka lisäksi oli heikon ja sairaalloisen näköinen — ja pyysi saada luovuttaa kauniit, vanhat, rautaiset kynttilänjalkansa. Värjäväällä äänellä hän kertoi äitinsä aikoinaan ostaneen ne huutokaupasta perheessä, missä hän oli palvellut. Kynttilänjalat olivat aina ilahduttaneet ukkoa hänen lapsuutensa aikana — varsinkin juhlahetkinä, kun niissä paloivat kynttilät. — Ja hän oli suuresti iloinnut saadessaan ne perii myöhemmin ja viedessään ne omaan majaan. Nämä kynttilänjalat olivat merkinneet paljon hänen elämässään, niihin liittyi monen monta muistoa. Hän ei koskaan ollut ajatellut luopuvansa niistä, mutta nyt hän tahtoi antaa ne Suomelle, »sillä heillähän on paljon pahemmat oltavat kuin minulla».

Eräänä päivänä tuli muuan nainen kauppaan ja ojensi kyynelsilmin aivan uuden turkkinsa selittäen, ettei hänellä ollut koskaan aikaisemmin ollut turkkia, mutta kuitenkin hän tahtoi jättää sen korukauppaan. Hän ei voinut sitä enää pitää. Rahaa hänellä ei ollut ja sen vuoksi hän tahtoi antaa jotakin, mikä voitaisiin muuttaa rahaksi.

Muuan vanha nainen lahjoitti kauniin rasian ja kellon, molemmat vanhoja perhemuistoja. Seuraavana päivänä eräs hänen sukulaisensa kulki kaupan ohi, näki ne ikkunasta ja osti ne. Entinen omistajatar sai ne myöhemmin syntymäpäivälahjaksi. Näin olivat molemmat esineet tehneet kiertokulun korukaupan kautta antaen osuutensa suuren avustustyön hyväksi. Samalla tavalla moni muukin sukumuisto vaelsi kauppamme kautta toisille sukulaisille.

Hopeaesineet vaihtoivat nopeasti omistajaa. Kaunis kokoelma vanhaa ruotsalaista hopeata, jonka eräs tunnettu tukholmalainen oli lahjoittanut, myytiin jo seuraavana päivänä, ja tunnetut urheilumiehet lahjoittivat saamansa palkinnot. Kiertomaljat saivat erikoisen leiman muistoksi Suomenkeräyksestä, minkä jälkeen urheilukerhot ostivat ne käytettäväiksi uusina palkintoina. Muistoesineet ja Jugend-tyyliset syntymäpäiväkoristukset saivat osakseen saman huomion. Olipa joukossa vähän ullakko-tavaraakin.

Tuskinpa mikään sana on merkitykseltään niin vaihtelevainen kuin komealta kalskahtava »arvo». On kulta-arvoa, on tunne-arvoa, historiallista ja moraalista arvoa. Arvon määräävät tarjonta ja kysyntä, muotihulluudet, tilapäiset

makusuunnat ja historialliset mullistukset. Ruoste ja koi voivat pilata tarkistettuja kalleuksia, mutta niissä on sitenkin vielä kätkeytyjä kauneusarvoja. Melkeinpä uskalamme sanoa, että korukaupassa oli kaikkien eri arvojen näyttekokoelma, ja välttyäkseen erehdyksiltä korukaupan naiset kääntyivät pätevien henkilöiden puoleen, jotka maksutta ja parhaimman kykynsä mukaan asettivat tietonsa käytettäväksi erikoislausuntojen antamiseksi ja hinnoittelun määräämiseksi. Tunnearvoa ei valitettavasti voida muuttaa rahaksi. Eräs nainen saapui kerran kauppaan, asetti särkyneen maljan pöydälle ja sanoi liikuttuneena: — Tästä maljasta on kaikki kaksitoista lastani kastettu. Sen annan Suomelle. — Selvää on, että eräät tavarat eivät olleet muille sen arvoisia, kuin ne olivat antajalle.

Sen sijaan ohut, sileä korvarengaspari tuotti odottamattoman suuren summan. Köyhä karjanhoitaja oli ne tuonut ja niiden arvoksi pantiin kaksi kruunua. Muuan henkilö, joka sattui olemaan kaupassa, tunsikin liikutusta kuullessaan pienten kuluneiden esineiden tarinan, otti taskustaan setelin ja sanoi: Annan kymppini — sitten saatte myydä ne uudelleen. Ehkäpä joku toinen tekee samoin. — Toiset seurasivat esimerkkiä ja pienet korvarenkaat tuottivat satakertaisen arvonsa.

Muutamana päivänä — juuri sulkemisaikaan — tuli eräs herra kauppaan. Olimme melkein työntämäsillämme hänet ulos jälleen, kaikki olimme väsyneitä rasittavan työpäivän jälkeen, mutta kiltti herra selitti hienotunteisesti, etteivät hänen ostoksensa veisi paljonkaan aikaa. Hän

alkoi ostamalla granaattikorun 75 kruunulla, sitten hopeisen kermakannun, taideteoksen, kultarasian . . . — kaiken tämän minä otan, hän selitti päättäväisesti — ja tämän myöskin. — Äyriäkään tinkimättä. Lähtiessään hän maksoi yhteensä 5 675 kruunua.

Korukauppa tuotti pyörein luvuin 200 000 kruunua.

Kotirintama.

Suomen Avun Keskuksen suurelle ompelu- ja neulearmeijalle
omistanut PRINSSI WILHELM.

Miss' uhrimieli korulausein kaikui,
ei joukkoamme nähty siellä,
me emme kulkeneet miss' mainos raikui
valossa julkisuuden tiellä.

Ei sanat suuret soittamassa meillä,
ne eivät kunniaamme laulaneet,
ja turhaan vaeltajat valtateillä
ois joukostansa meitä etsineet.

Nappulain pienten nimettömäin lailla
meit' peliin suuren draaman viskattiin,
ja sukkapuikkoin ääreen kutsuttiin
meit' työhön halpaan, kiitostakin vailla.

Jos säästyi lantti kotiaskareissa,
sen langoiks' muutimme ja kintahiks'
kudoimme kaulahuiveiks', lapasiks'
tai villasukiks' talvipakkasessa.

Jok' silmu tervehdys ol' lämpöinen
pojille taistelussa Suomen vallan
korsuissa kylmän Petsamon ja Sallan
kodeista Ruotsin kansan rauhaisen.

Tääll' totisena kotiarmeijamme
sydämet uhrimieltä tulvillaan,
ompelukoneet, puikot aseinaamme
näin taistelimme mekin tavallaan.

Me teimme työtä, hiljaa vaikenimme,
mielissä tuska, toivo vaihteli,
ja rukoukset hartaat sydämemme
tähtiä talvitaivaan tavoitti.

Vaikk' vaatimaton työmme, uskallus
ja luja tahto, sama into pyhä
meitäkin lämmitti ja kantoi yhä
kuin muitakin: Suomelle Vapaus!

Vieraita ja isäntäväkeä.

Kirjoittanut GEORG KNUTSON KJELLBERG.

Valmistaakseen ja järjestääkseen vastaanoton niille suomalaisille äideille, lapsille ja vanhuksille, jotka tahtovat tulla Ruotsiin, S.A.K. järjesti vastaanotto-, rekisteröimis- ja majoitustoimiston Tukholmaan. Siitä hetkestä asti, jolloin toimisto joulukuun 6 p:nä aamulla avattiin, oli toiminta täydessä käynnissä. — Minä tahdon kymmenen suomalaista lasta, huutaa tarmokas naisenääni puhelimesta. Uusi soitto: eräs perhe Enköpingissä tahtoo ottaa luokseen kaksi sisarusta ja tarjoutuu maksamaan heidän matkansa; miehen ääni ilmoittaa, että joukko nuoria miehiä on vuokrannut huoneiston Hammarbystä voidakseen tarjota kodin suomalaisille äideille, joilla on monta lasta; muuan lapseton perhe maaseudulta haluaa kaksi-vuotiaan sinisilmäisen ja vaaleatukkaisen tytön — mikäli mahdollista — juuri jouluaattona; eräs äiti ilmoittaa, että hänen tyttänsä muutaman päivän perästä täyttää kahdeksan vuotta, ja hän toivoisi voivansa antaa hänelle lahjaksi pienen suomalaisen veljen jne. Ilmoituksia saapuu puhelimitse ja kirjeitse, merkitään muistiin ja rekisteröidään, ja ensimmäisen päivän tulosta tarkastettaessa ilmenee, että neljättäsataa ruotsalaista kotia on ilmoitautunut.

Pientä pakolaista kannetaan maihin.

Useimmista lääneistä tulee ilmoituksia samanlaisesta auttamishalusta, kolmantena päivänä on lukumäärä jo noussut yli kolmentuhannen. Sanomalehdet ja aikakauslehdet vetosivat lukijoihinsa, järjestöt ja yhdistykset kehoittivat jäseniänsä avaamaan kotinsa suomalaisille vieraille, ja vuoden vaihteessa oli rekisteröity 10 000 ruotsalaista kotia kaikissa osissa maata. Kuukautta myöhemmin lukumäärä oli noussut 15 000:een.

Mutta Suomesta ilmoittautui alussa vähänlaisesti Ruotsiin pyrkijöitä. Olihan luonnollista, että useimmat vaikeissakin oloissa elävät ensin epäröivät lähettää lapsiansa ja omaisiansa pois tai itse lähteä vieraaseen maahan joustuakseen epämääräiseksi ajaksi sellaisten ihmisten huollettavaksi, jotka usein eivät edes ymmärtäneet heidän kieltään. Monelle matka oli omantunnonasia; oli vaikea jättää oma maa hätään, ja ainoastaan edesvastuu pienemmistä lapsista vaikutti lopulta päätökseen. Erikoisesti saattoi huomata, miten kymmenvuotiaat pojat olivat pahoillaan, kun eivät saaneet olla läsnä vanhempien veljien tavalla tai toisella osallistuessa suureen taisteluun. Lasten kysyntä oli niin muodoin alussa paljon suurempi kuin tarjonta, ja monessa kodissa, missä kärsimättömästi oli odotettu pientä suomalaista poikaa tai tyttöä, oli pettymys suuri, kun tuntematonta vierasta ei kuulunut.

Jo kauan ennen kuin yhteismatkoja voitiin järjestää, saapui kuitenkin joka laivassa ja junassa suomalaisia matkustajia, jotka omasta aloitteestaan hakivat tyyssijaa Ruotsista. Tukholmassa heitä avustettiin kaikin tavoin, ensin Suomi-toimistossa ja Ulkoruotsalaisten yhdistyksen

puolesta, sitten S.A.K:n toimesta, joka vastaanotti päiväpäivältä kasvavan avuntarvitsijajoukon. Pian sen odotushuoneet olivat aamusta iltaan täpötäynnä kaikenikäisiä ja kaikkiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvia ihmisiä eri osista Suomea. Tämä joukko edusti monenlaisia ihmis-kohtaloita ja sodan kauhut kuvastuivat heistä selvästi. Mikäli mahdollista annettiin kaikille apua ja useimmille järjestettiin heidän oleskelunsa Ruotsissa koko sodan aikana.

Jo alusta alkaen valmisti S.A.K. kaikin mahdollisin apukeinoin evakuoitujen suomalaisten vastaanottamista suurempinä erinä. Tärkeä seikka oli majoituspaikkojen järjestäminen Tukholmaan, jossa matkustajat kaikessa rauhassa voisivat levätä muutamia vuorokausia, kunnes heidän sijoittamisensa yksityisiin koteihin oli järjestynyt. Ensimmäinen majapaikka oli Maria-Magdalenankoti Söderissä, joka yksityisen aloitteesta kunnostettuna maksuttomasti luovutti 35 vuodetta toimistomme käytettäväksi. Tukholman Kaupungin Köyhäinhoito asetti auliisti käytettäväksemme koko joukon majapaikkoja, joissa oli tilaa kuudellesadalle hengelle ja täydelliset varusteet, henkilökuntaa ja lääkäreitä.

Koska pohjoisesta oli Haaparannan kautta odotettavissa suuri matkustajatulva, järjestettiin jo aikaisin suurempi majoituspaikka Vindelnin kansanopistoon, joka oli tähän tarkoitukseen erittäin sopiva. Täällä oli tilaa 400 hengelle — ja sekä koulun johto, henkilökunta että oppilaat ryhtyivät innokkaasti työhön.

Myöhemmin osoittautui välttämättömäksi perustaa ma-

joituspaikkoja myös Sundsvalliin kahdellesadalle ja Örebrohon kolmellesadalle hengelle.

Mutta valmistelut eivät kohdistuneet ainoastaan kuljetuksien ja majapaikkojen järjestämiseen. Tuhansien, kenties kymmenientuhansien vieraasta maasta olevien kansalaisten — pääasiallisesti lapsien — vastaanottaminen oli sangen edesvastuullinen tehtävä ja aiheutti monta pulmaa. Sijoittaminen vieraisiin koteihin oli tarkoin valmistettava. Ei riittänyt, että yksinomaan automaattisesti luetteloitiin ilmoittautuneet kodit nopeasti kasvavaan kortistoon. Oli myöskin otettava selvää siitä, oliko perheillä edellytyksiä selviytyä tehtävästään. Suomesta käsin oli tässä suhteessa varovasti lausuttu muutamia toivomuksia, mm. että lapset mikäli mahdollista koetettaisiin sijoittaa samanlaiseen ympäristöön, kuin missä he olivat kasvaneet; tämä johtui pääasiallisesti siitä, että pelättiin lasten Ruotsissa oleskelunsa aikana tottuvan liian korkeaan elintasoon ja tulevan hemmotelluiksi. Vielä toivottiin, että nulle lapsille, jotka Suomessa kävivät oppikoulua, myös täällä varattaisiin siihen tilaisuutta, sekä lopuksi että sisarukset mikäli mahdollista saisivat pysyä yhdessä. S.A.K:n pyrkimyksenä oli tietenkin, mahdollisuuksien mukaan, koettaa täyttää nämä oikeutetut toivomukset, mutta tämä viivästytti ja tietysti vaikeutti sijoitusta. Sen lisäksi useimmat ruotsalaiset kodit tahtoivat ainoastaan lapsia ja mieluummin vain yhden. Mutta täällä oli toisinaan sijoitettava äitejä, joilla oli jopa seitsemänkin lasta. Kuka saattoi tarjota kodin niin suurelle perheelle? Ja miten tämä oli järjestettävissä? Kuka ottaisi huostaansa vanhukset?

Useampilapsisille perheenäideille hankittiin asunto, jossa koko perhe saattoi pitää omaa taloutta ja tätä varten annettiin avustusta. Raskaina oleville naisille järjestettiin erikoisia koteja, joissa he saattoivat oleskella muutamia viikkoja ennen lapsen syntymää ja synnyttämisen jälkeen saivat hyvää huoltoa ja hoivaa. Lopulta järjestettiin vanhoille, yksinäisille henkilöille yhteiskoteja eri paikkoihin.

Kouluylihallituksen luvalla järjestettiin suomalaisille lapsille maksuton opetus maan kaikissa kansa- ja oppikouluissa. Suuremmilla paikkakunnilla, kuten Tukholmassa, (Suomi-toimiston toimesta), Örebrossa ym. järjestettiin sitä paitsi suomenkielistä opetusta, ettei oleskelu Ruotsissa aiheuttaisi liian suurta keskeytystä lasten koulunkäynnissä. Valtion kaikissa sairaaloissa suomalaiset saivat ilmaisen sairaalahoidon; yksityissairaalat ja hoitolat asettivat runsaasti vapaapaikkoja suomalaisten käytettäväksi. Myös S.A.K:n vetoamus Ruotsin lääkäreille ilmaisen lääkärinavun antamisesta saavutti vastakaikua, ja monet maan lääkäreistä antoivat täten huomattavan osuutensa yhteiseen avustustyöhön. Tukholman hammaslääkärit lupasivat myös ilmaista hampaittenhoitoa — ja ahkeraan käännnyttiinkin heidän puoleensa.

Työ siirtoväen hyväksi muodostuikin varsin laajaksi ja monipuoliseksi. Tämä toiminta oli kuin valtio valtiossa, itsenäinen yhdyskunta, jossa esiintyi moninaisia yhteiskunnallisia, moraalisia ja poliittisia kysymyksiä, puhumattakaan niistä monista ongelmista, jotka aiheutuvat siitä, että ihmisten on täytynyt jättää omaisensa, kotinsa, kaikkensa oman onnensa nojaan.

Mutta jo ennen kuin kaikki nämä kysymykset oli käytännöllisesti järjestetty, oli suomalaisia vieraita yhä kasvavin joukoin saapunut Ruotsiin, aluksi pääasiallisesti laivalla Turusta Tukholmaan.

Joulukuun 13 p:nä 1939 saapui ensimmäinen järjestynyt ryhmä Tukholmaan. Sen jälkeen tuli joka vuorolaivassa uusi ja suurempi ryhmä. Laivarannassa olivat vastassa S.A.K:n edustajat lottien ja partiolaisten avustamina. Odotus muodostui usein hyvin pitkälliseksi ja rasittavaksi kovassa pakkasessa, sillä laiva miltei säännöllisesti myöhästyi, mutta valmiina vastaanottoon täytyi olla mihin vuorokauden aikaan tahansa. Suomitöimiston suojat tulivat tällöin hyvään tarpeeseen. Kun laiva oli laskenut rantaan ja laivasilta kiinnitetty, selviydettiin nopeasti tulli- ja passitarkastuksista. Lapset ja tavarat kannettiin maihin, ja linja- ja vuokra-autot veivät matkustajat eri majoituspaikkoihin, missä heitä hyvin hoivattiin. Eräs lotta on kertonut joululaivan saapumisesta seuraavaa:

»Vihdoin — kello kymmenen aikaan jouluaattona — laiva saapui. Matka oli ollut pitkä ja vaivalloinen, varsinkin kovan pakkasen vuoksi. Lämpömittari osoitti 26 pakkasastetta laivan saapuessa Tukholmaan. Mutta kaikki olivat hyvällä tuulella. Pakolaisille tuotti ilmeistä iloa nähdä jälleen kaupunki, jonka kadut olivat valaistut ja ikkunoista loistivat valot. Oli niin toisenlaista Suomessa.

Kun linja-auto matkalla majoituspaikkaan kulki Slussenin ohi, missä suuri joulukuusi loisti kynttilöineen, syntyi lasten keskuudessa riemu. Ja äidit iloitsivat heidän

Yläkuva: Joulupukki on saapunut majoituspaikkaan.
Alakuva: Hyvässä turvassa.

kanssaan, mutta moni pyyhki salaa kyyneleen silmänurkastaan ajatellessaan kotona olevia. — Onko sielläkin joulukuusi, mihin nyt menemme? Saammeko joulu-lahjoja? Tuleeko joulupukkikin? lapset innokkaasti kysyivät.

Olipa todella joulukuusi majapaikassakin. Kynttilöineen, lippuineen, omenineen ja koristuksineen se oli keskellä suurta ruokailuhuonetta, johon oli katettu pitkät pöydät riisipuuroineen, voileipineen ja suklaanamusineen. Myöhäisestä ajasta ja matkan vaivoista huolimatta puu-rolia oli erinomainen menekki. Paljon ei puhuttu aterian aikana, mutta lusikkain kilahtelu ja lasten innokas hörppiminen ja maiskutteleminen ilmaisi suurta tyytyväisyyttä. Kello oli jo sivuuttanut puolenyön: uni alkoi voittaa, pienimmät lapset kannettiin toinen toisensa perästä nukkumaan, vanhemmat seurasivat esimerkkiä ja pian vallitsi hiljaisuus kodissa.»

Kuljetukset laivalla jatkuivat tammikuussa, mutta tilanne Turussa kävi yhä uhkaavammaksi tiheään uusiutuvien pommihyökkäysten johdosta, jotka varsinkin sata-massa aiheuttivat suurta tuhoa ja vaikeuttivat joukko-lähetysten järjestämistä. Sitä paitsi muodostui matka yhä vaarallisemmaksi. Kerrankin oli lapset tuulesta ja pakkasesta huolimatta pelastusvoillä varustettuina tuotava laivan kannelle, ja heidän nähtensä upposi yksi laivasaattueeseen kuuluvista suomalaisista laivoista. Näin ollen täytyi tämä kuljetusreitti hylätä ja päätettiin lähettää kaikki ryhmät tästä lähtien junalla Haaparannan kautta. Omalla vastuullaan olivat jo useat suomalaiset

Yläkuva: Mikähän meitä siellä odottaa?
 Alakuva: Matkalla eteläänpäin.

tätä tietä lähteneet Ruotsiin, mutta vasta tammikuun puolivälistä järjestettiin säännöllisiä kuljetuksia Pohjanlahden ympäri.

Torstaina tammikuun 11 p:nä lähti ensimmäinen pakolaisia kuljettava juna Helsingistä. Matkan oli järjestänyt Pohjoismaisen Avun Keskus päämääränä Haaparanta. Junassa oli lähes 400 henkeä, joista 300 lasta. Matkalla sattui monta vakavaa välikohtausta. Venäläisten pommi-koneet pakottivat matkustajat monta kertaa lumihankeen, ja lopulta juna oli ohjattava eräälle sivuraiteelle, jotta se vapautuisi vainolaisista.

Junan saavuttua Haaparantaan tammikuun 13 p:nä kaikki oli järjestetty vastaanottoa varten. Matkustajien läpäistyä määrätty varovaisuustoimenpiteet, kuten saunan, vaatteiden puhdistuksen ym., seurasi muonitus ja varusteiden täydennys, minkä jälkeen matkaa jatkettiin majoituspaikkaan Vindelniin.

Junakuljetukset toistuivat sitten yhä lyhyemmin väliajoin, ja pian saapui säännöllisesti joka kolmas päivä Helsingistä pakolaisia kuljettava juna tuoden mukanaan n. 300 henkeä kerrallaan, jotka sitten jatkoivat matkaa väli-majoituspaikkoihin Tukholmaan, Vindelniin tai Örebrohon. Tavallisesti kuljetus tapahtui Ruotsin armeijan sodan aikaista sairaskuljetusta varten varustetuissa junissa. Lääkärit ja sairaanhoitajat seurasivat junan mukana, sitä paitsi oli kussakin vaunussa kaksi lottaa. Ruokailu tapahtui alussa suuremmilla asemilla ja siitä huolehtivat paikkakunnan lotat. Vaikkakin usein määräys joukkomuonituksesta saapui aivan viime tingassa, olivat

lotat aina valmiita suorittamaan tämän erittäin vaativan tehtävän. Myöhemmin järjestettiin muonitus juniin, mihin tarkoitukseen Valtion Rautatiet varustivat erikoisia vau-
nuja.

Pitkän matkan aikana tarkistettiin ja täydennettiin tavallisesti epäselvät ja epätäydelliset tiedot matkailijoista siihen yhteispassiin, joka oli useimpien ainoa henkilöilystodistus. Rekisteröinnin ja tarkistuksen helpottamiseksi jokainen matkustaja sai numerolaatan kannettavaksi narussa kaulassa. Valitettavasti tämä toimenpide ei osoittautunutkaan tehokkaaksi, sillä lapset tavallisesti — heti vaunulotan käännettyä selkensä — vaihtoivat numerolaattoja keskenään; toiset hukkasivat sen matkan kuluessa, jopa nielaisivatkin sen pahimmassa tapauksessa naruineen päivineen. Matkalla varustettiin sekä matkustajat että tavarat erivärisillä lapuilla majoituspaikkojen lukumäärän mukaan. Tämä menetelmä helpotti ja joudutti junien tyhjentämistä Tukholmassa.

Täällä oli vastassa uusi reipas joukko lottia ja partiolaisia, jotka yhdessä autoivat pitkämatkalaiset odottaviin linja- ja vuokra-autoihin. Noin 20 minuutin kuluttua oli koko juttu selvä ja asemasilta tyhjänä. Asemasillan sulun luona laskettiin tarkistuskellon avulla kaikki matkustajat varmuuden vuoksi, ettei kukaan matkalla ollut hävinnyt. Mutta kerran ei lukumäärä pitänyt paikkaansa. — Montako henkeä tarkistuskello osoittaa? kysyi matkanjohtaja. — Tasan kolmesataa, kuului vastaus. — Ei pidä paikkaansa, joku on hävinnyt matkalla. Suuri levottomuus syntyi. — Mutta siellähän oli kori, jossa oli vauvoja, montako

niitä oli korissa? — Niin, montakohan vauvaa siinä olikaan? Tietenkin yksi, arvaan? — Ei, muistaa matkanjohtaja helpotuksesta huokaisten, niitä oli kaksi. Korin kummassakin päässä oli pikkuvauva. Tarkistuskello näppäsi ja lukumäärä piti paikkansa.

Majoituspaikassa suoritettiin lääkärintarkastus, valokuvaus ja S.A.K:n rekisteröinti, samalla kun matkustajien pukuvarastoa täydennettiin. Kiireimpänä aikana eivät majoituspaikat koskaan olleet tyhjinä. Ryhmät seurasivat toisiaan taukoamatta, ja uusia ylimääräisiä junia odotettaessa laskettiin S.A.K:n vastaanottotoimistossa usein hyvinkin huolestuneesti vapaiden vuoteiden lukumäärä. Mutta aina sentään jollain tavoin voitiin majoittaa vastasaapuneet.

Erään vastaanottokodin johtajatar kertoo sikäläisestä elämästä:

Määrätty päiväjärjestys on tärkeä, mutta koetimme mikäli mahdollista antaa majoituspaikalle yksityiskodin leiman. Lasten ensimmäinen ajatus aamulla kylvyn, pesun ja pukeutumisen jälkeen kohdistui hyvinvarustettuihin lelulaatikoihin. Aikuiset lähtivät keittiöön, jossa liedellä oleva suuri kahvipannu houkutteli. Piristävän kahvin jälkeen alkoi siivoaminen, johon kaikki osallistuivat kykynsä mukaan. Keittiössä pari nuorta merilottaa hääräsi aamiaisen kimpussa, joka tarjottiin kello puoli 10 ja johon kuului puuro, maito, lämminruoka, voileipää ja kahvia. Sitten jokainen sai vapaasti käyttää aikaansa kello 1:een asti. Vanhemmat lähtivät miehissä S.A.K:een tai vaatetuskeskukseen Vaasankadulle saa-

dakseen tavalla tai toisella huolensa kevennetyiksi. Partiolaiset veivät lapset kävelemään eri osiin kaupunkia. Suosituin paikka oli tietenkin Skansen eläimineen. Täällä tarjottiin lapsille usein suklaata ja vehnästä. Suuremmat pojat harrastivat varsinkin Rautatiemuseota, pienemmät taas Katariinahissia. Äidit kiirehtivät aina kotiin kello yhdeksi, jolloin kaivattu aamupäiväkahvi tarjottiin suuressa valoisassa salissa ja janoiset lapset joivat litroittain maitoa. Sitten seurasi rauhallinen hetki, jolloin pienimpien piti nukkua päiväuntaan. Vanhemmat lapset joko kirjoittivat kirjeitä tai menivät kaupungille näyteikkunoita katselemaan.

Kun neljänlyönti kaikui Maria-Magdalenan kirkosta, kaikki kerääntyivät ruokapöydän ympärille vilkkaasti jutellen kielellä, jota emme ymmärtäneet, ja päivällinen syötiin suurella ruokahalulla. Lasten mielestä liian aikaisin seurasi sitten ilta-ateria kello 7. Marian sairaalan sisaret uhrasivat vapaailltansa auttaakseen äitejä pikkulasten riisumisessa, pesemisessä ja nukkumaan panemisessa. — Päivittäin saapui sinne myös tervehdyskäynnille ystävällisiä, anteliaita ihmisiä tuoden kaikenlaisia lahjoja sekä kodille että sen vieraille. —

Oleskelu majapaikoissa vaihteli yhdestä vuorokaudesta viiteen. Sillä aikaa S.A.K. oli järjestänyt pakolaisten sijoittamisen eri lääneihin. Tukholman kaupungissa ja läänissä jokaisen sijoittaminen tapahtui erikseen, mutta niille, jotka joutuivat toisiin lääneihin, järjestettiin läänitoimikuntien kanssa yksissä neuvoin yhteisiä matkoja

10—60 hengen ryhmissä. Joskus lähti samana päivänä seitsemän—kahdeksan tällaista ryhmää.

Tavallisesti läänitoimikuntien edustajat noutivat pakolaiset Tukholmasta, muussa tapauksessa lähetettiin heidän mukanaan tarvittava määrä matkanjohtajia. Maja-paikoista matkustajat noudettiin yksityisautoilla, jotka K.A.K:n (Kuninkaallisen Automobüliklubin) jäsenet olivat asettaneet S.A.K:n käytettäväksi. Tukholman pääasemalla valvoivat matkalaisten lähtöä sisar Anna ja hänen apulaisensa Sosiaalisesta neuvonta- ja avustustoimistosta (Sociala Råd- och Hjälpbyrån), sekä lotat ja partiolaiset.

Kaikkien saavuttua suoritettiin nimenhuuto S.A.K:n vastaanottotoimiston tekemän luettelon mukaan. Valittavasti tämä useimmiten ei pitänyt paikkaansa. Melkein aina sattui viime tingassa jotakin, joka esti milloin yhden, milloin toisen matkaa. Olihan tämä joukko perin liikkuvaa ainesta, ja laaditut suunnitelmat saattoivat mennä myttyyn jonkun vauvan sairastumisen tai jonkin äkillisen ihottuman vuoksi, ja monta selkkausta syntyikin tällaisista syistä.

Usein hyvinkin pitkien odotusten aikana asemilla suomalaiset lapset joutuivat vilkkaan huomion kohteiksi. Tavallisesti yleisö ja rautatieläiset antoivat heille sekä namusia että lahjoja, ja usein sai matkanjohtaja vastaanottaa rahaa »makeisten ostamiseksi lapsille».

Jos ryhmään kuului vähintään kolmekymmentä henkeä, suoritettiin matka varatussa vaunussa. Määräpaikkaan saavuttua läänitoimikunta otti vastuulleen pakolaisien huollon.

Useimmissa lääneissä oli järjestetty majoitus sopivaan paikkaan, tavallisesti johonkin kouluun, jossa matkalaiset saivat levätä matkan jälkeen. Tämä tapa osoittautui varsin sopivaksi, koska tällöin sijoittamista koteihin voitiin paremmin valmistella. Yksinäisten lasten tai sisarusparin sijoittaminen ei koskaan tuottanut vaikeuksia, mutta mummon, äidin ja kolmen, neljän lapsen — joskus vielä lisäksi kotiapulaisen ja koirankin — sijoittaminen käden käänteessä oli sen sijaan vaikeampi tehtävä. Suurille perheille järjestettiin useissa tapauksissa oma talous ilmaiseksi käytettäväksi luovutettuihin asuntoihin ja annettiin avustusta taloutta varten. Jotta suomalaiset vieraat eivät joutuisi liian eristetyiksi — eiväthän useat heistä osanneet sanaakaan ruotsia — sijoitettiin heidät ryhmitäin lähellä toisiaan oleviin taloihin. Monenkirjavasta ihmisaineksesta ja vieraita vastaanottavien ruotsalaisten kotien vaihtelevaisuudesta huolimatta sijoitus yleensä onnistui hyvin.

Kaupunkeihin, varsinkin Tukholmaan, Gööteporiin, Malmöhön ja Örebrohon järjestettiin runsaasti yhteiskoteja vanhuksille. Tyhjät huvilat, jotka oli annettu S.A.K:n käytettäväksi, kalustettiin Slöjdföreningenin (Veistoyhdistyksen) toimesta, joka tätä tarkoitusta varten pani toimeen valtavan huonekalujen ja taloustarvikkeiden keräyksen. Monet yksityiset henkilöt ja lahjoittajat uhrasivat paljon huolenpitoa näille kodeille, ja pakolaiset viihtyivät niissä hyvin.

»Ota voileipä», rouva Sandler sanoo.

Jouduttaakseen alati kasvavan lapsijoukon kuljettamista Suomesta S.A.K. päätti vuokrata lentokoneen kuljettamaan Turusta ja Vaasasta sinne kerääntyneitä ryhmiä. Tammikuun 20 ja helmikuun 17 päivien välisenä aikana lentokone »Södermanland» suoritti kolmekymmentäneljä lentomatkaa, joista kaksi Turusta Tukholmaan ja kolmekymmentäkaksi Vaasasta Sundsvalliin. Täten kuljetettiin lähes 1 000 henkeä, pääasiallisesti lapsia. Näistä lentomatoista eräs matkanjohtaja, joka oli mukana melkein joka kerta, kertoo seuraavaa:

— Runsaasti tunnin kestäneen lentomatkan jälkeen Sundsvallista laskeuduimme Suomen kamaralle. Lentokentäksi tuskin voitaneen nimittää sitä pientä laskeutumispaikkaa, joka ilmasta käsin näytti vain pieneltä pelolta. Siellä odotti linja-auto täynnä lapsia. Innokkaat kasvot painautuivat ikkunoita vastaan nähdäkseen edes vilaukselta suuren harmaan linnun saapumisen. Miten kiihkeästi he heti tahtoivatkaan päästä lentokoneeseen. He tekivät lukemattomia kysymyksiä: — Ei suinkaan se putoa? — Ei kai meitä pommiteta lentäessämme? —

Sitten alkoi kuormaaminen. Koneeseen mahtui kolmekymmentäneljä henkeä kuljettajaa ja matkanjohtajaa lukuunottamatta. Kaksittain asetettiin lapset tilaviin ja mukaviin tuoleihin ja äideillä oli vauvansa sylissään. Joskus oli ahdasta. Silloin asetettiin tyynyjä lattialle ja satulavöitä kiinnitettiin selkänojiksi. Näin aikaansaatiin erinomaisia istumapaikkoja. Kun ilma oli tyyni, matka yleensä sujui hyvin, mutta jos ilma oli »kuoppainen», esiintyi kyllä ilmatautia pian. Heti saavuttuamme Ruotsin

alueelle alkoivat lapset kysellä, missä oltiin ja minne men-
tiin. He saivat oppia hieman maantietoa, ja lentokoneen
jälleen laskeutuessa he olivat heti valmiit ryntäämään
ulos katsomaan uutta maata. Skrängta-järven jäältä
ajettiin linja-autossa kaksi peninkulmaa kaupunkiin, missä
oli miellyttävä majoituspaikka Höglundakoululla. Ja
samana iltana jatkui matka yöjunassa Tukholmaan. —
Aamunkoitossa »Södermanland» jälleen nousi ilmaan ja
suuntasi matkansa Vaasaan, missä uusi ryhmä lapsia
innokkaasti odotti harmaata lintua, joka veisi heidät tur-
vaan.

Tanska ja Norja kilpailivat Ruotsin kanssa Suomen aut-
tamisessa — ei ainoastaan aineellista apua antamalla, vaan
myöskin tarjoamalla tyyssijan Suomen kansalaisille tans-
kalaisissa ja norjalaisissa kodeissa.

S.A.K., tanskalainen Suomen-apu, norjalainen Fellesut-
valget for finske flyktinger ja Pohjoismaisen Avun Kes-
kus sopivat keskenään, että maaliskuun alusta joka kol-
mas Haaparannasta saapuva pakolaisjuna lähetettäisiin
Kööpenhaminaan ja Osloon. Matka kulki Örebron kautta,
jossa juna jakautui kahtia. Vain yksi tällainen kuljetus
järjestettiin maaliskuun 3 päivänä.

S.A.K:n vastaanottotoimistossa työ kävi päivä päivältä
yhä kuumeisemmaksi. Maaliskuun alussa ilmoitettiin
Helsingistä, että yli 5 000 henkeä oli ilmoittautunut läh-
temään Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan niiden lisäksi, joille
jo oli varattu paikat lähiaikoina lähtevissä »varsinaisissa»

evakuointijunissa. S.A.K. tiedusteli mahdollisuuksia Vaasan—Sundsvallin lentoreitin ottamisesta jälleen käytäntöön. Maaliskuun 8 päivänä tiedusteltiin Helsingistä, oliko mahdollista kuljettaa Haaparannan kautta ylimääräinen juna joka toinen päivä — aikaisemmin joka kolmas — jossa olisi 500 matkustajaa entisten 300 asemesta. Maaliskuun 12 päivänä ilmoitettiin, että Suomen viranomaiset tarjoutuivat asettamaan kaksi lentokonetta lastenkuljetuksia varten. Samana päivänä S.A.K. teki laajan järjestämissuunnitelman tämän uuden pakolaistulvan vastaanottamiseksi, mutta ennen kuin päätös oli tehty, saapui tieto rauhan solmimisesta Suomen ja Venäjän välillä.

Viimeinen lastenjuna oli pari tuntia ennen kuin rauhanteke tuli tiedoksi, lähtenyt Helsingistä, ja matkaa jatkettiin suunnitelman mukaisesti Haaparannan kautta Örebrohon, johon oli järjestetty uusi majapaikka 300 hengelle. Sitä käytettiin vain tässä ainoassa tilaisuudessa.

Ennen rauhantekoa oli yhteensä 6 000 henkeä kuljettu Suomesta Ruotsiin Pohjoismaisen Avun Keskuksen ja S.A.K:n toimesta. Lisäksi oli n. 2 000 henkeä omin neuvoin saapunut Ruotsiin ja tavalla tai toisella saanut apua ja hoivaa.

Niistä yli 15 000:sta ruotsalaisesta kodista, jotka olivat ilmoittautuneet halukkaiksi ottamaan suomalaisia vieraita, sai ainoastaan 4 018 toivonsa täytetyksi.

Sodan loputtua oli luonnollista, että äidit mahdollisimman pian tahtoivat palata takaisin Suomeen kerätäkseen perheensä jälleen kotiin, mikäli koti enää oli jäljellä, tai

aloittaakseen jälleenrakentamistyöt. Yksitellen he lähtivät toinen toisensa jälkeen suurimman osan lapsista jäädessä edelleen Ruotsiin. Poliittiset tapaukset Pohjolassa huhtikuun alussa kiirehtivät lastenkin paluumatkaa, ja S.A.K:n surullinen velvollisuus oli ryhtyä järjestämään lasten kotimatkaa aikaisemmin kuin oli ajateltu.

Tähän tarkoitukseen vuokrattiin Tukholman—Turun reitille matkustajalaiva, joka kerrallaan kuljetti 300 lasta ja aikuista. Myös varsinaisissa vuorolaivoissa lähetettiin mahdollisimman suuria ryhmiä ja sitä paitsi järjestettiin useita ylimääräisiä junia Haaparantaan niitä varten, jotka olivat Pohjois-Suomesta. Puolentoista kuukauden kuluessa

»Äitii . . . !»

Sallan muori on tyytyväinen saatuaan
uudet vaatteet.

oli 7 000 henkeä matkustanut kotiin ja kesäkuun alussa oli vain 800 suomalaista lasta enää Ruotsissa. Kaksi kuu-kautta myöhemmin olivat melkein kaikki palanneet Suo-meen.

Se, joka jäähyväishetkellä on ollut läsnä junien ja laivo-jen lähtiessä, on nähnyt monen pienen Aion ja Pekan kyynelsilmin eroavan ruotsalaisista kasvatusvanhemmis-taan, ja lukuisat ruotsalaiset kodit ovat suomalaisten vie-raitten lähdettyä tuntuneet oudon tyhjiltä.

Suomalaisia vieraita Kristianstadin läänissä.

Kirjoittanut GERTRUD ROHDE.

Kun S.A.K. oli perustettu ja allekirjoittanut saanut tehtäväkseen toimia sen asiamiehenä Kristianstadin lää-nissä, kehoitettiin sanomalehdissä yleisöä lähettämään ilmoittautumisia. Ja niitä tuli valtavat määrät! Parissa viikossa oli 500 kotia ilmoittautunut ja sittemmin tuli ilmoituksia vielä n. 300. Saapui liikuttavia kirjeitä, joista kaikista kuvastui Suomen tapahtumien aiheuttama reak-tio ja halu antaa positiivista apua. Tarkka kortisto laa-dittiin ja samalla teimme huomion, että neljä viidesosaa kodeista halusi tytön, jonka ikä olisi 3—7 vuoteen, mie-luimmin ruotsia puhuvan ja herttaisen. Muuten vaihteli-vat toivomukset pikkuvauvasta kaksikymmenvuotiaisiin

tyttöihin. Muutamat tahtoivat äitejä lapsineen, jotkut kodit jopa kokonaisia perheitäkin.

Skånen vaarallisen aseman johdosta epäilimme ensin, tulisiko meille lainkaan siirtoväkeä. Mutta sitten saapui ensimmäinen matkustajatulva Suomesta ja saimme tiedon, että tänne oli odotettavissa kolmekymmentä äitiä ja lasta. Matka Haaparannan kautta oli ollut pitkä ja väsyttävä. Tukholmasta pakolaiset olivat lähteneet kello 1/2 2 ja Kristianstadiin he tulivat vasta kello 10 illalla. Heidän saapuessaan oli kylmä ja pimeä ja lapset aivan nälkännyksissä väsymyksestä. Asemalle oli kerääntynyt paljon ihmisiä, kaikki olivat ystävällisiä ja kiinnostuneita.

Kun pakolaiset parin päivän ajan olivat levänneet Tollarpin lastenkodissa, oli heidän sijoittamisensa järjestynyt. Huarödin pitäjältä Linderödsåsenin metsäseudusta oli lastenhuoltajan välityksellä ilmoittautunut useita hyviä koteja. Sikäläiset ystävälliset ihmiset ottivat sekä äitejä että lapsia, ja pian he halusivat lisää, joten sinne vähitellen muodostui kokonainen siirtokunta. Lastenhuoltaja itse tahtoi pienen sievän tytön. Mutta koska sinne oli lähetetty vain äitejä lapsineen, hänen täytyi odottaa. Vihdoin hän kuitenkin sai toivomansa vaaleakutrisen ja sievän — mutta kerrassaan sisukkaan — pikkutytön. Kaikki kävi kuitenkin lopulta hyvin.

Muutamat äidit ja lapset joutuivat kaukana toisistaan sijaitseviin taloihin Kristianstadin pohjoispuolella olevaan metsäseutuun. Ei ollut suinkaan helppoa tulla toimeen vieraitten kanssa, jotka puhuivat yksinomaan suomea. Muutamien oli tuon tuostakin pakko soittaa kaupunkiin

eräälle suomeapuhuvalle rouvalle, joka sitten vuoronperään puhui vieraiden ja isäntäväen kanssa ja siten selvitteli asiat.

Tuskin olimme sijoittaneet kaikki lastenkodista, kun jo taas tuli uusi lähetys, äitejä pikkulapsineen sekä muutamia erillisiä koululapsia. Mutta hyvin nekin sijoitettiin Huarödiin. Sitten järjestettiin yksi siirtokunta Glimåkraan Smålannin rajan lähelle ja toinen Lönsbodaan vielä pohjoisempaan. Glimåkran pappi puhuu suomea ja toimi yhdyssiteenä sinne kerääntyneiden koululapsien välillä. Kerran tai kahdesti viikossa he saapuivat hänen kotiinsa, lukivat suomea ja ruotsia sekä kirjoittivat kirjeitä kotiin. Eräs naimisissa oleva sairaanhoitajatar huolehti heistä tarvittaessa, ja hänen kirjoituskoneellaan kirjoitettiin tähän aikaan monta suomenkielistä kirjettä. Lapset kävivät koulua, suomeapuhuille aika kylläkin oli liian lyhyt, jotta heillä olisi ollut siitä suurempaa hyötyä, mutta näin heillä oli ainakin tekemistä ja samalla he oppivat jonkin verran ruotsiakin. Nämä lapset eivät tuntuneet tuottavan mitään vaikeuksia kodeille ja lujat ystävyys-suhteet solmittiin.

Neljä eri kertaa tuli meille n. 30—40 hengen ryhmiä helmikuun 13:n ja maaliskuun 18:n päivien välisenä aikana. Joskus matkamiehet olivat vilustuneita ja saivat jäädä lastenkotiin, kunnes tartunnanvaara oli ohi, toisinaan koko perheen toivottava sijoittaminen samaan paikkaan tuotti vaikeuksia. Pulmia oli monta. Kuusi pientä sisarusta joutui kylläkin samaan kylään, mutta asia oli huolestuttava, koska kukaan heistä ei ymmärtänyt ruotsia. Vih-

doin saatiin lähistölle ruotsia ja suomea puhuva äiti molempine lapsineen, ja hän toimi sitten koko seurueen tulkina.

Lönsbodassa oleva siirtokunta kokoontui myös aina pappilaan. Sinne saapuivat lapset lähitaloista ja sinne tuli paljon ruotsinkielentaitoisiakin suomalaisia, joten kielivaikeuksista selviydyttiin paremmin.

Monet äidit ja lapset olivat alussa kovin järkyttyneitä kaikesta kotona kokemastaan. Toisia lapsia ei millään saatu riisuutumaan yöksi, he vain odottivat ilmahälytystä. Kuullessaan moottoripyörän surinan kaksi pientä sisarusta kiireesti heittäytyi maantienojaan. Mutta pian he tottuivat rauhaan ja hiljaisuuteen. Ymmärrettäväähän on, että monet äidit usein olivat levottomia miehensä ja Suomeen jääneiden muiden lastensa kohtalosta. Aika ei ollut helppo. Mutta oleskelu täällä teki kuitenkin useimmiten heille hyvää. Skånelainen maalaiselämä oli joka tapauksessa uusi elämys monelle tänne saapuneelle. — Lastenhuoltojohtajamme, joka tavallisesti seurasi lapsia matkalla uusiin koteihin maaseudulle ja taas toi heidät sieltä pois, saattoi useassa tapauksessa todeta heidän muuttuneen paljon rauhallisemmiksi tänä aikana.

Kun ajat täällä kävivät levottomiksi ja tuli käsky, että suomalaisten vieraitten oli lähdettävä kotiin, syntyi suuri suru ja murhe monessa paikassa, ja lapsille annettiin runsaasti lahjoja heidän lähtiessään. Äidit iloitsivat kyllä enemmän kotiinlähdestä. — Monta ystävällistä kirjettä on sitten tullut Suomesta. Niille ruotsalaisille kodeille, jotka olivat saaneet suomalaisia vieraita, tämä aika oli

elämys, varsinkin milloin kieli ei aiheuttanut vaikeuksia lähempien ystävyyssteitten solmiamiselle. Rohkea Suomen kansa suurine onnettomuuksineen tuli meille läheiseksi, ja ihmeellisestä kielestä ja vieraista nimistä huolimatta oli yhteenkuuluvaisuudentunne voimakas!

Elämää Vindelnissä.

Kirjoittanut BRITA WREDE.

Krrr—rrr — — —. Puhelin soi itsepäisesti ja lakkaamatta. Herään, muistan vastuunalaisen työni, juna tulee, pakolaiset . . . Ojennan käteni, en löydä lamppua, kaadan vesilasin, horjun kirjoituspöydän ääreen ja hapuilen kuulotorvea.

— Halloo! Kuulen asemapäällikön ystävällisen äänen pimeästä:

— Olisi kenties jo aika nousta. Juna on Bastuträskissä.

— Kiitos, paljonko kello on? — Viisi. — Kahden tunnin myöhästyminen, ehkä enemmänkin. — Soitan tohtorille. — Abraham, juna on Bastuträskissä. Aika nousta. — Ja kamreerille: — Juna on Bastuträskissä, ilmoita muille. — Pian istumme juomassa kahvia kansanopiston ruokasalissa, missä pöydät jo katettuina odottavat saapuvia vieraita. Mutta minulla ei ole rauhaa, täytyy mennä asemalle. Rinnakkain kuljemme kamreerin kanssa, lumi narisee jalkaimme alla. Aamu on kylmä ja kirkas, ei tuulen hen-

Vindelnin kansanopiston pihamaalla.

käystäkkään. Koivujen huurteiset oksat loistavat valkoisina lyhdyn valossa. Vihdoin juna tulee. Keitä tämä hävitetystä maasta tuleva juna tuokaan mukanaan! Mitä sen matkustajat ovatkaan saaneet kokea. En tiedä vielä mitään, mutta kohta saan tutustua 350 henkilön kohtaloon. Parhaani mukaan on minun ohjattava heitä uuteen elämään. Tunnen suuren vastuuni.

Juna pysähtyy. Vaunu vaunulta se tyhjenee, kansanopiston opettajat ja oppilaat ottavat vastaan matkalaiset. Auttavat kädet ojentuvat heitä kohti. Reippaat junalotat ilmoittavat: »Tässä on äiti ja hänen kolme lastansa; tässä on viisi muuta lasta, jotka matkustavat hänen seurassaan. Tässä ovat heidän tavaransa. Tätä äitiä kohtaan teidän

täytyy olla vallan erikoisen kilttejä. Hänen kotinsa on palanut ja mies kaatunut!»

— Ensimmäisessä vaunussa pari paleltunutta jalkaa, sanoo junanlääkäri tohtori Abrahamssonille, ja lasta odottava äiti viimeisillään, vielä vaikea influenssatapaus. Pelkään komplikaatioita. Yksi epäiltävä ihottuma. Muuten kaikki hyvin.

— Saanko luovuttaa listat ja passit? kysyy päälöta avaten suuren salkkunsä.

Kohta kulkee jo surullinen jono asemalta kansanopistolle; äidit pienimmät käsivarrellaan, pojat ja tytöt kantäen matkalaukkuja, joissa ovat heidän rakkaimmat tavaransa, usein heidän ainoa omaisuutensa. Kestää kauan, ennen kuin kaikki ovat syöneet ja saaneet sijansa makuusaleissa. Mutta vihdoim on nälkäisin ja vastahakoisinkin pojannappula syönyt aamiaisensa ja viimeinen äitiraukka löytänyt vuoteet itselleen ja perheelleen. Pieni suomalainen siirtokunta on majoittunut ruotsalaisen kansanopiston suojiin.

Ohjelmanmukaisesti alkaa sitten passivalokuvaus, lääkärintarkastus ja rekisteröinti. Jo ensimmäisenä iltana tohtori Abrahamsson kulkee salista saliin sairaanhoitajattariensa seuraamana tehden tuberkuloosi- ym. kokeita. S.A.K:n rouvat kiertävät luetteloiheen ja numerolaattoineen. »Muista, ettet koskaan saa ottaa tätä numerolaattaa kaulastasi», he toistavat varmasti jo 2 000:nneen kerran.

Ja elämä jatkaa kulkuaan. Rouva M. synnyttää pojan sairastuvalla. — Pieni sotilas, hän kuiskaa minulle, ja hänen silmänsä loistavat äskeisistä ponnistuksista huoli-

matta. Jo parin päivän perästä hän pyytää saada lapsensa kastetuksi. Kirkkoherran kaunis sointuva ääni kaiakuu oudosti sairashuoneessa hänen lausueessa: »Minä kastan sinut, Juhani Antinpoika Metsälä.» Ja hän valelee pienen pojan päätä minun, hiihtohousuihin pukeutuneena, toimiessani äidin toivomuksesta sylikummina. Äiti itse makaa vuoteessaan onnellisena hymyillen. Kaikki on niin kaunista hänen mielestään. Kukat pöydällä ja pyhä vesi hopeisessa kastemaljassa. Viereisessä vuoteessa makaa rouva Mäntynen. Hän itkee hillittömästi, sillä hän on edellisenä yönä synnyttänyt kuolleen lapsen. — Olen jo terve, hän sanoo, tahdon mennä lasteni luo. Antakaa minun nousta ja lähteä heidän luokseen.

Influenssaan sairastunut tyttö on kuollut keuhkokuumeeseen. Tämä on äidille melkeinpä helpotus. Hänellä on näet vielä neljä pienempää lasta hoivattavanaan, ja vanhin, nyt kuollut, on jo pienestä asti sairastanut kaatumatautia. — Influenssa on levinnyt ja kaikkialla on sairastuneita. Tohtorinrouva työskentelee yötä päivää uudessa sairastuvassaan. Siellä itketään, siellä oksennetaan, siellä valitetaan.

Koulun pihalla lapset solmivat ystävyysseiteitä. Tytöt kävelevät käsikkäin ja pojat hiihtävät. Pikku Matti lakaisee lunta käytäviltä. On levinnyt huhu, että suomea puhuva täti haluaa kuulla lasten toivomuksia. — Täti, saammeko matkustaa yhdessä? Täti, saanko tulla johonkin kaupunkiin? Täti, tahdon hoitaa hevosia, sanoo pikku Matti joka kerta kulkiessani hänen ohitsean, jolloin hän hetkeksi herkeää lakaisemasta.

Lähdön edellisenä päivänä elämä vilkastuu. Opettajainhuoneessa passivalokuvaaja työskentelee kuumeisella kii-reellä. Makuusalien pesuvadeissa äidit pesevät housuja ja riepuja. Pihalla tytöt ovat vaihtaneet ystäviä ja pojat tahtovat matkustaa yhä suuremmin joukoin. Opettajat ja kansanopiston oppilaat kantavat suosikkejaan sylissään ja valittavat, että heidän täytyy jättää ne huomenna. Ja rakkaus saavuttaa vastarakkautta: pikku Pirkko painaa hyväilevästi poskensa voimistelunopettajan poskea vastaan ja Annikki raottaa yhä uudelleen rehtorinkanslian ovea huutaen: Setä, setä.

Mutta asemahotellin kahvilassa istuvat S.A.K:n edustajat jakamassa pakolaiset eri lääneihin. Tässä on Heikkisen viisi lasta, vanhin kahdentoista, nuorin kolmi-vuotias. Kuka voi ottaa heidät luokseen? Isä on työläinen, nyt rintamalla. Kaikilla läänien edustajilla on tarjottavana koteja vain yksinäisille lapsille. Vaikeampi on sijoittaa yhdistelmää: isoäiti, äiti ja lapsi. Mutta vihdoin kaikki kuitenkin selviää. Pikku Matti, joka tahtoo hoitaa hevosia, pääsee erääseen suureen talonpoikaistaloon Falunin läheisyyteen, isoäitiyhdistelmä saa oman talouden Östersundissa, kiertävän rintamateatterin näyttelijätär, joka on unohtanut kaikki osansa, joutuu teatterinystävien luo Gävleen, rouva Miettinen kotipitäjästäni Anjalasta joutuu Uumajan uittopäällikön luo — melkein kuin kotiin Kymijoen varrelle.

Nyt on vain järjestettävä huomispäivän lähtö. Lähtö tapahtuu kolmella eri junalla. Illalla kamreeri ja minä kuljemme salista saliin selittäen jokaiselle, mihin hän jou-

tuu, kirjoitamme paperilapulle sen paikkakunnan nimen, mihin on matkustettava, sekä ajan ja paikan, mihin huomenna on kokoonnuttava. Jälleen huomaamme, miten jokaisella huoneella on oma tunnelmansa; käsityötuvassa vallitsee viihtyisyys ja tyytyväisyys, vaikka huone onkin matala, ahdas ja kuuma. Toisessa oppisalissa ovat kaikki aina tyytymättömiä ja tahtovat muuttaa toiseen huoneeseen, siellä tuoksuu märiltä lasten vaatteilta, joita joku äiti aina itsepintaisesti on ripustanut kuivumaan lämpöjohdolle. Oppisali kolmessa vallitsee rauha ja rakkaus, useimmat jo nukkuvat ja katselevat unenpöpperössä minua heitä puhutellessani. Tunnelma on repäisevä voimistelusalissa, missä suuret lapset, kolmivuotiaista neljäntoistavuotisiin, makaavat lattialla vieri vieressä, yhteensä sata-neljäkymmentä. Polvistun ja kiinnitän lapun jokaisen rintaan. — Et saa mennä, huutaa pikku Matti kietoen kätensä jalkani ympärille, — jää tänne nukkumaan kansani. Kolmivuotias Silja nukkuu jo junaisänsä, 14-vuotiaan pitkän Lehtimäen käsivarrella; hänen pieni rusottava jalkansa pistää esiin peitteen alta, ja Lehtimäki peittää huolellisesti hänet meidän lähestyessämme. Saammeko todella matkustaa yhdessä, huutavat Suonperän ja Hannikaisen pojat verratessaan lappujaan. Vihdoin meidän on kuitenkin lähdettävä ja jätämme lapset oppilaitten huostaan. Menemme vielä runolliseen Tångan torppaan, missä asukkaat ovat myöhäisiä kuten aina. Hallissa istuu rouva Ristja kertoen hartaasti kuunteleville oppilaille ja matkatovereilleen Mannerheimistä; makuusaleissa pikkulapset nukkuvat jo suloista untaan.

Lähtöpäivänä tunnelma on hermostunut. Kuta lähemmäksi eron hetki tulee, sitä valtavammaksi kasvaa matka-kuume koulusaleissa, mihin äidit ja lapset tavaroineen, huopineen ja eväslaukkuineen ovat kerääntyneet. Pikku Tuula on viime hetkessä sairastunut kuumeeseen ja on viettävä sairastupaan. Jollakin on vatsa kipeä. Eräässä huoneessa joku kekseliäs on aloittanut yhteislaulun. Lapset laulavat yhä uudelleen ja uudelleen, tahdissa ja varmasti, säkeistö säkeistöltä Sillanpään marssilaulua. Vihdoin juna saapuu. Joukko toisensa jälkeen marssii asemalle ja suoraan vaunuihin, joihin asianomainen määräpaikka on selvästi merkitty. Matkatavarat, huovat, kannut, kääröt asetetaan hyllyille ja käytäville. Selvä on — juna lähtee. — Pieni suomalainen siirtokunta on vierailut luonamme ja jatkaa matkaansa Ruotsin koteihin. Me varustaudumme vastaanottamaan uutta joukkoa.

Yöllinen kohtaaminen.

Kirjoittanut PRINSSI WILHELM.

On harmaankylmä maaliskuun päivä. Taivasta peittävät raskaat pilvet. Valkoisen maiseman halki pürtyy maantie suorana viivana, jäisenä ja liukkaana aamupäivän lämpöasteiden vaikutuksesta — ensimmäiset lämpöasteet moneen kuukauteen. Kaikkialla lumen kastelemia kuusia, paljaita lehdiköitä, risuisia mäkiä. Jähmettynyt, eloton

lakeus lumisine kumpuineen — talvinen Hjälmarmaisema, vuodenajan lamauttavaan syleilyyn vangittuna.

Olimme ajaneet länteenpäin peninkulmittain yli Sörmlandin kukkuloiden ja Närken lakeuksien. Tuskinpa olimme nähneet ainoatakaan vastaantulijaa. Tuntui siltä, kuin eivät ihmiset viitsisi lähteä ulos näin lohduttoman ikävänä päivänä, ei ollut mitään tekemistä pelloilla. Hauskempaa oli istua kotona lämmittävän takkavalkean ääressä. Huolehtikoon maaliskuinen ilma itsestään tuolla ulkona. Näin olimme sitten vähitellen saapuneet Örebrohon, missä vain silloin tällöin jokunen jalankulkija oli kääntynyt vilkaisemaan auton sini-kelta-valkoista pienoislippua, joka osoitti sen kulkevan S.A.K:n asioissa. Lippu oli sekä märkä että likainen matkan jälkeen, niin ettei siinä paljoa katselemista ollutkaan. Mutta sillä oli ihmeellinen teho avata ovia, kun oli kysymyksessä inhimillinen avustustoiminta kovia kokeneen veljeskansan hyväksi.

Pakolaisille varatut avarat väliaikaiset majoituspaikat oli tarkastettu, sillä kaupunki, joka oli yksi Keski-Ruotsin kolmesta suuresta keräyskeskuksesta, oli juuri aloittamassa toimintaansa. Olimme myös käyneet katsomassa suomalaisten omavaraistalouksia, joissa asuvat vieraat näyttivät jo viihtyvän olosuhteisiin katsoen erinomaisesti — ainakin tyytyväisistä ilmeistä, kiitollisista sanoista ja kirkkaista lastensilmistä päättäen. Vieraat olivat jo kotiutuneet ja keskinäinen sopu oli hyvä. Tosin koti-ikävän merkkejä näkyi hieman siellä ja täällä, ajatukset liitelivät alati yli jäätyneen Pohjanlahden, odotettiin le-

vottomina uutisten ja kirjeitten saapumista, mutta kuitenkin iloittiin siitä, että jokaisella oli oma vuoteensa, missä nukkua, ruokaa padassa ja yllä kaartuva kirkas taivas, jota eivät vieraat pommikoneet tahranneet. Ei tarvinnut olla levoton, vaikka lapset juoksivat ulos, eikä liioin pelätä poikien sieppaavan kivääriä seinältä ampuakseen noita inhottavia lintuja. Ei. Täällä vallitsi rauha ja tyytyväisyys. Kaikki olikin täällä erinomaisessa kunnossa tarmokkaan läänitoimikunnan ja sen johdossa olevan maaherran ansiosta, jotka yhdessä yhteiskunnan anteliaitten asukkaitten kanssa olivat saaneet ihmeitä aikaan. Tässä suhteessa Örebro vei voiton kaikista muista uhrautuvista maaseutukaupungeistamme.

Käynti majoituspaikoissa oli siis tuottanut pelkkää tyydytystä, ja vietettyämme suomalaisen illan uudessa konserttitalossa, jossa Nobel-palkinnon saaja Sillanpää omassa rehevässä persoonassaan suoraan sydämeen tunkeutuvien pontevin sanoin oli tulkinut ajan järkyttävää tunnelmaa, olimme palanneet vieraanvaraiseen maaherran-asuntoon. Tänne oli kokoontunut lukuisasti ihmisiä ja puheensorinasta erottautui selvästi suorasukaisia norjalaisia lauseita ja hyväntahtoisia tanskalaisia sutkauksia. Myöhemmin illalla odotettiin näet pakolaisjunan saapuvan, mutta tämä ei ollutkaan entisten kaltainen, vaan ensimmäinen, jonka piti kuljettaa inhimillinen lastinsa läntisen ja lounaisen naapurikansamme luo. Örebrohon oli lähetetty edustajia, jotta he joutuisivat henkilökohtaisesti kosketuksiin ruotsalaisen johdon kanssa ja voisivat suullisesti pohtia laajennetun yhteistyön aiheuttamia toimenpiteitä,

ja jotta he voisivat itse paikalla perehtyä kaikkiin kuljetuksen käytännöllisiin toimenpiteisiin. Se, joka ei ole tällaiseen työhön osallistunut, ei voi aavistaakaan, miten moitteettomasti jokaisen pienimmänkin rattaan täytyy sopeutua kohdalleen, jotta koko koneisto toimisi hankauksitta. Me S.A.K:ssa tiesimme, miten monimutkaista tämä kaikki oli, mutta myös miten yksinkertaiselta kaikki sitten näytti, kun asiat sujuivat nuottien mukaan. Järkiperäisen järjestön tunnusmerkkinä on se, ettei sitä ulkopuolinen lainkaan huomaa.

Norjalaiset olivat lukuisimmin edustettuina. Sinne oli lähetetty sekä matkanjohtajia että lääkäreitä ja joukko iloisia sairaanhoitajattaria, jotta kaikki ne, jotka vastaisuudessa joutuisivat huoltamaan suomalaisia pakolaisia, nyt jo saisivat nähdä, miten tämä tapahtui. Täällä oli reippaita, terveitä, rotevia naisia, pitkän rautatiematkan jälkeen kenties hieman kalpeita, mutta muuten sitä lajia, joka näyttää voivan reppu selässä hiihtää kuinka monta peninkulmaa tahansa yli tunturien. Kellään ei aluksi tuntunut olevan mitään huolia, kaikki puhuivat yhteen ääneen ja iloitsivat tulevasta tehtävästään tanskalaisten vaatimattomasti, mutta vuorenvarmasti vakuuttaessa, että he voisivat vastaanottaa ainakin viisikymmentätuhatta suomalaista äitiä ja lasta jäätyneen Juutinrauman tuolle puolen. Kiinnostus asiaan näytti sielläpäin todella olevan erinomaisen suuri ja ilahduttava.

Tuon tuostakin saapui kuitenkin tietoja junien myöhästymisistä. Kului tunti, sitten kaksi. Ja kun tämä aika oli vierinyt, olimme edelleen yhtä epätietoisia junien saapu-

misesta. Saattoipa hyvinkin kulua vielä pari tuntia, sillä olosuhteet tällä hetkellä, kun kysymyksessä oli valtavat kuljetukset, liikakuormitetut vaunut ja kolmenkymmenen asteen pakkana olivat niin ylivoimaiset, ettei tarkinkaan rautatiekoneisto olisi voinut noudattaa normaaliajan aika-
taulujen määäämiä täsmällisiä kellonlyöntejä. Odottavien keskuudessa tunnelma laimeni sitä mukaa, kuta enemmän aika kääntyi pikkutunneille. Ei auttanut paikallistoimikunnan tarjoama vaihteleva ohjelma: kvartettilaulu, radiomusiikki ja talviomenat. Puheensorina lakkasi, siellä täällä joku torkahti tuolillaan, eräs norjatar ryömi päättävästi sohvankulmaan viettääkseen siinä yönsä mahdollisimman mukavasti. Eipä suinkaan kukaan kadectinut hänen varsin tarpeellista lepoaan, päinvastoin monen teki mieli seurata esimerkkiä.

Juuri silloin — kello taisi jo käydä kahta — tuli varma tieto junan saapumisesta noin neljännestunnin kuluttua. Tuota pikaa oli koko joukko taas virkeänä asemasillalla. Töpötyden pakolaisjunan saapuminen aiheuttaa jo päiväsaikaankin jännittävän hetken, eikä suinkaan ole vähemmän jännittävää sen tapahtuessa melkein tyhjällä ja heikosti valaistulla asemalla keskellä talvista yötä. Veturin loistavan silmän takaa erottautuu vaunujen pitkä rivi pimeydestä. Kuinka monta peninkulmaa ne ovatkaan jo vierineet, kuinka monta on vielä jäljellä, ennen kuin ne pääsevät määräpaikkaansa, sillä tänä yönä Örebro on vain lyhyt pysähdyspaikka matkan varrella. Ei kukaan poistu junasta tälle asemalle. Ja miltähän näyttää tuolla verhojen takana? Mitkä ihmiskohtalot ovat sodan myrs-

kyt tällä kertaa vieneet yhteen, mitkä kauheat elämykset ovatkaan jääneet taakse, mikä tuska on seurannut heitä, mitkä kalvavat muistot vielä jauhavat väsyneissä aivoissa? Siellä oli kasvavaa surinaa ilmassa ja pommien räjähdyksiä, sortuneita taloja ja palavia rakennuksia, hätähuutoja ja kokoonpuristuneita huulia kaiken käsittämättömän edessä. Siellä oli urhoollisuutta ja kärsimystä, siellä tahdottiin kestää ja auttaa muita, siellä uskottiin taistelun oikeutukseen ja kaikkiviisaan kohtalon järkkymättömään tuomioon. Siellä oli mies hiihtopartiossa, veli juoksuhaudassa, sisko lottana ja puolikasvuiset pojat väestösuojelutöissä. Siellä oli kokonainen kansa, joka taisteli elämästään, maa, joka kamppaili vapaudestaan.

Nyt oli äkkiä kaikki tämä jäänyt kauas taakse, oli sivuutettu rauhallinen raja-asema kaukana pohjoisessa, oli saatu ruokaa ja puhtaat vaatteet sekä jatkettu matkaa rauhallisemmille seuduille, missä elämä kulki suurin piirtein entisellään ja minne sodan painajainen ei ulottunut muuten kuin radion ja sanomalehdistön välityksellä. Kasvavan sukupolven vuoksi tämä oli tapahtunut — lasten tähden, joiden tuli viedä vapaudenperintö edelleen tuleville sukupolville — nuorison tähden, jonka tuli jatkaa siitä, mihin monen suomalaisen soturin urhokas matka oli päättynyt. Eikö näin ollen jokaisen pakolaisia kuljettavan junan pitäisi olla täynnä inhimillistä epätoivoa ja samalla jokaisen elävän olennon horjumatonta uskoa johonkin parempaan.

Pimeinä ja äänettöminä vaunut seisovat asemasillan ääressä. Useimmat matkustajat nukkuvat neljän vuoro-

kauden keskeytymättömän matkan jälkeen. Vain siellä täällä jotkut kalpeat ihmettelevät kasvot kurkistavat jäätyneen ikkunan läpi. Missä olemme? Mikä paikka tämä on? Miksi niin paljon sairaanhoitajattaria äkkiä nousee junaan? Tanskalaiset ja norjalaiset edustajat hakevat suojattinsa, pari reipasta lottaa hääräilee ruoka- ja keittoastioiden kimpussa. Tottunein käsin voitelee rasvaaja vaunujen akseleita, punaiset ja vihreät merkkivalot vilkkuvat lämpöjohdosta nousevan usvan läpi. Lähtöaika on taas käsissä.

Samassa eräs sairaanhoitaja astuu junan viimeisestä vaunusta kantaen huopaan käärittyä myttyä. Hän häviää asemataloon. Mitä on tapahtunut? Eihän täällä kenenkään pitänyt astua pois. Lääkäri tulee, kuiskaa muutamia sanoja. Niin, täällä yhden täytyi poistua — ainaiseksi. Pieni lapsi oli syntynyt muutamia kuukausia sitten eräässä väestönsuojassa — kaikki ei onnistunut . . . se ei jaksanut elää, pienet voimat eivät kestäneet pitkän matkan raskuuksia. Nyt se saa levätä vieraan maan mullassa. Entä äiti? Hän haluaa jatkaa matkaa muitten lastensa kanssa, hän ei tahdo jäädä yksin ventovieraaseen paikkaan.

Jälleen vilkkuu merkkivalo ja juna vyöryy pimeään yöhön. Innostuneina, vaikka äskeistä totisempina norjalaiset huiskuttelevat meille ikkunoista ja tanskalaiset heiluttavat hattujaan. Lyhyt skandinaavien välinen kohtaaminen on päättynyt — viimeisimpiä, missä perinnäisen sydämellisesti vanhaan hyvään tapaan pohdittiin laajennettua inhimillistä yhteistyötä, ennen kuin Pohjoismaiden yhteys päättyi. Kohtaaminen oli melkein pä-

tauskuvallinen, perinteiden mukaisesti ihmiskunnan palvelukselle omistettu.

Juna jatkaa matkaa, uni valtaa jälleen lopen uupuneet matkustajat. Vain yksi valvoo itkettynein silmin — äiti, jonka täytyi jättää osa elämästään vieraaseen kaupunkiin.

Onko olemassa mitään tarkoituksettomampaa kuin sodan julmuus?

Lähtö.

Kirjoittanut ANN-MARI HERMELIN.

Huhtikuun 13 päivänä saapui Tukholmasta musertava tiedoitus: Huomenna kello 6 i.p. lähtee ylimääräinen juna Halmstadista ja toivomme, että mikäli mahdollista kaikki läänissä oleskelevat suomalaiset lapset ja äidit matkustavat silloin. — Voi kauheata! Kuinka ihmeessä voimme saada sanan kaikille, jotka ovat hajallaan ympäri läänin? — Mutta ystävällisten puhelinneitien ja tarmokkaiden läänitoimikuntien avulla tämä mahdottomuus kuitenkin ounistuu — saamme sanan useimmille. — Mutta mikä suru syntyikään tiedon saavuttua! — Pitääkö suomalaisten lähteä kotiin? Vastahan he ovat tulleet? kuuluu kaikkialta. Ja sitten uusi pulma — on lauantai-ilta, kaupat suljettu, eikä kukaan ole valmistautunut matkaa varten. Mutta lääninhallitus keksii keinon: se lupaa, että Hallandin kaupunkien liikkeet saadaan pitää auki sunnuntaina. Ja kaikki kaupat ovat tupaten täynnä ostajia.

Lumiräntää sataa saapuessamme asemalle, missä meitä kohtaa suruliinen näky — itkettyneitä kasvattivanhempia ja uusiin vaatteisiin puettuja lapsukaisia, jotka epätoivoisesti tarrautuvat heihin. Äkkiä ymmärrän, että tässä on edessäni suuri ja kaunis tulos siitä, mitä S.A.K. on tahtonut ja minkä hyväksi olemme työskenneilleet. Tämä yhdessäöio tulee kantamaan hedelmiä, sillä tästä lähtien suomalaiset ovat yhdistetyt Ruotsiin kaikkein iujimmilla siteillä: molemminpuolisen yhteystunteen siteillä. Mitä kongressit, puheet ja poliitikot eivät ole onnistuneet saamaan aikaan, sen on joukko reippaita lapsia tehnyt astumalla suoraan tuhansien ruotsalaisten sydämeen. Iiman eleitä ja useimmiten ilman sanojakaan — kielestä johtuen — he ovat lapsen varmailla vaistoilla hyväntekijänsä oivaitaen kiintyneet kasvattivanhempiinsa, ja suomalaisen lapsen pienoinen juro hymyily on usein saanut ihmeitä aikaan.

Kaikki tämä juolahtaa mieleeni levottomien kasvattiäitien ja -isien ympäröidessä minut. — Oikaa kiitti ja huolehtikaa siitä, että Ritva saa voileipänsä; älkää unohtako, että Kaisun tyyny on tuossa pienessä laukussa; huolehtikaa siitä, että Eino saa huovan yleen; Eevan appelsiini-mehu on ruskeassa korissa — ym. siihen tapaan, mikä osoittaa heidän huolenpitoaan suojateistaan. — Nousemme sitten junaan, mihin 100 pommacpulioa sisältäviä koreja ja 15 000 appelsiinia sisältäviä laatikoita on jaettu eri vaunuihin, ja koetamme sijoittaa äidit ja lapset parhaamme mukaan. Nyt kello on kuusi, viimeiset jäähyväiset lausutaan, ja meillä matkanjohtajilla on täysi työ es-

täessämme lapsia heittäytymästä suinpäin junasta takaisin asemasillalle. Eräs lotta koettaa ystävällisesti katseillaan taltuttaa pientä potkivaa, täyttä kurkkua huutavaa poikaa, mutta sellainen ei tepsii itsepäiseen suomalaiseen; toinen lotta turvautuu sen sijaan pommaciin ja appelsiineihin onnistuen paremmin.

Ulkona vallitsee likaisenharmaa hämärä. Sodanuhka lamauttaa mieliä. Norja on juuri vallattu ja juna kulkee pimennettynä, mikä lisää synkkää tunnelmaa. Saapuesamme Falkenbergiin on jo vallan pimeätä. Sama suru, samat kyynelät. Ja yhäti sama asia uusiutuu taas Varbergissa, Kungsbackassa ja Gööteporissa, erotuksena vain se, että nyt on pilkkosenpimeätä sekä ulkona että sisällä. Ja huhu kiertää . . . Lentokone on ammuttu alas Uddevallassa, Gööteporissa on ollut ilmahälytys. Me istumme tiukkaan yhteen painautuneina penkeillä, joskus vilahtaa pimeässä taskulamppu, muuten on pieni sininen lamppu vaunun ovien luona ainoa valonlähde. Äitejä peloittaa, tämähän muistuttaa liiaksi sitä, jota pakoon he ovat lähteneet. Lapset syödä maiskuttelevat runsaita eväitään. Pommac tekee kauppansa, samoin appelsiinit. — Sieltä täältä pimeydestä kuuluu äitien hiljaista keskustelua, he vertaavat vaikutteitaan ja valittavat, etteivät osaa sen verran ruotsia, että voisivat edes kiittää kaikesta. Lapset avaavat lahjapakettinsa ja näyttävät toisilleen saamiensa kalleuksia, pieni nelivuotias tyttö näyttää ylpeänä kahta käsilaukkuaan ja kolmea kaulakoristettaan. »Suomesta olevalle junatädille» on näytettävä kaikki, mitä he ovat saaneet, ja hänelle sanotaan, että »ensi kesänä tu-

lemme uudelleen». Siellä täällä pimeydessä kohtaa toisensa pari lasta, jotka menomatkalla olivat samassa pakolaisjunassa; syntyy ilo ja riemu, ja kohta he jo melkein kerskailevat kokemistaan elämyksistä. Lapset tutustuvat nopeasti toisiinsa ja pian kajahtaa jostakin jokin vastaopittu ruotsalainen laulu, Maamme laulu ja Sillanpään marssilaulu, josta jo on muodostunut uusi suomalainen kansanlaulu. Eräs pikku poika laulaa reippaasti »Du gamla du fria» (Ruotsin kansallislaulu) äännellen sanoja niin hullunkurisesti, että ainoastaan sävelestä voi päätellä, mitä laulua hän tarkoittaa. Pienimmät lapset ovat nukah-taneet epämukaviin asentoihin, istualleen, maaten, kokoon-kyyristyneinä tavarahyllyille, mutta aina vastasaatujen matkalaukkujensa lähettyville, missä ovat heidän lelunsa ja kaikki uudet hienot vaatteensa.

Ja aamu sarastaa. Kuljen vaunusta vaunuun jäähyväisiä sanomassa taistellen kyyneleitä vastaan minäkin vuorostani. Mihin mahtanette joutua, pienet lapsukaiset, kuinka moni teistä onkaan isätön — ja mikä on oleva koh-talonne? En koskaan ole unohtava, miten onnellisilta ja ylpeiltä näytitte kysyessäni teiltä »mikä isäsi on?», ja teidän vastatessanne »sotilas». Ja tällaisen vastauksen sain melkein aina.

Me lähestymme Tukholmaa ja juna saapuu asemalle. Kaikki matkanjohtajat astuvat vaunuistaan ja kerääntyvät S.A.K:n johtajien ympärille. Me, jotka olemme seuranneet junassa mukana ja kovasti pitäneet »meidän vau-nujemme ja meidän lastemme» puolta, ojennamme nyt toisillemme pienet yhteenottomme unohtaen sovinnon

käden, ja sitten lapset ja äidit astuvat junasta, toiset jatkaakseen vielä samana päivänä matkaa, toiset viipyäkseen muutaman päivän. Lotat ottavat heidät hoiviinsa ja pitkinä jonoina kaikki marssivat pois. Viimeisinä heistä näen vielä kolmoset, Timon, Tepon ja Saaran, kirkkaansinisiin »haalareihin» puettuina. Jäähyväishetkellä Timo näyttää, miten hän on oppinut hienoja tapoja kreivillissessä talossa, jossa hän on ollut: itkun asemesta hän käsi suun edessä yskähtää varovasti.

Kirjeitä yli Pohjanlahden.

Kaukana Rovaniemellä maaherra Hillilä näytti S.A.K:n asiamiehelle merkillistä pientä kirjaa. Lehdet olivat ruskeata käärepaperia, ja jokaisen sivun keskelle oli liimattu valkoinen paperilappu, jossa oli koneellakirjoitettua tekstiä.

Nämä laput olivat jäljennöksiä ruotsinkielisistä kirjeistä, jotka olivat lahjojen mukana tulleet Suomeen. Muutamat kirjeet olivat tavaroita purettaessa pudonneet vaatteista ja siten joutuneet Rovaniemen Punaisen Ristin Keskukseen, mutta useimmat niistä ihmiset olivat tuoneet suomennettaviksi. Jokaisesta kirjeestä maaherra oli otattanut jäljennöksen ja kerännyt ne tähän kirjaan.

— Tuskin mikään on tuottanut meille niin suurta iloa kuin nämä kirjeet, jotka tulkitsevat lahjanantajien tunteita, — sanoi maaherra. — Toivoisin voivani sanoa, että ne ovat ilahduttaneet meitä vielä enemmän kuin itse lahjat, mutta nykyisten olosuhteiden vallitessa saanen sanoa: yhtä paljon. Lahjojen arvo oli tilapäistä laatua, kirjeitten pysyvämpää — todistus kahden kansan yhteenkuuluvaisuudesta.

Kaikille niille, jotka olivat tällaisia kirjeitä kirjoittaneet, mutta eivät olleet saaneet vastausta, maaherra halusi antaa selityksen.

— Muistakaa, että moni vastaanottaja kaatui sodassa, ennen kuin hänellä oli aikaa ilmaista kiitollisuuttaan omasta ja perheensä puolesta, hän sanoo, — ja monet eivät kielivaikeuksien tähden ole voineet ymmärtää ystävällisiä sanoja, vielä vähemmän vastata niihin. Mutta älkää sen tähden luulko, että ne on turhaan kirjoitettu. —

Eräässä suomalaisessa talossa oli sinne saapunut ruotsalainen kirje pantu lasin alle kehykseen ja riippui nyt talon suurimman huoneen seinällä. Ei kukaan talon asukkaista ollut voinut sitä lukea, mutta kirje oli ripustettu seinälle, jotta lapset ja lastenlapset tulevaisuudessa muistaisivat hädän aikana tarjottua ystävällistä apua.

S.A.K. on seurannut maaherra Hillilän esimerkkiä keräämällä sille saapuneet kirjeet. Ja tässä on muutamia otteita niistä.

Vainolaisen hyökätessä Suomeen heräsi Ruotsin puolella halu ojentaa auttava käsi.

LAHJA ANNETTIIN...

... RUNSAIN KÄSIN

Suomalaiselle.

Tähdet loistavat talvisella taivaalla ja pakkasen paukkuu nurkissa. Tuvissa takkavalkeat räiskyvät ja me ompelemme ja neulomme sodan loppuun asti.

— — —

Ruotsalainen tyttö I. L. O.

XXX-mäen työläis- ja pienviljelijävaimoilta sekä pienten että suurten kätten töitä.

Meitä asuu vain 17 perhettä tässä pienessä kylässä, taloutemme ei ole loistava, mutta uhraamme rahaa minkä voimme ja teemme työtä auttaaksemme teitä vähäiseltä osaltamme. Me seuraamme jännityksellä tapausten kulkua veljesmaassamme Suomessa ja me toivomme koko sydämestämme, että Rauha ja Vapaus pian jälleen palautuvat teille.

— — — — —
Pieni rauhantervehdys rouva M. L:ltä.

— — — — —
Lähetän pienen paketin Suomeen ottaen osaa teidän vaikeuksiinne, rukoulen Jumalaa puolestanne.

Voin vakuuttaa, että vaatteet ovat puhtaita, sillä olen täysin terve. Terveiseni ja lämmin osanottoni Teille. — — —

Ahkeralta »torstaikerholta».

Useimmat näistä kudotuista tavaroista on valmistanut pieni joukko 8--10-vuotiaita tyttösiä, jotka joka torstai ovat kokoon-tuneet kutomaan pienille suomalaisille tovereilleen.

— — — — —
Oheiset kaksi pahvilaatikkoa sisältävät kumpikin pikkuvauvan vaatekerraston. Valmistaja on nuori maanviljelijän vaimo, joka itse äskettäin on saanut pienokaisen. Aikaisemmin hän on kadot-tanut kaksi lastaan, jotka kuolivat pieninä. Iloisena ja kiitolli-sena siitä, että hän tällä kertaa on saanut pitää pienen tyttärensä, hän on ostanut ja valmistanut nämä lastenvaatteet. Paljon rak-kautta ja huolta hän on kohdistanut näiden valmistamiseen, jotta ne olisivat mahdollisimman täydelliset ja hyvät.

Eräältä Södermanlandin ompelukerhosta.

A. S.

Värmlannista neijä naista kirjoittaa:

— — —
Jokaisen iumipuvun päähneeseen on ommeltu savukeiaatikko, rusinapussi sekä puoi kiiloa viikunoita.

— — —
Oien kansakouluun kuudenneia iuokailia, oien vapaa-aikoinani kutonut ja virkannut nämä niikkasukat. Paitakankaan oien ostanut säästörahoiliani. Eihän tämä paljoa oie, mutta vähästään köyhäkin antaa jne.

Ystävyysdeiä C. J—n Skånesta.

— — —
Lähetän yhden sormuksistani, koska minuiia on vain vähän rahaa juuri täiä hetkeiä. Suojeikoon Jumaia meitä kaikkia koko Pohjoissa ja Suomen kansaraukkaa. Jospa voisni tehdä enemmän!
Rouva C.

— — —
Oien järkyttynyt nykyisistä maailmantapahtumista ja tunnen tarvetta kirjoittaa. Tääiä me istumme kaukana korvessa kaikessa rauhassa, mutta radio ja päivälehdet kertovat meiiie kaiken. Me teemme vähäisen voitavamme Suomen auttamiseksi. Rahaa ei meitä riitä paljoakaan, mutta vaatteita oiemme jokainen lähettäneet.
Taioliisen valmo Taaiainmaasta.

— — —
Yläkansakouiumme tytöt Länsi-Göötanmaaita ovat kutoneet nämä poiveniämmittäjät, siksi eivät kaikki parit oie aivan samaniaisia. Me jatkamme kutomistamme nykypäivien Vänrikki Stoolin sankareille ja toivomme saavamme kokoon vieiä yhden iähetyksen.
27:n oppilaan puoista E. N.

— — —
Oi miten toivoisin, että Jumaia antaisi suuren vihan iauhtua maailmassa, että rauha ja onni ja siunaus aina vaiiitsisi!

C. A. T.

— — —
Lämmin kiitos Teille siitä, että saamme auttaa! Sodan alusta lähtien on tämän lähetyksen valmistaminen tuottanut meille mitä suurinta iloa.

K. D.

— — —
Vaimoni ja minä olemme onnelliset vanhemmat, olemme saattaneet maailmaan ja parhaan kykymme mukaan kasvattaneet hyväksi kansalaisiksi yksitoista lasta. Emme kuitenkaan voi antaa enempää kuin oheiset 10 kruunua tähän hellyttävään tarcoitukseen.

J. L.

— — —
»Med spett och spade Kankeinemme ja lapioinemme
vi jobbat glade olemme iloisina tehneet työtä
och lastat sand ja lastanneet hiekkaa urhoolli-
för vårt tappra broderland.» sen veljeskansamme hyväksi.
5 tietyöläistä, jotka lähettävät koko päiväansionsa, yht. 30 kr.

— — —
Nämä kolme hopeapikaria, ainoat, jotka minulla on ja jotka nyt lähetän teille, olen voittanut kasvattamalla rotukyyhkysii. Muodostakoot ne yhdessä »Rauhan kyyhkysen» vertauskuvan Suomelle ja sen urhoolliselle kansalle.

G. S., maanviljelijä.

— — —
Tässä lähetän taas vähän rahaa Suomen lapsille. Auttakoon heitä Jumala ja antakoon Hän heille sen, minkä he tarvitsevat. Jumala huolehtii meistä kaikista.

Tämä on kymmenys eläkkeestäni. Olisin iloinen, jos saisin tietää, ovatko rahat saapuneet perille.

J. S.

— — —
Lähetämme täten pienoisen rahan, 25 kruunua. Olemme yhdessä rukoilleet niille Jumalan siunausta.

18 koululaista.

RUOTSI TARJOAA...

... RUOTSALAISIA KOTEJA SUOMEN LAPSILLE

— — —
Haluaisimme vastaanottaa kotiimme pienen suomalaislapsen. Lähettäkää meille pieni 2-vuotias tyttönen. Kotimme ja sydämemme ovat hänelle avoinna. Rouva A. A.

Täten todistan, että ylläolevat henkilöt ovat kunniallisia, heidän kotinsa hyvä, joten voitte luottavaisina lähettää heille lapsen. Todistaa: K. J. Pelastusarmeijan slummisisar.

— — —
Sydämelliset kiitokseni tänä iltana saamastani kortista, jossa mainitsette suomalaistytöstämme. Niin, joulukuusi on valmiina odottamassa ja paljon muutakin. Voi, miten iloinen olen! Toivottavasti tyttönen tulee piakkoin.

Niin, Herra, johdata meitä totuudessasi ja armahda meitä kaikkia, myöskin niitä, jotka käyvät synnin teitä, en voi kirjoittaa enempiä uutisia, mutta lähettäkää pian vastaus ja tyttö.

C. A.

— — —
Allekirjoittanut haluaisi tietää, oletteko unohtaneet tarjoukseni. Avaan mielelläni vaatimattoman kotini orvolle vuoden tai muutaman kuukaudenkin vanhalle pojalle, minusta tuntuu kuin Ruotsiin tulisi niin paljon suomalaisia lapsia, että meillekin pitäisi riittämän yksi. Me odotamme kovasti, hän on sydämellisesti tervetullut. Minä säälin noita pieniä viattomia lapsia, toivoisin, että voisimme ottaa useampia. Lähetän vastausmaksun suljetussa kuoressa. Rouva M. A.

— — —
Eräs maanviljelijä sanoo haastavansa S.A.K:n oikeuteen, koska hän ei saanut suomalaista lasta heti tammikuussa, vaikka hän

oli tllannut jo joulukuussa, ja nyt hän koko pltäjän slmissä jou-
tuu häpeään.

A. H.

— — —

Luin tänään lehdestä, että maaseutu ensiksi saisi ottaa vastaan pienet lapset. Senpä vuoksi olisin iloinen, jos saisimme pienokaisen vähän ennen joulua. Mieheni sanoi, että olisi hauska saada lapsukainen taloon jouluksi ja saada antaa joululahjoja ja sitten saisi pienokainen viettää joulua myös muitten lasten kanssa, nähdä kynttilöitä ynnä muuta hauskaa jouluna. Me olemme niin ihastuneita lapsiin ja olemme molemmat vielä nuoria, emme kumpikaan vielä 30 vuotta täyttäneitä. Me tulemme olemaan kilttejä pienokaiselle ja teemme kaikkemme, että lapsi viihtyisi. Mieluimmin tahdomme tytön, mutta kyllä poikakin on tervetullut. 2-vuotias tyttö olisi oikein toivottu lapsi.

M. S.

— — —

Allekirjoittanut on halukas ottamaan vastaan yhden 30—40-vuotiaan äidin sekä minkä ikäisen lapsen tahansa. Äidin pitää olla taloudellinen ja lapsirakas, molempien terveitä. Äiti saa hoitaa emännätöntä kotiani, jossa ennestään on monta lasta, ja hän saa mahdollisesti tilaisuuden vastaiseen Avioliittoon.

Olen 50-vuotias, jonkin verran varakas ja taloudellinen asemani hyvä. Äidin tulee olla sellainen, jonka mies on kaatunut sodassa. Hänen pitää olla komea ja kaunis sekä kätevä.

Vastatkaa minulle ennen Uutta Vuotta tai niihin aikoihin, mieluimmin postitse. Osoitteeni on J. A. L. — Tulen häntä vastaan.

— — —

Pikku Kustaa, 5-vuotias, naimattoman kansakoulunopettajattaren kasvatti, kaipaa »pikkusiskoa», 2—4-vuotiasta, Suomesta. Hänen mielestään Jumala viivyttelée liian kauan ja hän tahtoo mennä jään yli siskoa hakemaan. Voi, miten hän jo pikkusis kosta

huolehtill! »Kenties Jumalalla ei enää ole suomalaista nahkaa, mistä pikkusiskoja tekisil!»

Olemme ilmoittautuneet maaherrattarelle jo aikoja ennen joulua, mutta vielä ei mitään ole kuulunut. Myös äiti alkaa käydä kärsimättömäksi. Onko meillä mitään toivoa pienen, pirteän tytön saamisesta?

M. H. ja hänen Kustaansa.

— — — — —

Allekirjoittanut pyytää täten kunnioittaen tarjota kodin vanhalle suomalaismummolle, joka on terve, mutta koditon. Olen itse kruununtorppari, mutta minulla on hyvät olot. Perheeseemme kuuluu neljä jäsentä, minä itse, vaimoni ja 2 lasta, poika 9-vuotias ja tyttö 6 vuotta. Lupaamme kyllä olla kilttejä ja ystävällisiä kotinsa menettäneelle. Asuntomme ei ole syrjäinen, saamme postin joka päivä. Olisin kiitollinen pikaisesta vastauksesta.

M. N.

— — — — —

Vastaukseksi kirjeeseenne koetamme olla kärsivällisiä. Mutta se ei tahdo onnistua. Meillä ei nimittäin ole lapsia itsellämme ja olisimme niin iloisia, jos saisimme pienen suomalaisen tytön. Mieheni on rautatyöläinen ja meillä on oma pieni koti. Ja nyt ikävöimme kovasti pikku tyttöä, josta saisimme huolehtia.

Rouva R. H.

— — — — —

Raimo Armas, joka on meidän hoidossamme, on erittäin herttainen poika, täyttää neljä vuotta heinäkuun 19. p:nä. Tullessaan helmikuun 24. päivänä hän oli vilustunut ja kalpea. Mutta nyt hän on hyvässä kunnossa, lihava ja ruskettunut. Hän saa olla luonamme syksyyn asti, kenties kauemminkin. Niin, Raimo on kaikkemme. Sen voimme kunnian ja omantunnon kautta todistaa.

E. ja K. J.

KIRJEITÄ SAAPUI MEILLE . . .

. . . SUOMESTA

— — —

Meillä on kolme 8, 6 ja 3 vuoden ikäistä poikaa. Keväällä odotan neljättä lastani. Itse kyllä jaksan kestää vaikeudet kuten muutkin kanssasisareni, mutta nähdessäni pienten lasten värisevän sodan kauhuissa, on sydämeni murtua surusta. Olen kiitollinen siitä, että saan lähettää heidät Ruotsiin. H. L.

— — —

Tammikuun 12. päivänä saapui auto erämaassa olevan tienhaaran lähellä sijaitsevaan torppaan seitsemän kilometrin päässä täältä ja siitä alkaen olemme koettaneet parhaamme mukaan jalkaa lahjat tarvitseville. Lapsehan ovat Suomen tulevaisuus ehkä vielä suuremmassa määrin kuin muissa maissa ja heille apu sentähden oli ylen tärkeä, mutta myös Aavasaksan keskiyönauringon vuoren laella vartioivat lotat saivat lämpimiä turkkeja pakka- sessa. Monelle vanhalle miehelle olemme antaneet uusia lämpimiä sukkia ja samoin ovat mäkitupalaiset, jotka muutenkin ovat köyhiä ja helposti unohdetaan suuressa yleisessä hätässä, saaneet osan lahjoista.

Omasta puolestani kiitän siitä ilosta ja niistä sielunvoimista, jotka olen saanut toimittaessani lahjanne edelleen ja nähdessäni niiden tuottaman siunauksen.

Kiitollisin terveisin
B. G.

— — —

Lämpimät kiitokset Kaisalle ja Magnukselle muutamilta suomalaisilta pikkutytöiltä, jotka ovat sanomattoman iloisia saamistaan kauniista lahjoista! Suomen lapset kyllä aina muistavat, mitä Ruotsin lapset ovat heidän hyväkseen tehneet.

Heidän puolestaan kirjoittanut
Rauni-sisar.

— — — — —
Oli kerrassaan liikuttavaa nähdä, miten onnellisia äidit ja vaimot olivat saadessaan ommehtavakseen kipeästi kaivatut valkoiset lumipuvut rakkaimpainsa pelastukseksi. Tulihan meille *2 kilometriä kangasta!* Neljässä päivässä kaikki oli jaettu. Täällä rakastamme ja kiitämme Ruotsia, joka tällä käytännöllisellä tavalla osallistuu Suomen uudelleenrakentamiseen. L. S.

— — — — —
Kiitän sydämellisesti lahjasta, jonka kahdeksanvuotias poikani Pertti sai (housuntaskusta löysinme kirjoittamanne kirjeen, jossa oli osoitteenne). Nytkin Pertillä on jalassaan vieraan tädin ompelemat housut, joihin hän on suuresti ihastunut. On niin suloista tietää, että meillä siellä kaukana on ystäviä, jotka vaikeina aikoina ottivat osaa kohtaloomme ja ojensivat auttavan kätensä tarvitseville. H. T. N.

— — — — —
Lapseni ovat kirjoittaneet Ruotsista ja kertoneet, miten hyvä heidän on olla päästyään niiu ystävällisten ihmisten luokse ja miten hyvin heitä siellä kohdellaan sekä että he jatkavat keskeytynyttä koulunkäyntiään. Kiitän taivaan Herraa, että Ruotsin kansa on niin sydämestään hyvä kansa, joka näin rakastettavasti ottaa osaa vieraan kansan suruihin. M. R.

— — — — —
Meillä äideillä oli kolme päivää kuin juhlaa työskennellessämme näiden vaatteiden parissa, joihin oli uhrattu niin paljon työtä ja vaivaa hätääkärsivien suomalaisten perheitten auttamiseksi. Koko lähetys todisti, miten lämpimästi ja myötätuntoisesti rakkautta uhkuvat naisten ja lasten kädet olivat näitä vaatekappaleita valmistaneet. Kuvittelimme mielessämme, että antajat itse ojensivat lahjansa erikoisesti tervehtien jokaista. Oi, miten oli-

simmekaan suoneet, että he olisivat nähneet vastaanottajien ilosta loistavat silmät ja tunteneet heidän kiitolliset kätenpuristuksensa. Jumala suojelkoon Ruotsin maata.

Lämpimin terveisin

B. F.

— — —

23/III

Arvoisat rouvat Ruotsissa!

Teitä sydämellisesti kiitän Viipurin siirtoäitien puolesta niistä kauniista ja tervetulleista pikkulapsen vaatteista ynnä muista, joita sain täällä vastaanottaa. On niin mieltä lämmittävää todeta, kuinka selvästi Te siellä naapurimaassa olette Suomen Äitien ja lasten nykyisen kohtalon käsittäneet.

Parhain toivoni onkin, ettei Ruotsin äitien ja lasten tarvitsisi koskaan joutua saman kohtalon alaisiksi: »Menettämään kaikkensa.»

Kiitollisuudella

A. K.

— — —

Nyt olemme taas Juhaniin kanssa kotona, tuntuu kaikki niin rakkaalle, kukatkin. Vaikka ne ovat olleet hoidon puutteessa, minusta näytti niinkuin ne olisivat päättään nostaneet ja toivottaneet minut tervetulleeksi. — — — Olen iloinen, että Juhani on terve, ja sitten sain tietää, että Juhaniin isän sukulaiset ovat nyt valmiit minua auttamaan, joten Juhaniin elämä nyt on turvattu, se on pääasia.

Olin niin kiitollinen siitä, kun olitte Tukholmassa meitä vastassa, vaikka olin niin kauhean sairas ja väsynyt, että en paljon nähnyt eteeni, sittenkin jätin mieleeni *idäksi*. Juhani kysyi autossa minulta: miksi äiti itket, olisit pyytänyt Tädin ja Sedän mukaan. Kun hänelle sanoin, että ilosta itken, niin poika sanoi minulle: naura sitten. Ne ovat lapsen ajatuksia.

— — —
Sydämelliset kiitokset teille kaikille siitä ystävällisyydestä, mitä sain kokea siellä ollessani. En tiedä voinko koskaan palkita hyvyttänne, mutta olen iloinen, että saan lähettää teille pienen muiston, ottakaa se vastaan, vaikka se onkin vaatimaton ja pieni, mutta minulle hyvin rakas.

Toivon rauhallista elämän kulkua ja toistamiseen kiitos kaikesta.
M. T.

— — —
Pyydän anteeksi, että vaivaan Teitä tällä kirjeelläni. Olen nimittäin rouva Johansson täältä Suomesta. Muistattehan Te siellä minut, kun kuukausi takaperin matkustin sieltä tänne Suomeen. Teitä minä aina olen muistanut täällä, sillä olitte niin hirveän hyviä ja ystävällisiä minulle siellä toimistossa. — — —

— — —
Lähetämme hartaan kiitoksemme rakastettaville Tukholman naisille, jotka ovat meitä muistaneet, kun kylmän tammikuun illan hämärässä kävelimme jään yli pois tappavien pommien ulottuvilta, ja sen johdosta ovat lähettäneet meille suuria tervetulleita lahjoja, jotka nyt ovat saapuneet perille.

Suurimmalla kunnioituksella
vanhusten puolesta
(*Kaikki 4 ovat yli 80 vuoden ikäisiä*)
A. B.

Säyneysissä 28. päi kesä 1940

Rakas kultainen Eppa tati!

Kaunein kiitos hyvälle tädille kirjeestä. Me olimme niin kovin iloisia, kun saimme vastaanottaa kirjeen. Itkimme ilosta, kun meitä niin rakkaudella vieläkin muistaa kultainen, rakastettu tati. Täällä on lämmin kesä. Me kaikki olemme ottaneet aurinkoa

paljon. Koulua ei ole enää. Elokuulla alkaa koulu uudelleen. On isän kanssa oltu halkoja hakkaamassa. Muistamme niin elävästi siellä olomme. Ei koskaan meitä ole niin hellin hoidettu, kun veljesmaassa. Te rakas täti, olitte meille erittäin hyvä, kun Te olitte meidän huoltaja, niin te hoiditte meitä rakkaudella. Kii-tämme parhaiten vieläkin kaikesta tädille.

Rakkain terveisin Teitä ikävöiten.

Kaija. 14 v.

— — —
Sydämelliset kiitokset Teille tuntemattomalle »äiti-ystävälle», joka muistitte meidän nousevaa polvea, sillä nyt tuo apu oli tosi-tarpeeseen ja nuo pikkuvaatteet ovat varmasti siunaukseksi Teille, joka vaivojanne säästämättä olette ne tehneet ja valmistaneet. Olen karjalainen äiti ja sain juuri äskettäin toisen lapseni. Kotim-me sijaitsi Viipurissa ja olimme juuri äskettäin saaneet sen val-miiksi, se sijaitsi kauniilla mäellä, alempana välkkyi lahti — ja kaikkialla oli kaunista, metsä, puint, vesi, aurinko — kaikki minkä Jumala on luonut ja antanut elämän. Meidän täytyi jättää kaikki ja lähteä aivan tyhjinä 3-vuotias tyttäreni Eeva-Kaarina mukana. Pitkän ja vaivaloisen matkan jälkeen pääsimme viimein tänne sisä-Suomeen, jossa nyt olemme. — — —

Toivoisin jotta Te saisitte elää kaukana sodan kauhuilta ja hirmuilta, se on suurin ihmiskunnan kirous! — Antakoon Jumala taasen rauhan tulla maailmaan — ja ihmisten tuntea Jumalan rakkaus ja armot! Eikä sittenkään masentua, vaikkapa ei aina aurinko täydellä terällä paistaisikaan. Täytyy ymmärtää että tämä on vain kuritusta suuressa rakkaudessal Toivon Teille Jumalan siunausta ja varjelusta ja kaikkea maallista hyvää.

Muistan Teitä kiitollisin mielin aina. Monet syd. terveiseni perheeni puolesta.

Rauhan terveisin

K. K.

— — —

Minä ja lapset muistamme Teitä joka hetki. Itkemme usein kun muistamme miten ystävällisiä olivat kaikki ihmiset siellä. Meidän huoltajanamme saitte tehdä paljon työtä, mutta Te teitte rakkain mielin. Emme koskaan voi unohtaa teidän lempeää puhettanne ja hymyilevää katsettanne. Sydämenne pohjasta tulvaili elävää rakkautta meitä köyhiä kohtaan. Emme voi millään Teille palkita, vaan ainoastaan rukoilla, että Jumala varjelisi Teitä ja kaikkea Ruotsin kansaa ja antaisi Teidän elää rauhassa rakkaassa maassanne. Toivomme hartaasti, jotta joskus pääsisitte meitä tervehtimään tänne Suomeen, ja meidän halpaa kotiamme katsomaan. Oi, kuinka olisi ihanaa, jos tulisitte tänä kesänä jo meidän luoksemme. Aino Johanna ja Erkki sanovat, että he lähtevät hyvän tädin mukaan, sillä siellä heidän on hyvä olla. Laina Esteri leikkii nukkensa kanssa, yölläkin on nukke tilalla. Aina muistaa vain, että täti autoi tämän hänelle. Paljon terveisiä kaikille meiltä. Pyydämme kirjoittamaan, sillä meillä on suuri ilo, kun saamme Teiltä kirjeen. Teitä aina muistaen ja ikävöiden

A. H.

Tunnen että sanavarastoni on liian köyhä tuodakseni julki sitä kiitollisuutta, jota Teitä kohtaan tunnen. Ottakaa vastaan sydämestäni lähtevä kiitokseni suuresta lahjastanne. Tuntuu kuin se raskas paino, jonka alla nämä seitsemän kuukautta olemme eläneet, puolenisi ja meillä taas olisi elämisen toivoa. Ei ollut helppo lähteä tammikuun ensimmäinen päivä kodistamme mukanaamme seitsemän lasta, joista nuorin oli kahden kuukauden vanha, ja vain vähän vaatteita. Kuitenkin lähdimme toivossa että sodan loputtua tulemme vaikka raunioille taas rakentamaan ja kylvämään. Kun sitten tuli meille niin raskas rauha, tuntui kuin elämä meidän kohdaltamme olisi pysähtynyt ja sydämemme lakannut tikittämästä. Jumala kuitenkin meille jäi. Hän antoi meille voimaa kestää ja kärsiä.

Kun minä seitsemäntoista vuoden vanhana menin avioliittoon, oli miehelläni maata viisi hehtaaria. Ostimme seitsemän sisarosuutta, teimme asuinrakennukset, teimme työtä usein yli voimemme, säästimme, saimme maamme hyvään kasvukuntoon, samoin rakennukset. Meillä oli 16 hehtaaria viljeltyä maata, jolla elätimme 12 lehmää, 2 hevosta ja 10 lammasta. Olimme vapaita omillamme eläjiä, mutta rahaa säästöön ei joutanut vielä, kun oli velkoja. Mieheni on 52 vuotta täyttänyt, minä täytin 39 vuotta, jaksan vielä tehdä kovasti työtä. Vanhin tytär pääsi viime syksynä Sortavalan viisivuotiseen opettajaseminaariin. Toinen on nyt emäntäkoulussa. Meillä on kaksi reipasta poikaa, toinen 14 vuoden ikäinen, toinen 12 v. ikäinen. Sitten on vielä kolme pientä tyttöstä 5 v., 2 v. ja 9 kk. ikäinen. Omaisuutemme kaikki jäi sinne. Tällainen on perhe, jolle avustuksenne tuli. Minä uskon ja toivon, että jos Jumala terveyttä ja rauhaa meille antaa, niin vielä kerran olen näytävä, että apu minkä Teiltä saimme, ei ole joutunut turhaan. Onhan se siksi suuriarvoinen, että pääsemme taas alkuun.

Vielä pyytäisin, että ottaisitte vastaan nämä vaatimattomat lahjani. Ikkunaverhoihin sisältyy niin paljon toivoa ja petty-mystä, että minä en koskaan voi nostaa niitä kotini ikkunoihin. Kun tyttäreni 17 v. täytettyään pääsi seminaariin, niin kudoin minä hänelle verhot, että kun pääsee opettajaksi, niin annan ne hänelle. Nyt kun kaikki omaisuutemme on mennyttä, emme voi jatkaa hänen kouluansa. Siksi pyydän että ottaisitte ne vastaan, minä en jaksa nähdä niitä. Uutta voin kutoa jos joskus tulee tarvis. Tämän karjalaisen liinan olen täällä siirtolaisena kutonut, olen kutonut niitä paljon, myynyt tänne ja saanut ihan välttämättömmimpiä vaatteita ja muita talouskaluja. Olen sellainen ihminen, että kaikesta huolimatta pyrin eteenpäin.

Vielä kiitän Teitä ja rukoulen, että Hyvä Jumala antaisi Teille kaikkea maallista hyvyttä ja että kerran, kun Te joudutte jättämään tämän ajallisen kodin, kuulisitte sanat: Kun minä

olin kodittomana, annoitte minulle kodin, ja kaikki miltä olette tehneet yhdelle nälstä vähimmästä, olette tehneet myöskin minulle.

Sydämellisin tervehdyksin
kiitollisuudella

J. S.

Laivalla, autolla, junalla ja lentokoneella.

Kirjoittanut ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Samalla kun meille alkoi tulla lahjoja Suomea varten, oli myös ratkaistava kysymys, miten ne parhaiten oli lähetettävä edelleen. Ensimmäiset kuljetukset olivat niin vähäisiä, että tavarat usein tuotiin vain vuokra-autossa ja yhtä vaatimattomasti — käsirattailla ja kuorma-autolla — kuljetettiin edelleen vastaanottokeskuksista Suomen laivoille. Aluksi Suomi-toimisto huolehti kaikesta tavarainkuljetuksesta lähettäen ne edelleen suomalaisilla vuorolaivoilla, S.A.K. sai lähettää tällä tavoin n. 5 tonnia kolme kertaa viikossa. Ensi aikoina tämä oli riittävää, mutta myöhemmin osoittautuivat nämä 5 tonnin lähetykset aivan riittämättömiksi. Vain murto-osa lahjatavaroista saatettiin tällä tavoin lähettää.

Laivaliikenne Tukholmasta Turkuun muuttui kuitenkin yhä vaarallisemmaksi, mitä kiihkeämmäksi sota kävi. Pommitusvaara lisääntyi, meille saapui tieto Turun sataman pommituksesta sekä että varastomme siellä oli suuressi vaaranalainen. Suuremman kuljetuselimen perustaminen osoittautui välttämättömäksi, ja sen pääosasto sijoitettiin Tukholmaan. Osaston tehtävänä oli järjestää järkiperäinen kuljetustoiminta Ruotsissa sekä lahjojen jako määrättyihin paikkoihin Suomessa.

Itse S.A.K:n puheenjohtaja työssä.

Jo varhain Valtion Rautatiet myönsivät maksuttoman rahdin kaikille Suomeen lähetettävälle tavaramäärille — kuitenkin ainoastaan S.A.K:n osoitteella varustetuille. Tukholman Raitiotiet asettivat päivittäin linja-auton käytettäväksemme tavarain noutamiseksi Tukholman eri puolilta ja sen ympäristöstä, kiireimpänä aikana odotti päivittäin n. 450 lähetystä noutamista ja puhelimessa ilmoitettiin niiden sisältävän mitä erilaisinta tavaraa: kotonakudotusta sukkaparista aina kuorma-autoon asti, joka kuljettajineen ja bensiineineen vapaasti asetettiin S.A.K:n käytettäväksi pitemmäksikin ajaksi.

Samoihin aikoihin kuin Tukholman—Turun reitti erinäisistä syistä — pommihyökkäysten ja jääesteiden vuoksi — osoittautui mahdottomaksi, ryhdyttiin valmisteluihin liikenteen järjestämiseksi pohjoisempaa tietä, lähinnä Sundsvallista Vaasaan ja Sundsvallista Ouluun. Vähän aikaa liikenne sujui hyvin Sundsvallin kautta, mutta ilo ei ollut pitkäaikainen, sillä täälläkin pommitukset pian uhkasivat laivoja ja jääesteet muuttuivat yhä vaikeammiksi. Lahjaröykkiöt kasvoivat kasvamistaan Tukholmassa, ja Valtion Rautatiet valittivat tavarain ruuhkautumista. Pitkä matka Haaparannan kautta näytti olevan ainoa ratkaisu. Mutta Tukholman—Haaparannan junat olivat kovin kuormitetut, ja V.R. ilmoittivat myös Torniossa olevan ahdasta. Kuljetusosasto teki silloin ehdotuksen, että avattaisiin kuorma-autoreitti Haaparannasta Keski-Suomeen sekä että tavaraa lähetettäisiin autoilla, jotka tarkoitusta varten hankittaisiin Tukholmasta.

Tämän työmuodon kustantamiseksi S.A.K. kehoitti

lehdistössä vapaaehtoisia autonkuljettajia ilmoittautumaan Suomen-lahjojen kuljettamista varten; samaten toivottiin saatavan autoja, varsinkin kuorma-autoja tätä tarkoitusta varten.

Vain harvoin on nähty sellaista miesjoukkoa, joka marssi Herkuleskadun varrella olevaan kuljetustoimistoon, täyttäen pian sen pienet huoneet. Autonkuljettajat olivat hyvin erityyppisiä. Oli sellaisia, jotka ilmoittautuivat todella asianharrastuksesta, toiset tekivät sen seikkailunhalusta. Kaikki, jotka otettiin S.A.K:n palvelukseen, varustettiin kiireestä kantapäähän, jotta he voisivat kestää kovaa pakkasta. Tuulitakkeja, nahkatakkeja ja turkkeja soviteltiin, pieksuja niin ikään, ja lisäksi he saivat vielä sukkia, kypärinsuojuksia ja kaulanlämmittäjiä. Vapaa ruoka ja asunto sekä vähäinen viikkoraha luvattiin, ja samalla järjestettiin myös vakuutus. Poikkeuksena tästä oli kuitenkin sotatoimesta vieraassa valtakunnassa johtunut tapaturma.

Myös S.A.K:n kehoitus autojen luovuttamisesta saavutti hyvän tuloksen, ja sekä yksityiset että liikkeet asettivat kallisarvoisia kuorma-autoja vapaasti käytettäväksemme. Vapaaehtoisjoukon kuorma-autoilla S.A.K. myös monta kertaa kuljetti tavaraa pohjoiseen. Sitä paitsi Motormännens Riksförbund (Moottorimiesten yhdistys) luovutti käytettäväksemme erikoisen korjausauton ja kaksi mekaanikkoa. Tämä auto sijoitettiin sittemmin Haaparantaan.

Joulukuun 29 päivänä 1939 V. R. ilmoitti, että tavarainruuhka Haaparannassa oli huolestuttavan valtava, joten

V. R. kieltäytyi lähettämästä enää vaunuja sinne, mikäli ei siellä olevaa tavaraa mahdollisimman pian toimitettaisi pois. S.A.K:n kuljetuspäällikkö lähti silloin heti Haaparantaan ja onnistui Vapaaehtoisjoukon kuljetusosaston ja S.A.K:n omien kuorma-autojen avulla tyhjentämään aseman, joka oli ollut täpö täynnä tavaraa. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi oli sanomalehdissä tiedoitettava yleisölle, että muutamiin päiviin ei lahjattavaa saisi lähettää Haaparantaan. Sillä aikaa siirrettiin saapunut tavara suomalaisiin rautatievaunuihin, jotka junaraiteiden eri leveyden vuoksi oli tuotettava Tornioista — ja nämä vaunut lähetettiin sitten erinäisiin paikkoihin Pohjois-Suomeen, mihin kuorma-autot eivät lumiesteiden vuoksi päässeet. Jotta kaikki edelleen sujuisi hankauksitta V.R. päätti, että ainoastaan määräraha vaunuja saisi päivittäin saapua Haaparantaan. Sekasorron ehkäisemiseksi oli siis välttämätöntä, että kuljetusosasto oli tietoinen kaikkien paikallisosastojen lähetyksistä sekä ettei Haaparantaan saanut lähettää kappaletavaraa, vaan ainoastaan kokonaisia vaunukuormia. Kaikki yksityisten henkilöiden lähettämät paketit päätettiin keskittää Etelä- ja Keski-Ruotsista Tukholmaan — Långselen pohjoispuolelta Uumajaan — ja sitten lähettää ne vaunukuormittain Haaparantaan. Myös sotilasviranomaiset lausuivat samansuuntaisia toivomuksia.

Osoittautui siis yhä välttämättömämmäksi perustaa pohjoiseen erikoinen S.A.K:n osasto, ja kuljetushaaraosasto n:o 1 aloitti toimintansa Haaparannassa tammikuun 5 p:nä 1940.

S.A.K:n valkoinen autokolonna.

Osasto vastasi siitä, että kaikki tavara saapui laitureille ja purettiin vaunuista. Yksissä neuvoihin suomalaisten asiamiesten ja S.A.K:n edustajien kanssa määrättiin, miten lähetykset oli jaettava — junalla tai autolla kuljetettavaksi — ja kun oli tiedusteltu suomalaisten viranomaisilta, annettiin määräys, mihin tavarat oli lähetettävä. Samoin osasto sai tiedon, millaiset kuljetusvaikeudet kulloinkin vallitsivat Suomen teillä. Sekä Ruotsin että Suomen viran-

omaisilta saatiin lupa kuljettaa S.A.K:n lähetykset rajan poikki ilman minkäänlaisia muodollisuuksia. Jokaisella kuljettajalla oli henkilöllisyystodistuksensa, joka hänen oli näytettävä tulliasemilla.

S.A.K:n autot oli maalattu valkoisiksi — jotta niitä ei helposti erottaisi lunta vastaan — ja ne oli varustettu kaikin mahdollisin apuneuvoin suoritettavia vaikeita kuljetuksia silmälläpitäen. Ei ainoakaan auto saanut lähteä Suomeen, ellei siinä ollut kahta kuljettajaa, osaksi pommihyökkäysten, osaksi mahdollisen tieltä suistumisen varalta, koska toinen voisi jäädä vartioimaan tavaraa toisen hakiessa apua. Jokaisella kuljettajalla oli myös taskuase ja kaasunaamari. Aseistus oli tarkoitettu lähinnä susien varalta, jos esim. auto suistuisi ojaan ja kuljettajien olisi hiihtäen lähdettävä lähimmälle ihmisasunnolle. Ei tarvinne huomauttaa, miten tärkeätä oli, että vain taitavia kuljettajia käytettiin suorittamaan näitä epävarmoja ja vaarallisia matkoja Sisä-Suomeen, missä teitä ei viikkokausiin aurattu, missä ankara ilmasto vaati kestävyyttä ja missä pommitusvaara joka hetki oli suuri.

Uhkaavien vaarojen välttämiseksi kuljetukset järjestettiin mikäli mahdollista siten, että autot kartoivat suurempia asutuskeskuksia klo 10 ja 14 välillä. Jokaisen pitkänmatkan ajon jälkeen kuljettajille varattiin päivän loma. Sillä aikaa autontarkastaja huolehti vaunun tarpeellisesta kunnostamisesta.

Jo varhain järjestettiin Haaparantaan majoituspaikka autonkuljettajille, joita oli n. 30 miestä. Huoneisto vuokrattiin ja talous järjestettiin, mikä toimenpide oli suuri-

Reippaita autonkuljettajiamme.

arvoinen, koska henkilökunnan asunnon- ja ruoansaan-
 tumahdollisuuksia uhkaavat vaikeudet täpötäydessä Haapa-
 rannassa muuten olisivat voineet estää koko toiminnan.

Erittäin tärkeää oli myös autovajan rakentaminen, sillä puolustuslaitos oli vuokrannut kaikki sellaiset huoneistot koko paikkakunnalta. Pakkanen yhä kiihtyi, ja autoja, jotka koko yön olivat ulkona — ei mitenkään tahdottu saada käyntiin aamulla. Saattoipa sattua, että kesti 10 — kerran jopa 36 tuntia — ennen kuin ajoneuvo jälleen oli lähtökunnossa. Pioneerijoukot lupasivat rakentaa autovajan ainoastaan rakennusainekustannuksien hinnasta, ja jo tammikuun puolivälissä rakennus olikin valmiina. Autojen tarkistus muodostui tämän jälkeen myös tehokkaammaksi, kun ei enää tarvinnut pitää moottoreita koko ajan käynnissä. Vähitellen onnistui kuljetusosaston hankkia ilmaiseksi kamiinoja ja tulensammuttajia vajaan, ja eräs tunnettu toiminimi lahjoitti lataus- ym. sähkölaitteita autojen korjaamista varten. Koska Haaparannan ainoa autonkorjaamo jo aikaisin oli joutunut sotaväen käyttöön, ei autonomistajilla ollut minkäänlaisia korjausmahdollisuuksia paikkakunnalla. S.A.K:n korjaamo käyttivät nyt, paitsi omat automme, myös tullilaitos ja kaupungin poliisi.

Kokemus osoitti, että parhaimmat kuljetustulokset saavutettiin autojen kulkiessa kolonnassa, suorittamatta mitään pikkuajoja sinne tänne. Oli tärkeätä tarkistaa, että tavarat viipymättä joutuisivat apua tarvitseville. Paitsi Torniossa, Rovaniemellä ja Vaasassa olevia keskuk- sia suunniteltiin suurempien varastojen perustamista Kuopioon, Mikkeliin, Seinäjoelle ja Jyväskylään, mihin lähetykset kuljetettaisiin suoraan. Mutta samalla oli tar- koituksena muodostaa autoista liikkuva osasto. Me emme

Rajan toisella puolen.

halunneet sitoutua suorittamaan vain määrättyjä kuljetuksia, vaan tahdoimme pysyttää toimintamme mahdollisimman joustavana siten, että autot voitaisiin sijoittaa sinne, missä niitä parhaiten tarvittiin, paikkakunnille, jotka olivat erikoisesti sodanvaaralle alttiita ja missä hätä oli suurin. Yhteistyö »Suomen Huollon» kanssa järjestettiin ja saatiin suuntaviivat lahjatavarain jakamiseksi.

— Kiitollisina panimme merkille, miten suuri aulius tulvi vastaamme, milloin vain tarvitsimme apua tai suomalaisen voimakkaan kouran otetta, kertoo S.A.K:n

kuljetusjohtaja. — Harvoin tämä avuliaisuus on saanut niin voimakkaan ilmaisun kuin kuusitonisten joukon ollessa lähdössä ensimmäiselle matkalleen Vaasaan. Olimme päässeet muutamia peninkulmia Kemistä itäänpäin raskaine vaunuinemme, joiden tiellä pysyttäminen vaati jättiläisvoimia — mutta lopulta ei mikään mahti maailmassa saanut niitä enää eteenpäin, koska tie lopullisesti päättyi muutamaiin suuriin kinoksiin, joista vain tienviitta nosti päänsä osoittaen lumilakeuksia kohti, mistä tie keran oli kulkenut. Pysähdys ja neuvottelu — jonka aikana muutamat läheisen kylän asukkaat olivat kerääntyneet ympärillemme. Hetken kuluttua seudun sotilaspäällikkö saapui luoksemme. Hän suhtautui meihin kovin ystävällisesti, ja kun hän oli saanut kuulla, mistä tulimme, ei kesännyt kauan, ennen kuin moottoriaura oli saatu paikalle ja sille nousi kaksikymmentä reipasta poikaa. Niin lähdimme kohti lumiaavikkoa, ja varmaa on, että sekä aura että pojat saivat ponnistaa. Kinokset olivat niin korkeita, että autonovia tuskin saattoi avata, vaikka ne, kuten tiedämme, kuorma-autoissa ovat aika korkealla. Metri metriltä jyrävä karavaani kuitenkin painautui eteenpäin tietä pitkin, jonka aurasta käsin saattoi erottaa ainoastaan seuraamalla yksinäistä suksenlatua ja metsään hakattua linjaa.

Tällaisen autokolonnan matkasuunnitelma oli seuraava: joku johtaja seurasi aina mukana ensimmäisellä matkalla todetakseen, että pojille järjestyi majapaikka päätepis- teessä, että he oppivat tuntemaan tien sekä tutustuivat asianom. viranomaisiin saadakseen käyttää paikkakunnan

autovajaa, mihin vaunut pantaisiin yöksi ja missä ne saisivat tarvittavaa huoltoa. Oli erittäin tärkeätä, että autot aina olivat lähtövalmiina varsinkin sen vuoksi, että voitaisiin lähteä matkalle jo varhain aamulla ennen kuin hälytykset alkoivat. Kuljettajille opetettiin myös, että heidän hälytyksen sattuessa kiireimmiten oli yritettävä poistua kaupungista ja pysyteltävä yhdessä jonossa. Vielä piti kuljettajien joka paikassa ottaa selkoa siitä, miten pitkän ajan arveltiin kuluvan hälytyksestä viholliskoneiden saapumiseen. Vaasassa esim. arvioitiin tämä aika 10 minuutiksi, mikä oli riittävä turvallisemman paikan hakemiseksi.

— Tällaisia teitä ja tällaisissa olosuhteissa S.A.K:n autot alussa saivat toimittaa lähetyksemme perille, jatkaa kertojamme edelleen. Meitä kaikkialla kohdannut ystävällisyys oli niin välitöntä ja aitoa, että se auttoi meidät yli pahimpien esteiden. Toimihenkilöt sillä paikkakunnalla, mihin meidän piti tuoda tavarat, odottivat meitä jopa kello 3:een asti yöllä saadakseen henkilökohtaisesti lausua meidät tervetulleiksi. Eräässä paikassa poliisipäällikkö itse saattoi meidät majapaikkaamme varhaisessa aamunkoitossa. Hän tutki henkilökohtaisesti kaikki uuninpellit ja tarkasti, että huoneessa, jossa meidän piti nukkua, oli lämmin. Näiden autokaravaanien moraalinen merkitys oli varsinkin alussa hyvin suuri. S.A.K:n lipulla varustetut autot olivat ensimmäisenä näkyvänä todistuksena ruotsalaisten avusta — ensimmäinen luotettava Ruotsin apu.

Toinen tärkeä kuljetusosaston osalle joutunut ala oli henkilökuljetuksen järjestäminen, ts. sen tuli huolehtia

tänne saapuneiden evakuoitujen suomalaisten äitien, lasten ja vanhusten kuljettamisesta.

S.A.K. oli ottanut hoiviinsa n. 8 000 henkeä ja järjestänyt useimmille heistä paluumatkankin. Kuljetuksista sovittiin V.R:n henkilökuljetustoimiston kanssa siten, että S.A.K:n kuljetusosasto teki ehdotukset, jotka sitten V.R. hyväksyi. Kaikki suunniteltiin viikkoja aikaisemmin, koska matkat oli järjestettävä siten, että päinvastoin suuntautuvia kuljetuksia saatettiin suorittaa muuten tyhjinä palaavissa vaunuissa. Ylimääräiset junat oli sovittava varsinaisten junien lomaan, ruokailupysähdykset ja muonitukset ym. otettava huomioon. Monta unetonta yötä viettivät sekä V.R:n asiamies että kuljetusosaston jäsenet koettaessaan sovittaa eri kuljetukset vakinaiseen aikatauluun. Ja sitten kaikki viime tingassa kenties menikin myttyyn tai oli muutettava kokonaan idästä saapuneiden tiedoitusten johdosta. Erästä kuljetusta oli pommitus viivästyttänyt — toista taasen sotajoukkojen siirrot. Esimerkkinä tästä mainittakoon, että odottamatta saattoi saapua seuraavanlainen sähkösanoma: »Järjestäkää ylimääräinen juna Haaparannasta 350 hengelle», aikataulutietoineen, joita ymmärrettävistä syistä ei Suomessa koskaan voitu seurata; samalla saapui kuljetustilaus Vindelnistä: 60 lasta Gävleen, 30 Uumajaan, 120 Karlstadiin ja 90 Halmstadiin. Tällöin oli heti tutkittava nopeimmat yhteydet ja järjestettävä junien kulut mieluummin öisin tapahtuviksi. Usein oli vaunuja haettava kautta koko Pohjois-Ruotsin aina Riksgränsenin asemalta saakka, myös oli kiskoautoja mobilisoitava ylimääräisiä kuljetuksia varten.

Antaaksemme selvän käsityksen työn laajuudesta mairittakoon, että helmikuussa saapui Haaparantaan yksitoista pakolaisjuna kuljettaen yhteensä 3 200 henkeä. Junat ohjattiin tavallisesti päämajoituspaikkoihin, Tukholmaan ja Vindelniin. Samanaikaisesti kuljetti Tukholmassa n. 300 autoa ja bussia niitä henkilöitä sekä heidän tavaroitansa, jotka olivat saapuneet Tukholmaan tai lähtivät sieltä. Nämä autot K.A.K:n (Kuninkaallinen autoklubi) autopalvelu ja A.B. Stockholms Spårvägar (O.Y. Tukholman raitiotiet) olivat hyväntahtoisesti maksutta asettaneet käytettäväksemme.

Matkatavaraosasto — »Pikku Liikenne» — oli erillinen luku sinänsä, joka myös aiheutti paljon päänvaivaa. Jokaisen siirtoväkeä tuovan junan saavuttua Tukholmaan sai »Pikku Liikenne» huolehtia matkatavarasta ja kuljettaa sen asianomaisiin majoituspaikkoihin. Tämän osaston työaika oli määräämätön. Toisinaan se alkoi kello kuudelta aamulla ja päättyi kello 12 yöllä.

Vaikeudet johtuivat kyllä pääasiallisesti levottomasta tilanteesta. Siirtoväen oli pakko jättää kotinsa usein varsin kiireellisesti ja he ehtivät sulloa vain vähän tavaraa johonkin käsilaukuun. Tämä laukku otettiin junaan ja asetettiin vaunun nurkkaan; yleisessä hämmingissä se unohtui sinne ja vasta perille tultua johtui mieleen. »Missä on matkalaukkuni?» oli tavallisin kysymys Tukholmaan saavuttua. — »Onko laukussa nimi tai jokin muu tunnusmerkki?» »Ei ole», kuului vitkasteleva vastaus, »mutta se on ruskea ja kohtalaisen suuri.» Tällaisten tietojen perusteella oli sitten matkatavaraosaston etsittävä kadonneet

tavarat. Sittemmin osoittautui välttämättömäksi perustaa erikoinen osasto kadonneiden matkatavarain huoltamista varten sekä auttamaan niitä, joiden tavarat olivat matkalla hävinneet. Sekä etsivistä omistajista että löydetyistä tavaroista laadittiin kortisto, ja sattuikin usein vastaanottajan suureksi iloksi, että hävinneet tavarat melkein heti voitiin toimittaa omistajalleen. Vaikeampaa oli, kun sekä nimi että ulkonaiset tuntomerkit puuttuivat. Matkalaukut oli silloin avattava ja sisältö tutkittava. Jos siinä oli jokin kirje, oli tehtävä kylläkin helppo, mutta jos asianlaita ei ollut niin, oli toisella tavalla, esim. katsomalla, mistä kengät oli ostettu — etsivän tarkkuudella — haettava lähtöpaikka ja sen mukaan omistaja. Matkatavaraosasto on saanut työskennellä sekä rautateiden ja laivayhtiöiden että asianomaisten asemapäälliköiden kanssa niin Ruotsissa kuin Suomessakin voidakseen ottaa selkoa kaikesta siitä matkatavarasta, mikä äkkinäisen lähdön aiheuttaman hermostuneisuuden johdosta oli hävinnyt.

Helmikuun alusta pidettiin yllä säännöllistä lentoliikennettä Sundsvallista Vaasaan S.A.K:n vuokraamalla lentokoneella. N. 1 000 henkeä kuljetettiin tällä tavoin Ruotsiin. Paluumatkalla oli koneeseen aina kuormattu tavaraa — n. 50 tonnia. Sitä paitsi suoritettiin myös muutamia lentomatkoja Turun ja Tukholman välillä.

Kiireimpänä ja vaarallisimpana aikana oli V.R:n pakko antaa määräys, että ainoastaan erikoisella kuljetusluvalla sai lähettää vaunuja Långselen pohjoispuolelle. Iloiten tervehdittiin sen vuoksi Uumajasta saapunutta tietoa, että oli mahdollista järjestää kuljetuksia jätse Vaasaan.

Tarkoituksena oli, että autot samalla tavalla kuin lentokoneet reitillä Sundsvall—Vaasa kuljettaisivat tavaraa Suomeen ja palatessaan toisivat pakolaisia Ruotsiin. Tämä kuljetustapa oli sikäli edullinen, että matka jäitse kestäisi enintään viisi tuntia, kun taas kuljetus Haaparannan kautta kesti vähintään viisitoista tuntia. Sitten saapui tieto, että helmikuun 12 päivästä alkaen kuuden tonnin kantoisten autojen sallittiin lähteä jään yli. Tie oli 13 peninkulmaa pitkä ja normaalin ajonopeus 4 tuntia. Jään vahvuus oli joka paikassa 30 cm, kuitenkin huomautettiin, että paikkakunnan viranomaiset eivät ottaneet vastuulleen matkalla mahdollisesti sattuvia onnettomuuksia. Varmuuden vuoksi päätettiin, että kaikki kuljetukset tapahtuisivat öiseen aikaan. Tarkan harkinnan jälkeen hylättiin kuitenkin suunnitelma henkilökuljetuksesta tätä tietä, — matka oli siksi vaarallinen — mutta tavarain kuljetuksille se osoittautui perin edulliseksi. 27 autovuoroa, jolloin kuljetettiin yhteensä n. 75 tonnia tavaraa, suoritettiin jäitse.

Tarkastaakseen tietä S.A.K:n kuljetusedustaja teki matkan Vaasaan Holmögaddin kautta ja kertoo siitä seuraavaa:

Eräänä säteilevän kauniina talviaamuna lähdimme matkalle Uumajasta. Merenkurkku ei ollut sotatalven 1918 jälkeen ollut näin vahvassa jäässä, ja meidän automme oli nyt ensimmäinen, joka suoritti matkan edestakaisin jäitse. Matka kävi halki korkeiden lumikinosten pitkin tietä, jota Pohjolan talvipakkanen oli rakentanut yötä ja päivää.

Tunnin ajettuamme olimme Holmögaddissa ja tuntui ihmeelliseltä astua autioilta laukeuksilta maihin tälle säätiedoituksista niin tunnetulle saarelle. Majakanvartija oli meitä vastassa rannassa, ja me menimme ylös majakalle. Hänen vaimonsa asetti heti tulelle kahvipannun, joka pian kiehua porisi kodikkaasti ja lämmittävästi. Meille näytettiin varsin mielenkiintoinen vieraskirja. Siitä näimme, että ensimmäinen, joka koskaan oli Merenkurkun jään poikki matkustanut Ruotsista Suomeen, oli muuan tilallinen. Hän oli hevosella ja reellä suorittanut tämän matkan. Ensimmäinen auto Suomesta saapui Holmögaddiin kylmänä talvena vuonna 1929. Majakassa saimme myös tietää, että suomalaiset olivat jo tehneet paljon työtä tämän tien aikaansaamiseksi. Auraamisen ensimmäisinä päivinä kolme ruotsalaista menetti henkensä ja moni suomalainen joutui myös onnettomuuden uhriksi tällä vaarallisella matkalla.

Jatkoimme matkaa — ja pian olimme jo taas niin kaukana, että näimme vain taivasta ja jäätä. Aurinko paistoi ja miljoonat jääkiteet kimmelsivät. Matkalla koimme monta jännittävää hetkeä, kolme kertaa lentokoneet surisivat ylitsemme mitään kuitenkaan tapahtumatta. Koska auto oli mustaksi maalattu, oli meidän tällöin pysähdytävä lumettomille paikoille, mistä musta jää kuului läpi, ettei meitä huomattaisi. Eräässä kohden huomasimme edesämme ihmeellisen tienviitan — keskellä jäätä tie nim. haa-raantui. Ettei kukaan ajaisi harhaan, suomalaiset olivat pystyttäneet keskelle Pohjanlahtea kolmiosaisen tienviitan, johon oli kirjoitettu: Valssisaarille, Vaasaan, Uumajaan.

Matkalla kohtasimme satoja suomalaisia, jotka lumipukuihin pukeutuneina loivat lunta. Tie oli kaikkialla 8 metrin levyinen ja tehty mutkikkaaksi liiallisen ajonopeuden estämiseksi. Suuret vesisäiliövaunut porhalsivat ohitsemme suihkuttaakseen vettä kaikkiin raitoihin. Heti suuremman raiton ilmaannuttua siirrettiin tie vähän kauemmaksi.

Suomen rannikko sukeltautui esiin taivaanrannalla. Pian auto ajoi maihin kuljettuaan Merenkurkun jään poikki. S.A.K:n lippu liehui iloisesti autossa ja Koivusaaren tullimiehet tervehtivät meitä tutunomaisesti.

Pohdittuamme kuljetuksia koskevia lisäsuunnitelmia Suomen puolen sekä sotilas- että kunnallisten viranomaisien kanssa lähdimme paluumatkalle yöllä. Ajoimme rauhallisesti kuutamoisessa maastossa, kun äkkiä punainen lamppu syttyi edessämme. Pysähdyimme ja suomalainen upseeri kysyi henkilötodistuksia. Hän kertoi suuren kuljetuskolonnan jo olevan tulossa Ruotsista, mutta saimme kuitenkin luvan jatkaa matkaamme, kunhan vain sen vastaantullessa väistyisimme tieltä.

Jälle päästyämme koimme mitä ihmeellisimmän automatkan. Monin paikoin oli jää röykkiöitynyt niin, että oli tehtävä suuria kierroksia. Hakeutuessamme jälleen suurelle tielle näkyi yhä voimistuvaa valonloistetta. Pysähdyimme, astuimme autosta ja kävelimme tielle ja saimme kuin saimmekin nähdä S.A.K:n ensimmäisen vaate- ja ruokatavarakuljetuskolonnan saapuvan Ruotsista. Suuret kuorma-autot jyskyttivät eteenpäin, jää paukkui ja ratisi, valot heijastuivat lumeen ja pojat kiinnittivät tiu-

kasti kaiken huomionsa vaativaan ajoonsa — tämä oli todella suurenmoista!

Kuljetusosaston tehtävät yhä lisääntyivät. Paitsi Ruotsista oli kuljetettava myös kauempaa Norjan ja Tanskan kautta tullutta tavaraa, mm. kahvia Nairobista ja vaatteita Amerikasta. Kuljetusosastolla oli paljon vaikeuksia voitettavanaan. Tavarain ruuhkan ja vaunujen puutteen johdosta sattui liikenne-esteitä, jotka viivästyttivät lähetysten saapumista, sitä paitsi oli usein perin kiireellisiä tavaroita ensin toimitettava perille, ja ne lähetettiin ennen S.A.K:n tavaroita. Tämän johdosta S.A.K:n lähetykset usein myöhästyivät paljonkin, vaikka Kuninkaallinen Rautatiehallitus teki kaikkensa asian auttamiseksi. Kerran kiellettiin kaikki vaunujenlähettämiset Tukholmasta, ja sinä aikana tavarainruuhka lisääntyi tavattomasti. Lähetykset jäivät Pohjoiselle asemalle ja kuljetusosaston täytyi hankkia lisää useita varastosuojia, mihin tavarat voitiin varastoida odottamaan edelleenlähettämismahdollisuuksia. Tämä koski varsinkin vaatetavaraa, koska ruokatarvikkeet kuitenkin aina kuljetuksissa olivat ensi tilalla.

Jäljempänä julkaistut taulukot ilmaisevat Ruotsin eri osista tulleita tavaramääriä ja -lajeja, jotka kuljetusosastomme toimesta on Haaparannan kautta lähetetty Suomeen. Näitten lisäksi tulee vielä n. kolmekymmentä Suomeen lahjoitettua linja-autoa.

Jos arvioidaan kuljetusosaston autojen ajaneen keskimäärin 100 km päivässä — neljässä kuukaudessa siis

Yläkuva: Autovaja nousee.
 Alakuva: Haaparannan »esikunta».

9 600 peninkulmaa — lienee mielenkiintoista todeta niiden näin ollen ajaneen huomattavasti enemmän kuin kaksi kertaa maailman ympäri.

Kaikkia kuljetusneuvoja olemme kokeilleet — laivalla, autolla, junalla ja lentokoneella on lahjat kuljetettu Ruotsista ja Ruotsin kautta hädässä olevalle kansalle.

Ruotsin ja Suomen välisessä porttikäytävässä.

Kirjoittanut ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Haaparannan asema voisi kertoa yhtä ja toista. Ennen kaikkea vaihtelevista ajoista. Pitkistä, hiljaisista vuosista, jolloin rauhallisuutta häiritsivät ainoastaan tavalliset pienet rajavälikohtaukset sekä jokunen merkillinen olio harvassa matkustajajoukossa. Mahtava asemahalli tuntui silloin aivan liian avaralta pienelle unohdetulle napapiirin kaupungille. Sitten tulivat levottomat ajat jättiläisvaelluksineen: paikat ovat täynnä tavaraa, junia saapuu ja lähtee kaikkina vuorokauden aikoina. Kiihkeää puhetta, vieraita kasvoja. Epäilyttäviä olentoja, haavoittuneiden ja silvottujen ihmisten kuljetuksia. Tumma pakolaistenvirta, valkoisia joukkoja ja pitkiä valkoisia autojonoja. Suuri tungos vallitsee liian ahtaissa suojissa.

S.A.K. oli tänä talvena majoittunut rautatieasemalle, toimisto oli sijoitettu asemataloon ja lotat olivat järjestäneet kenttäravintolan aseman halliin. Pitkät, hauskalla vahakankaalla päällystetyt pöydät täyttivät kaikki tilat, täällä tyhjenivät alinomaa puurolautaset ja kahvikupit, vauhti ja liikenne veti vertoja kansainväliselle suurkaupungille.

Pimeän puolelta vyöryi pakolaistulva sisään. Osaksi heitä tuli junalla, osaksi jalkaisiin hajanaisiin joukoiin,

kävelleen yli sillan tai jään. Mustan, hiljaisen junan saapuessa Tornioon oli S.A.K:n jäseniä aina asemalla mihin vuorokauden aikaan tahansa valmiina ottamaan huostaansa pakolaiset. Joskus olivat pommit särkeneet vaunut — niissä oli kuolleita ja haavoittuneita. Vanhuksia, sairaita ja vastasyntyneitä otettiin vastaan pimeydessä kuin kääröjä voimatta lähemmin määritellä, mitä ne olivat. Kaikki autettiin suuriin autoihin, jotka veivät heidät Ruotsin puolelle. Äidit ojensivat äänettöminä lapsensa luottavasti Ruotsin huostaan. Avustajat kokivat unohtu-

Lotillekin on lepo joskus tarpeen.

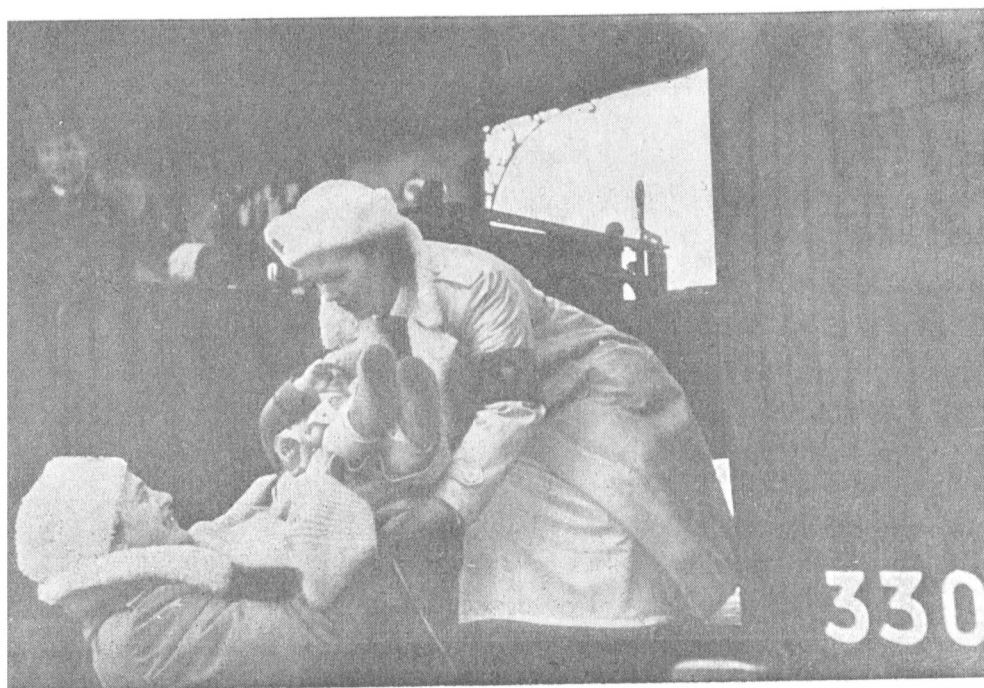

»Lottapomoja.» Rouvat Maja Schmidt ja Margit Ramström.

mattomia hetkiä, kun pimeässä ja pakkasessa sinisen tai punaisen vetolukolla varustetun pussin sisällä oleva suomalainen pienokainen ääntäkään päästämättä kuljetettiin rajan yli. Eräänä varhaisena aamuna osastonjohtaja herätettiin, ja hänelle ilmoitettiin sinne saapuneen yhdeksän sisarusta ilman passia ja matkatavaraa. Vanhin tyttö oli kahdentoista ikäinen. Hän kertoi isän kaatuneen ja äidin kuolleen muutamia kuukausia aikaisemmin. Lapset olivat yksin erämaassa ilman ruokaa ja apua. Tyttö oli lukenut sanomalehdestä, että suomalaisia lapsia otettiin vastaan

ruotsalaisiin koteihin. Asia oli selvä. Kaikki yhdeksän lähtivät kävelemään paperikääröt kainalossa päämääränään Ruotsi. Heidän ainoa toivomuksensa oli saada pysyä yhdessä. Onneksi tämä oli järjestettävissä. Urhoollisesti he marssivat »Lusitaniaan» kylpemään. Sitten seurasi lottien tarjoama ateria, ja valaistussa junassa he matkustivat edelleen kohti tuntemattomia kohtaloita.

Ruotsin puolelta tuli yhtä paljon väkeä — vapaaehtoisia joukkoja, avustusjoukkoja, viisi ambulanssia, ylimääräistä henkilöstöä — ja kaikki nauttivat aterian aseman hallissa.

»Kääröjä» vastaanotetaan.

Hyvältä maistuu pitkän matkan jälkeen.

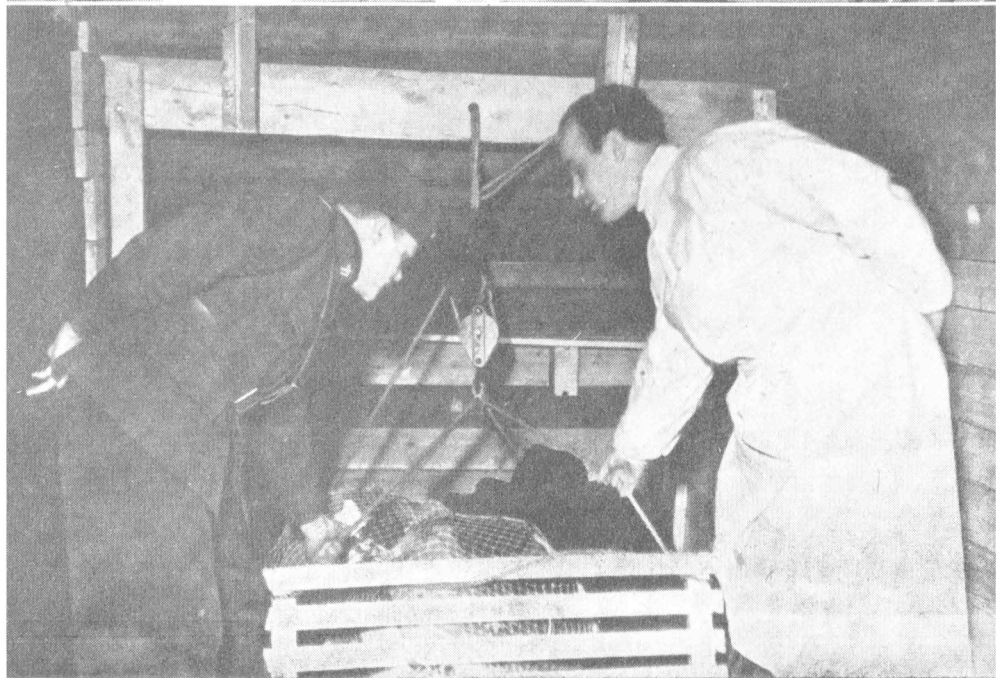
Puuroa, voileipiä ja kahvia oli aina ruokalistalla vuorokauden kaikkina aikoina, ja lottien kenttäravintola oli muodostunut kaupungin suurimmaksi hotelliksi. Täällä ei ollut erikoista keittiötä, vaan ruoanvalmistus ja tarjoilu tapahtuivat samassa huoneessa; ensin käytettiin pientä sähkölaattaa, joka sittemmin vaihdettiin paistounilla varustettuun sähkölieteen.

— Monta kertaa tuntui mahdottomalta tyydyttää kaikkia nälkäisiä ja viluisia vieraitamme, kertoi eräs toime-

liaimpia lottia. Usein seisoin monien patojeni ääressä miettien, miten liesi kestäisi. Mutta kaikki kävi hyvin — oli pakko käydä. —

Puuro- ja voileipävalmistamo järjestettiin kaupungille. Muuan henkilö keitti puuroa koko päivän. Voileipävalmistamossa olivat huolto- ja kannattajalotat työssä. Elin-tarvikkeet tuotiin Luulajasta: ruoka-aineksia, leipää — satoja limppuja, 6 000—7 000 pullaa — jättiläisjuustoja ja kokonaisia voidritteleitä. Elleivät lotat jo aikaisemmin olisi olleet harjaantuneita tällaiseen työhön, ei tämä osasto olisi voinut selviytyä. Eikä täällä tarjottu yksinomaan voileipäruokaa ja kahvia, vähitellen järjestettiin jopa päivällisiäkin. Jokainen ravintola ja ruokala Haaparannassa oli tupaten täynnä sotaväkeä, tavarain ruuhkan johdosta tuli ylimääräistä rautatiehenkilöstöä, ja S.A.K:n muonituksen täytyi riittää kaikille. Sattui myöskin, että saavuttuaan Haaparantaan ruotsalaiset sotilasjoukot kääntyivät S.A.K:n lottakenttäravintolan puoleen: »Voimmehan tietenkin saada teiltä vähän kahvia 200 miehelle?» — »Kyllä voitte, lähetämme teille kuponkeja.» — Mutta oli muitakin pyyntöjä. Saapui esim. miinaan ajautuneiden laivojen miehistöä: heidät oli sekä muonitettava että majoitettava. Koska koko kaupungissa ei ollut saatavissa ainoatakaan vuodepaikkaa, he saivat maata yönsä penkeillä kenttäravintolassa. Kenttäravintola palveli niin muodoin myös makuusalinal

Pakolaistulva yhä kasvoi; jokaisen pommihyökkäyksen jälkeen vyöryi uusi ihmistulva rajan yli Ruotsiin. S.A.K:n linja-autot kulkivat Tornion asemalta Haaparantaan —

Yläkuva: Puhdistusta »Lusitaniassa».
 Alakuva: Vaatteet desinfioidaan.

aluksi sillan yli, myöhemmin jäitse. Alussa niiden tarkoituksena oli suorittaa kolme määrättyä vuoroa, mutta näitä vuoroja ei koskaan voitu noudattaa. Sota sotki kaikki junien aikataulut ja pakolaistulva kasvoi niin valtavaksi, että linja-autovuorot oli moninkertaistettava. Alussa S.A.K:n henkilöstö valvoi alkuyöstä ollakseen valmis junan saapumisen varalta, mutta vähitellen järjestettiin asia niin, että suomalaiset viranomaiset puhelimitse ilmoittivat, milloin uusi kuljetusjuna oli odotettavissa.

Säännöllisiä lastenkuljetuksia suorittavat ylimääräiset junat pysähtyivät aina ensin aseman eteen, jolloin lääkärit apulaisineen nousivat junaan suorittamaan tarkastusta. Kaksi lottaa huolehti muonituksesta ja kaksi toimi pikkuvauvojen huoltajina, lämmitti pullot ym. Kukaan matkustajista ei saanut poistua junasta eikä asemasillalta. Lastenkuljetusten muonitus oli rasittavaa työtä S.A.K:n henkilöstölle, ruoka oli kannettava raiteiden ja lumikinos-ten poikki kauas maastoon usein 40 asteen pakkasessa.

Lääkärintarkastuksessa erotettiin ne lapset, jotka oli kylvetettävä, ja tähän ryhmään joutuivat ennen kaikkea maalaislapset ja heidän hoivaajansa, koska tämä toimenpide ensi sijassa aiheutui suu- ja sorkkatautivaarasta. S.A.K:n linja-autot noutivat ryhmät tavaroineen ja ne vietiin puhdistuslaitokseen, joka jo viime sodan ajoilta oli saanut nimen »Lusitania» (tái on ruotsiksi lus). Nytemmin tämä paikka oli uusittu täydellisesti ja oli erittäin hieno. Myös kylvettämisen lotat hoitivat kaikella kunnialla.

Muuan S.A.K:n saunalotta kertoo:

— Ensimmäinen linja-auto ajaa riisuutumishuoneitten eteen. Meitä on kaksi lottaa kummassakin huoneessa, ja sitten alkaa riisuminen. Vaatteet pannaan numeroituihin pusseihin, ja vastaava numero kiinnitetään vaatteiden omistajan ranteeseen. Vaatteet viedään hississä yläkertaan desinfioitaviksi, sillä aikaa kun kylvettäminen tapahtuu.

Kummassakin kylpyhuoneessa on neljä kylvettäjää täydessä työssä, ja sieltä kuuluu toisinaan korviasärkevää musiikkia. Pienimmät siellä äänekkäästi vastustelevat heihin kohdistunutta hoitomenetelmää. Pukeutumishuoneessa meitä on aina vähintään neljä, usein kuusi ja vieläkin useampia, ja me odotamme jännittyneinä pieniä pehmeitä, suloisia palleraita, jotka toinen toisensa perästä kylpyhuoneista meille ojennetaan. Pikkuvauvat ovat aina ensimmäisinä ja sillä aikaa, kun heidän äitinsä ovat kylvyssä, me puemme pienokaiset. Todellista nautintoa tuottaa meille uusien, somien vauvanvaatteiden pukeminen sätkyttelevien, puhtaitten pienokaisten ylle. Hellät kädet ovat ne valmistaneet ja lahjoittaneet Suomen lapsille. Toisinaan todella valitimme, ettei meillä ollut kuin kaksi kättä vastaanottamassa kylpyhuoneesta meille ojennettuja lapsia.

Kun vauvat on puettu, alamme syöttää pulloista niitä, jotka eivät saa äidinmaitoa, ja suloinen hiljaisuus vallitsee jokaisen saatua pullon nälkäiseen suuhunsa.

Nyt vaatteet tulevat puhdistuksesta ja silloin vasta todellinen kiire alkaakin. Sairaanhoitaja tuo yläkerrasta pussin toisensa jälkeen ja huutaa numerot. Ihmettelemme,

miten suurenmoisesti toiset lapset suoriutuvat omin päin. Ja miten liikuttavalla tavalla vanhemmat lapset huolehtivat nuoremmista sisaruksistaan. Pienellä kahdeksanvuotiaalla tytöllä oli kolme nuorempaa siskoa mukanaan. — Kun olen itse pukeutunut, niin huolehdin kyllä pienokaisista, hän äidillisesti sanoi. Joskus myös 10—12-vuotias poika yhtä tarkasti huolehti pikku siskoistaan ja heidän vaatteistaan.

Kun lapset ovat pukeutuneet päällysvaatteisiinsa, me viemme heidät suureen odotushuoneeseen, ja jos lapsi on liian pieni tullakseen itse toimeen, panemme sen istumaan lääkintäsotilaan syliin. Oli perin hauska katsella näitä suuria poikia heidän istuessaan pari pikkulasta sylissään kärsivällisesti odottaen, että lasten äidit ottaisivat ne hoiviinsa. Rauhallinen taalalainen koettaa hieman kömpelösti panna kenkiä erään yksivuotiaan jalkaan ja ryhtyy sitten vieläkin vaikeampaan tehtävään: panemaan kintaita pikku käsiin. Hikisenä ja innostuneena hän yrittää saada vastahakoiset sormet tottelemaan ja ylpeältä hän näyttää vihdoinkin onnistuttuaan.

Nyt on ensimmäinen joukko valmis ja linja-auto vie heidät takaisin asemalle. Meidän on aika valmistautua jälleen vastaanottamaan uutta ryhmää.

Tällaisen päivän iltana palautan mieleeni kaikki päivän tapahtumat. Näen kaikki lapset edessäni, pitkän rivin eri-ikäisiä lapsia, useimmat oudon hiljaisia ja kärsivällisiä.

Tuossa on pikku Sirkka, seitsemän kuukauden vanha, joka ilman ketään omaisia on tuotu tänne. Hän ei pääs-

tänyt ääntäkään koko saunassaol aikana, vaikka hän koko ajan oli vieraitten käsissä ja hirvittäviä asioita tapahtui.

Olipa siellä pienoinen Lassi, puolentoistavuotias, herttainen vaaleakutrinen poika. Häinkin oli yksin. Mummo oli alussa ollut hänen kanssaan, mutta hänen oli täytynyt keskeyttää matkansa, koska pommi oli surmannut hänen miehensä.

Tuossa on äiti, jolla on yksitoista lasta, tuolla toinen, jolla on seitsemän, toisella kuusi.

Odottaessamme vaatteita saunassa olemme usein saaneet kuulla yhtä ja toista siitä kauheasta, mitä pakolaiset ovat kokeneet. Eräs äiti kertoi, miten hän väestösuojassa oli synnyttänyt lapsensa kuusi viikkoa liian aikaisin; toinen kertoi olleensa kolmekymmentä kertaa pommihyökkäysten aikana tavallisessa kellarissa pienimpiensä kanssa.

Näen edessäni kaksi sisarusta, pojan ja tytön, jotka koko ajan pysyttelivät tiukasti toisiinsa puristautuneina ja hiirenhiljaa, mutta jotka itkivät sydäntäsärkevästi, kun heidät saunassa erotettiin.

Pieni viisivuotias poika juoksee ympäri tiedustellen innokkaasti laukkuaan. Vihdoin hän sen löytää, pienen pienoisen laukun. Siinä on hänen ainoa omaisuutensa. Avatessani sen hänelle, kun hänen piti panna siihen jotakin, minkä oli saanut, näin vilahduksen hänen aarteistaan: pari pientä sanomalehdestä leikattua ukkoa, pari tulitikkujaloilla varustettua männynkäpyä — viime kesän hienot lehmät — sekä muutamia muita vaatimattomia, arvottomia esineitä, joita pikkupojat niin mielellään keräävät.

Pieni, pyöreä, mustatukkainen ja ruskeasilmäinen poika muistuu mieleeni. Hän on aivan yksin eikä kukaan ymmärrä hänen kieltään, ei ruotsalainen eikä suomalainenkaan. Hän vain sopertaa jotakin käsittämätöntä kieltä yrittäessämme häneltä kysyä jotakin, ja hän istuu siellä alastomana sätkien paksuilla jaloillaan. Nyt tulee hänen vaatepussinsa. Mikä ilonhuuto kuuluukaan hänen nähdessään omat vaatteensa ja pienen laukkunsa, joka oli niiden joukossa. Hän oli varmaankin luullut noiden kauheiden raakalaisten ikiajoiksi vieneen häneltä kaiken, jopa laukunkin. Hän otti tavaransa syliinsä ja puristi niitä intohimoisesti, ja sitten hän heittäytyi meidän syliinime ja puristi meitä jokaista vuoronperään koko ajan sopertaen käsittämättömiä sanoja.

Mutta kukaan ei ollut niin liikuttava kuin nelivuotias pikku Matti. Hänen toinen jalkansa oli paleltunut hyvin pahasti, vatsa oli luonnottoman suuri ja turvonnut. Muutenkin hän oli kalpean ja kärsivän näköinen. Kiltisti hän antoi meidän käsitellä itseään ääntäkään päästämättä. Kun hänen vaatteensa tulivat puhdistamosta, näin, että ne olivat kuluneet ja huonot, vaikkakin puhtaat ja jokseenkin eheät. Olin sen vuoksi hyvin iloinen löytäessäni vaatevarastosta kauniin sinisen suojapuvun, jonka arvelin sopivan »pikku Matilleni». Mutta kun yritin panna sen hänen ylleen, rupesivat hänen suupielensä väräjäämään ja silmänsä täytyivät kyynelistä. Mitä nyt, eikö Matti tahtonutkaan näitä kauniita vaatteita, joissa oli koristukset ja vetolukko? — En. Minä tahdon omat vaatteeni. — Eivät mitkään suostuttelut auttaneet, ja kirvelevin sydämin sain panna ne

40°:een pakkasessa avoautossa kuljetettu pienokainen on palelluttanut jalkansa.

pois. Matti! Kenties äiti oli pukunut yllesi nämä vaatteet erotessasi hänestä, kenties hän oli kehoittanut sinua varomaan niitä, ainoita, jotka sinulla oli mukanasasi kotoa.

Ja vielä kuulen kahden pojan keskustelewan kuiskaten arveluistaan vaatteittensa kohtalosta: »Mitä luulet niille tapahtuvan. *Paistetaankohan ne?*»

Kenties on suotu liian paljon tilaa tälle työnhaaralle — mutta lapset muodostavat nyt kerta kaikkiaan oman lukunsa, jonka ääressä mielellään viivähtää.

Täällä kaukana »porttikäytävässä» oli niin paljon synkiäkin puolia. Suomen puolelta tuli pian tieto ensimmäisten invalidien saapumisesta Tornioon, ja S.A.K:ta pyydettiin auttamaan. Kaksi naista lähti Suomen puolelle ottamaan selkoa, mitä oli tehtävä. Näky oli järkyttävä. Haavoittuneet oli tuotu suoraan metsästä, he olivat aivan nokisia ja ruudinsavun mustaamia. Eräältä olivat molemmat kädet poikki, toiselta molemmat silmät peitossa ja kasvot täynnä kuulanreikiä. Muutamalta pojalta — joka oli istunut puussa ampumassa vihollisia — oli puolet kasvoista ammuttu pois. Vielä saapui kahdeksantoista metsästä. Eräs nuori mies oli saanut kuulan lanteisiin ja vaikeoi puoleksi tiedottomana. Sairaalarusteissa ei ollut vahakangasta, ei kumityynyjä, ei edes nukutusnaamaria. Kaikki sairaalassa olivat rauhallisia ja tilanteen tasalla — mutta odottivat kiihkeästi ruotsalaisten apua, mikä saapuikin. Lääkkeitä, sairaalarusteita ym. lähetettiin viipymättä Tornioon ja lääkärikin seurasi mukana.

Eräänä päivänä kerrottiin, että Suomen Lappiin perustettaisiin toipilaskoti vaikeasti haavoittuneille ja invalideille. Portimossa — Tornionjokilaakson Suomen puolella — oli eräs talo annettu käytettäväksi, mutta se oli vielä melkein tyhjä. Kunink. Norrbottenin rykmentti oli kerännyt 8 000 kruunua Suomen hyväksi ja S.A.K:n edustaja kääntyi rykmentin puoleen tiedustellen, saataisiinko rahat käyttäjä tämän kodin sisustamiseen? Mielihyvin suostuttiin ehdotukseen. Rahoilla hankittiin 30 vuodetta, ostettiin talouskaluja, huonekaluja ym. — ja kymmenen päivän perästä koti oli valmis suolakuppeja ja seinä-

koristeita myöten. Eräs Etelä-Ruotsin kaupunki lahjoitti liinavaatevaraston, mm. 600 pyyheliinaa. Hankittiin vaatimaton, yksivärinen astiasto, ruostumattomia veitsiä ja haarukoita, vaaleita, iloisia, kotikutoisia ikkunaverhoja, pöytäliinoja ja vuodepeitteitä — kaikki oli siistiä ja hienoa. S.A.K. lahjoitti sitä paitsi suuria määriä vaatteita ja ruokatavaroita. Tähän kotiin tuotiin helmikuun 2 päivänä ensimmäiset haavoittuneet Rovaniemen pommitetusta sairaalasta.

Erästä S.A.K:lle lähetetystä kirjeestä selviää, miltä invalideista tuntui saapua tähän kotiin.

— — — »Portimo on kuin ihana keidas erämaassa, todellinen terveydenlähde, ja tästä lähdevedestä nauttiva Lasarus toivoo Korkeimman siunausta antajille», kirjoitti sotilas Juho Monthen.

Erikoisen toiminnanhaaran muodosti rajan toisella puolella olevan siirtoväen auttaminen. Sinne toimitettiin yhtämittaa avustuslähetyksiä. Eräs ruotsalainen tehtaansairaanhoidajatar asettui asumaan kaukaiseen piiriin ja jäi sinne kuudeksi kuukaudeksi, jakoi Ruotsista saapuneet lahjat ja auttoi väestöä kaikin tavoin. Ja puolikolmatta kuukautta eräs tukholmalainen naislääkäri matkusti S.A.K:n asiamiehenä Pohjois-Suomessa, missä hänellä oli vastaanottoja eri paikkakunnilla. Hän lopettaa matkaselostuksensa seuraavin sanoin: »Omasta puolestani olen hyvin kiitollinen, että sain tämän tehtävän. Kaikessa vaatimattomuudessaan se oli kuitenkin perin tärkeä.»

Viime aikoina S.A.K. koetti kaikin tarjolla olevin keinoin avustaa niitä 22 000 karjalaista, jotka olivat joutuneet Pohjois-Suomeen. Paitsi vaatteita ja elintarvikkeita lähetettiin taloustavaraa, työvälineitä ja kylvösiementä. Sairaanhoidtoa varten S.A.K. lähetti sidostarvikkeita, lääkkeitä ja sairaskuljetusvälineitä. Viimeksi mainitut olivat koko sodan ajan ja myös sodan jälkeenkin erittäin tärkeitä siirtoväelle kaukana autioilla seuduilla. S.A.K:n sairausautonkuljettajista kunnostautui erikoisesti »pikku Nisse», joka nimestään ja ulkomuodostaan huolimatta oli nuori neiton. Nisse oli pienikasvuinen ja hoikka, käytti aina pieksuja ja polvihousuja sekä moottorimiesten myssyä, joka keikkui vinossa lyhyttukkaisessa päässä. Hän kuljetti mitä raskaimpia kuorma-autoja sekä lumimyrskyssä että kelirikon aikana — yhtä varmasti hän selviytyi myös erittäin vaikeista sairaskuljetuksista. Hänelle veti vertojaan myös eräs kartanonomistajan tytär Värmlannista, joka omalla autollaan kuljetti yksinäisiä pakolaisia varsin naisten suurten kuljetusten lomassa. Molemmat ahersivat väsymättä työn alkamisesta sen loppuun asti.

Haaparannan kautta ohjattiin suurin osa Ruotsin kansan lahjoista — osaksi kappaletavarana suoraan lähettäjäiltä, osaksi vaunukuormittain Tukholmasta, ja Haaparannan osaston kuljetuspäällikön tehtävänä oli vastaanottaa kaikki lähetykset. Tätä kautta kulkeutui Suomeen kaikenlaisen muun ohella edellä mainitut 40 000 polvenlämmittäjää ja 5 000 pikkuvauvan vaatekerrastoa sekä myös 1 305 300 kg voita ja 4 000 paria suksia. Ajoittain

tavarain ruuhka uhkasi haudata alleen kaikki varastohuoneet. Aseman edustalla oleva avonainen paikka sai toimia ulkoilmasuojana, kunnes joukko väliaikaisia vajoja rakennettiin — mm. suurehko S.A.K:n tavarasuoja. Ensi aikoina Suomen kirkkoherrat antoivat tietoja, mihin avustus oli lähetettävä, myöhemmin tämä määrättiin yhteistyössä Suomen Huollon kanssa.

S.A.K:n pohjoisimpana vartiopaikkana Haaparannan keskus aivan erikoisella tavalla oli läheisessä kosketuksessa idän sotatapahtumiin. Kuten aina, milloin asiat suoritetaan itse paikalla, missä vaaditaan välitöntä toimintaa, järjestön eri tehtävät yhdistyivät. Haaparannassa oli niin muodoin mahdotonta tarkoin eritellä eri osastojen töitä. Täällä olimme itse porttikäytävässä Ruotsin ja Suomen välillä — rauhan ja sodan välillä — ja karu todellisuus saneli usein sekä työtahdin että työlait.

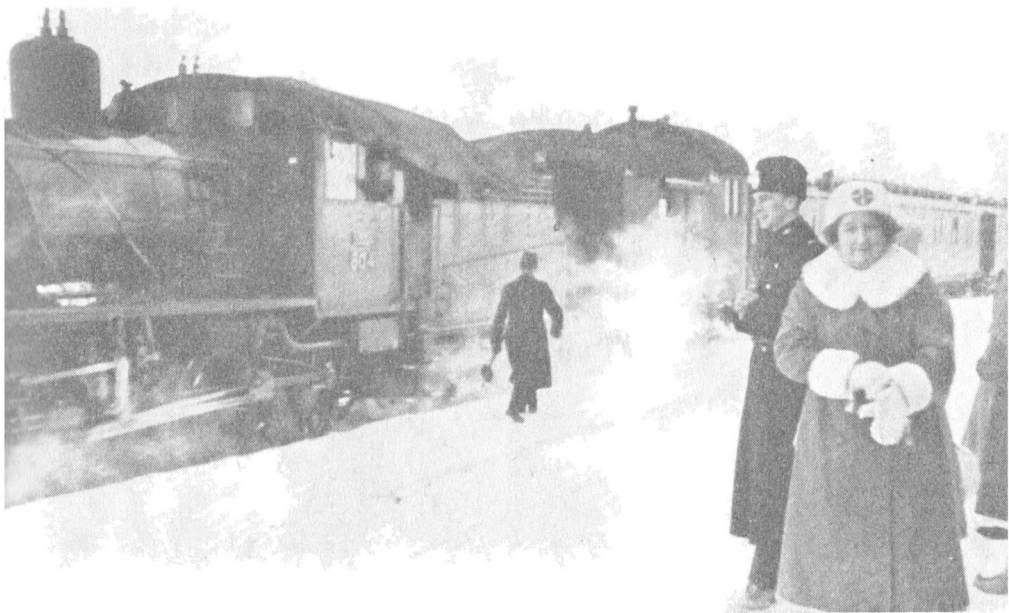
Voi, mikä vuorokausi!

Kirjoittanut MARGIT RAMSTRÖM.

Eräänä pilkkopimeänä, jäätävän kylmänä talviaamuna heräsin puhelimen äkäiseen soittoon. — Lastenjana Suomesta saapuu aivan tuossa tuokiossa, odotettua paljon aikaisemmin! Hyppäsin vuoteestani, kiireesti vaatteet ylle ja ulos synkkään, pimeään talviseen aamuun. 30 astetta pakkasta, jäinen tuuli, kolea aamutunnelma. Suo-

mesta tuleva juna liukui juuri hitaasti raiteilleen. Pienet, ihmettelevät lapsenkasvot painautuivat litteiksi jäistä ikkunaruutua vastaan, mihin lämmin hengähdys oli sulattanut pieniä tirkistysaukkoja. Jokaisen lapsen kaulassa riippui valkoinen nimilappu. Nousin junaan ja lausuin jokaisen äidin tervetulleeksi Ruotsiin — saattoi jo selvästi huomata, miten onnellisia ja tyytyväisiä he olivat päästyään maahan, missä ei ollut pimennystä, ei pommi-
hyökkäyksiä eikä pakoa. Viidettäsataa matkustajaa oli junassa ja lääkärit olivat pian täydessä touhussa tarkastamassa saapuneita matkustajia. Lotatkin jo odottivat muonittamista. Varhaisesta ajasta huolimatta oli kaikki valmista, mikään ei saa olla mahdotonta lotille.

— Soittakaa heti Uumajaan, Bolideniin, Morjärvelle, Rovaniemeen, Ouluun ja Lundiin, huusi konttorinikkunasta kiihtynyt ääni, kun nälkäisenä hyppäsin »tervehitmästäni» lastenjunasta. Enhän vielä ollut ehtinyt haukata mitään tänä aamuna. Mutta minun täytyi vain heittää himokkaita katseita lottien höyryäviin kahvikupposiin aseman hallissa ja juosten kiiruhtaa kapeita portaita ylös toimistoomme, joka jo oli tupaten täynnä odottavia ihmisiä — vanhuksia, äitejä ja lapsia, kaikki suomeapuhuvia. Etuhuoneessa oli yön aikana nukkunut n. 20 henkeä, koska Haaparannassa ei ollut muuta majapaikkaa saatavissa. Kesken puhelinkeskustelujen tuli sähkösanoma: — Suomen ambulanssi saapuu illalla. Järjestäkää majoitus ja ruokaa 30 hengelle. Makuuhuoneitten saaminen oli naurettava ajatus. Lottia kutsuttiin paikalle ja kiireesti täytettiin olkisäkkejä ja patjoja, Odd Fellowin sali ja oma toimis-

Lastenjunaa odotettaessa.

tomme muutettiin majapaikaksi. Muutamassa tunnissa kaikki oli selvää. — Herra Lundell, Suomen avun kuljetuspäällikkö törmää sisään syli täynnä papereita, listoja ja tavarakuitteja. — Täällä on 10 vaunullista vaatteita ja viisi vaunullista ruokatavaraa, jotka juuri ovat saapuneet. Mihin ne lähetetään? — Kemistä sanoma:—Sikäläinen ruotsalainen lääkäri pyytää S.A.K:ta hankkimaan patjoja ja vuoteita siirtoväelle, huutaa samanaikaisesti ääni ovelta. Taas soi puhelin. — Halloo, täällä puhuu Hjalmar Nilsson Morjärveltä: — No mitä herra Nilsson tahtoo? kysyn nälkäisenä ja uupuneena. — Hyvä everstinna, me tahtoi-

simme niin mielellämme, työmieheni ja minä, lahjoittaa talon S.A.K:lle. Me valmistamme sen täällä Morjärvellä ja sitten saavumme kuusimiehisenä joukkona ja pystytämme sen ilmaiseksi, jos vain voitte järjestää meille rakennuspaikan. Taloa saatte käyttää mihin haluatte, mutta sodan jälkeen se on lähetettävä Suomeen! — Mutta, hyvä herra Nilsson, eikö meidän pidä maksaa talosta? — Eipä suinkaan, päinvastoin, sanoi herra Nilsson. — Täällä minulta saamansa palkan työmiehet pyytävät saada luovuttaa teille, everstinna, ja rahat saatte käyttää, miten haluatte. — Tänään on keskiviikko, milloin talonne tulee? kysyin. — Milloin haluatte saada sen? — Lauantaina, huusin häikäilemättä, — ja toivon, että se sunnuntaiksi on valmis. — Selvä on. Lauantaina lastaamme sen täällä Morjärvellä ja sunnuntai-iltana talo on valmis, sanoi Nilsson. — Jaha, tervetuloa sitten kuuden miehen joukolla sunnuntai-aamuna.

Mainittakoon tässä sitten ohimennen, että sunnuntaina klo 8 aamulla nuo kuusi työmiestä ja herra Nilsson purkivat rakennusainekset kuormasta ja kello 10 illalla oli talo valmis liesineen, pöytineen, penkkeineen ja sänkyineen. Herra Nilsson kävi minua hakemassa asunnostani ja pyysi katsomaan työtä antaen samalla minulle 300 kruunua sisustukseen. Oli liikuttavaa nähdä näitä onnellisia ja tyytyväisiä Norrbottenin miehiä, jotka lämpimin sydämin uhrasivat työnsä ja lahjansa Suomelle. Ja tällaisia miehiä on Norrbottenissa paljon.

No niin, päivä jatkui edelleen. Hengähdän hieman, kun asiakkaat ovat vähentyneet. Nytpä kahvi maistuisi,

onhan kello jo 2. »Juoksehan Veikko hakemaan kahvia, kaksi voileipää ja korppuja.» — Ja Veikko, lähettipoika, kolistelee alas portaita. Mutta tuskin hän on paiskannut oven kiinni, kun saapuu kaksi suomalaista lääkäriä pyytäen saada vähän keskustella kanssani. Herra Lundell istuu ja odottaa edelleen puristaen lujasti kädessään tavarakuittejaan ja papereitaan. Pyydän päättävästi lääkäreitä odottamaan, sillä nyt on herra Lundellin vuoro. — Pikapuhelu Tukholmasta. Epätoivoisa ääni: Listalla oleva ryhmä lapsia puuttuu. — Niitä en voi kylläkään löytää, mutta saanko lähettää toisia tilalle? Pitkä keskustelu, neljä sarjaa. — Pikapuhelu Östersundista katkaisee. Kutakuinkin rauhallisesti keskustellaan saapuvista tavaroista. Saamme määräyksiä Tornion, miten ja mihin ne on lähetettävä ja jaettava. Sihteeri raottaa ovea: — Täällä on vielä 27 kirjettä allekirjoitettavana ennen junan lähtöä. — Viittaankädelläni ja hän katoaa sulkien oven. Nyt on keskusteltava suomalaisten lääkärien kanssa, ja monia asioita pohtiessamme soi puhelin lakkaamatta, sekä kaukoettä paikallispuheluja. Mutta — totta tosiaan — minunhan piti lähteä Kemiin. — Kutsukaa auto heti tänne! — Päivä alkaa jo pimetä pohjolassa. Auto kiittää kohti Kemiä, asiat järjestyvät siellä nopeasti ja täsmällisesti, takaisin kilpa-ajovauhtia, ja tunnin poissaolon jälkeen huomaa toimistoni taas olevan täynnä ihmisiä, jotka tahtovat tietoja ja määräyksiä. Apulaiseni on hävinnyt. Hän on saanut käskyn lähteä hakemaan erästä vaikeasti sairastunutta Pohjois-Suomesta, on heti ottanut auton ja kadonnut epämääräiseksi ajaksi. Puhelin soi ja innokas

ääni huutaa jotakin suomeksi; viskaan kuulotorven pöydälle ja sähisen odotushuoneeseen: — Onko täällä ketään suomea puhuvaa sielua, tulkoon minua auttamaan! Eräs rovaniemeläinen vaimo pelasti minut pulmasta tällä kertaa.

Ambulanssijuna saapuu asemalle. Kolmen minuutin kuluttua on toimistomme täynnä kirkassilmäisiä sairaanhoitajattaria ja lääkäreitä, kaikki iloisia ja reippaita lähtiessään vaaralliselle ja edesvastuulliselle matkalleen. Miehiset ambulanssin jäsenet majoitetaan edellä mainittuun saliin ja sairaanhoitajattaret yksityisasuntoihin kaupungille.

— Päälikkö, sihteeri huutaa, — juuri on saapunut kolme autokuormaa polvenlämmittäjiä. Mihin ne panemme? — Tuokaa ne tänne eteiseen toistaiseksi, niin saamme lajitella ne huomenna, kun ambulanssi on matkustanut. Montako polvenlämmittäjää nyt on tullut? — Toistaiseksi 15 000 paria. — Hyvä on. Tarvitsemme vielä saman verran lisää. — Saanko sanoa erään asian? — No antaa tulla. — En ole vielä syönyt päivällistä tänään. — Kenellä olisi siihen aikaa, saat huomenna syödä aamiaista. — Mutta —? — Älä höpise, lähde vain työhön! Ja sihteeri-raukka häviää ovesta luoden minuun soimaayan katseen nälkäisistä silmistään.

Vihdoin pieni tauko. Ambulanssin seurassa syömme vaatimattoman päivällisen, — ensimmäisen aterian sinä päivänä, — Haaparannan kaupunginhotellissa. — Mutta uusia hälyttäviä tietoja saapuu. — Rovaniemeä pommitettu, ja huomenna on siis odotettavissa uusien pakolais-

joukkojen tulva Haaparantaan. — Palaan kotiin pakka-
sen paukkuessa saadakseni edes parin tunnin levon.

Ja sitten alkaa seuraava päivä.

Kavaljeerirakennus.

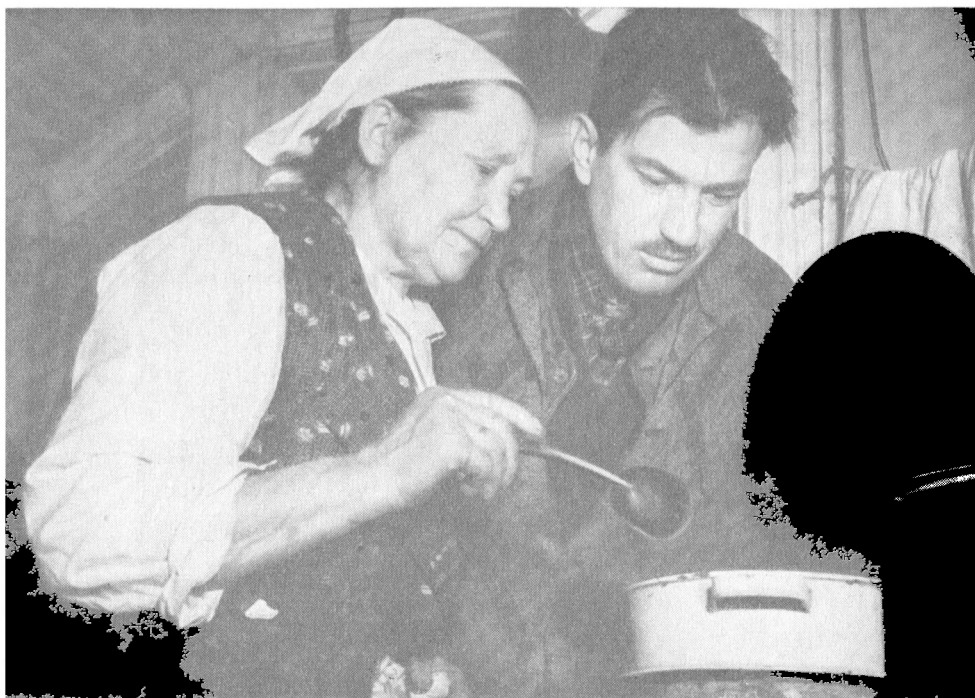
Kirj. ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Autonkuljettajien majapaikka Haaparannassa, jolle everstinrouva Ramström antoi nimen Kavaljersflygeln, Kavaljeerirakennus, sijaitsi X-kadun varrella Ida-rouvan luona, joka tyttäriineen hoiti taloutta. Pienen puutalon huoneissa pukisängyt olivat vierä vieressä, mutta harvoinpa kaikki asukkaat yht'aikaa olivat kotona, niin ettei ilmasta ja tilasta tullut riitaa. 30 miestä tässä asui ja lepäsi taistelujen, ts. Suomeen tehtyjen matkojen välillä. Siellä asuivat »Småland», »Haaparanta», »Juoksija Nisse» eli »Yötoimittaja», »Suurlörpöttelijä», »Juusto», »Ylimys», »Lunkentus» ym. Täällä oli mekaanikkoja, insinöörejä, autonkuljettajia, S.A.K:n kuljetusjohtaja sekä »Kirkkoherra», joka oli todellinen kirkkoherra ja joka huolehti kaikista erillisistä pakolaisista, jotka yksinään eksyivät rajan yli. Hän asui pienimmässä huoneessa, johon mahtui vain kaksi asukkaa ja jota siellä vallitsevan allhaisen lämpötilan johdosta kutsuttiin »Jääkaapiksi». Muuten oli asunnon ilma partasaippuan, hien, sipulipihvin ynnä bensiinin ja hiusöljyn kyllästämä.

Suuremmassa huoneessa oli ruokailupöytä — Iida täti eli myös Mammaksi kutsuttu tarjosi terveellistä ja ravitsevaa ruokaa — ja sitten kielet kirposivat valloilleen. Seikkailut ja kokemukset suorastaan surisivat ilmassa. Täällä tarjottiin todella kaikenlaisia juttuja, ilma oli sakea tupakansauhusta, kunnes äkkiä syvät kuorsaukset sieltä täältä ilmaisivat häiritsemättömän unen olevan tarpeen.

— Tästähän voisi kirjoittaa vaikkapa romaanin, huomautti eräs kodissa vieraileva haastattelija.

— Yksi ei riittäisi, pitäisi olla monta, selitti joku jou-

»Mitähän Mamma antaa päivälliseksi?»

kosta asiantuntemuksella — luulenpa sen olleen »Yötoimit-tajan», joka oli saanut nimensä sen johdosta, että hän aina tuli hyvin myöhään kotiin iltaisin.

Ainakin täällä on monta muistiinpantavaa lukua: seikkailurikkaita, vaihtelevia, vaarallisia, liikuttavia — ja vaikkapa sankarillisiakin, sanoi everstinna. Usein henki oli hiuskarvan varassa, ja sellaisina aikoina elämänhalu kasvaa ja toimintavoima terästyy ja muuttuu nopeaksi. Heiluri liikkuu ikäänkuin kiivaammin ja kaikki hyvät ja pahat mielijohteet kärjistyvät.

Rohkeimpia kuljettajia oli »Ylimys», niin ainakin lotat varmasti väittävät. Ylimys oli tumma ja synkkämielisen näköinen — hän ei ollut kaunis, mutta hyvä, sanottiin hänestä. Hän ajoi sitä autoa, joka kuljetti kodittomien joukkoa — näitähän tulvi Ruotsiin säännöllisten kuljetusten lisäksi; hän nouti heidät Tornion puolelta minä vuorokauden aikana tahansa, ohjasi heidät tulliin, passin-tarkastukseen ja valokuvattavaksi. Usein oli pitkiä odo-tuksen hetkiä. Tätä joukkoa ei ollut helppo hoitaa, kaikki olivat niin kiusaantuneita, nälkäisiä ja monen hermot pet-tivät — mitä kauheuksia ja kurjuutta olivatkaan heidän silmänsä matkalla nähneet! Kyselyjä sateli, toruttiin, taas vaiettiin, lapset itkivät ja tarrautuivat kiinni lopen uupuneisiin, väsymyksestä tuijottaviin äiteihin. Mutta Ylimyksellä oli aina ystävällinen sana jokaiselle, hän kiikutteli lapsia ja hyssytteli vanhuksia — aina yhtä ihailtavan kärsivällisesti. — Kuinka jaksatte aina olla tuollainen? lotat kysyivät; Ylimys hymyili salaperäisesti — hän vain oli sellainen. Mutta kun hän vihdoin oli saa-

nut autonsa täyteen ihmisraukkoja ja myttyjä ja ajanut himmennetyin valoin läpi pimeiden katujen ja saapunut keskelle siltaa tai jäätä, hän sytytti äkkiä valot ja huusi kovaa: nyt olemme Ruotsissa! Silloin kyllä jokainen varmasti tunsikin ainakin hetkeksi helpotusta.

Muutamat pojista olivat »kovia», ts. pommit eivät heihin osuneet. Kerran pari heistä nukkui jossakin Suomessa hälytyksen tullessa. Toinen yritti toista herättää — mutta tämä vastusti tarmokkaasti kaikkia herättämis- ja pelastusyrityksiä. — En välitä — tahdon nukkua, vastasi hän yksikantaan, kääntyi seinään päin ja vaipui jälleen väsyneenä autuaaseen uneen kuolemanvaarasta välittämättä. Vasta kun ikkunaruuudut särkyivät ja lasinsirpaleet lensivät hänen ympärilleen, hän heräsi ja lähti suojaan.

Småland oli oikea myrskylintu, mihin hän vain tuli, olivat Molotovin linnut heti siellä. Hän oli Vaasassa pelastustöissä, kun koko kaupunki näytti palavan, toisen kerran hän oli juuri täyttämässä autonsa bensiinisäiliötä, — lastinaan hänellä oli 1 000 kg lankaa — kun palopommi suhahti ilmassa, puhkaisi vajan katon ja putosi villalankalastin ja autonkorin läpi sementtilattialle. Kun tuli auton alla oli sammutettu, hän kiireesti ajoi auton ulos vajasta, tarttui käsin palopommin sirpaleisiin, jotka olivat takertuneet lankoihin, ja heitti ne lumeen. Näin eivät pelastuneet ainoastaan langat — pommin vaikutus olisi ollut tuhoisa, jos lasti olisi syttynyt bensiinisäiliön luona. Smålandin hansikkaat paloivat piloille ja hänen palaneet sormenpäänsä todistivat tapahtuman todenperäisyyttä.

Småland muuten kärsi ainaista rahanpuutetta. Osoit-

tautui nimittäin, että hänen viikkopalkkansa aina kului kaikenlaisiin pikkuostoksiin, jotka hän toimitti Suomen puolella olevien pyynnöstä. — Kun tulet Ruotsin puolelle, osta minulle neljänneskilo kahvia, joku sanoi, — vähän voidetta ja jotakin lääketta apteekista, pyysi toinen. Kaikenlaisia pikkuasioita Småland sitten toimitti ja järjesti saavuttuaan kotiin majoituspaikkaan. — Mutta täytyyhän heidän maksaa ostokset, sanoivat toverit. — Mitä vielä, enhän minä voi ottaa heiltä mitään maksua. Eikä niistä rahoista niin paljon ole väliäkään, selitti Småland huitaisten kädellään kuin hänellä olisi ollut aikamoinen pankkitili.

Mutta »Suurlörpöttelijä» se vasta osasi suutaan soittaa! Hän oli pitkä, väkevä ja kaunis kuin filmisankari hienoine poskipartoineen. Hän puhua pauhasi aina, mutta hän oli kelpo mies; kun hän alkoi tarinoida, tuntui siltä, kuin kuulat olisivat viheltäneet korvissamme ja tykit jyskyneet, maailma ollut täynnä urotöitä — vaaroja ja naisia. Mutta pahiuta oli, ettei Lörpöttelijä osannut erottaa mielikuvitusta todellisuudesta ja hänen juttunsa sopivat sen vuoksi paremmin tulevaisuudessa kirjoitettaviin romaaneihin kuin todenperäiseen selostukseen. Kun Lörpöttelijän jutut Kavaljeerirakennuksessa joskus kävivät liian seikkaperäisiksi, joku hienotunteisesti ja varovasti sulki Kirkkoherran komppukkaan johtavan oven. Saattoi muuten tapahtua, että varoittava yskähdys kuului sieltäpäin, mutta joskus myös hiljainen naurahdus. Kirkkoherra oli viisas mies, joka ymmärsi ihmisluonteita.

Mitä kavaljeerirakennuksen asukkaat ovat sodan aikana

toimittaneet, näkyy kartalta, johon tiet on merkitty. Mutta mitä sieltä ei näy, ovat ne olosuhteet, joiden vallitessa matkat suoritettiin. Eräs avustajista on luonnehtinut näitä matkoja seuraavasti: Oli lähdettävä Suomeen — ainaiseen pimeyteen ja 35 asteen pakkaseen — toisinaan lämmittämättömässä kuljettajan kopissa istuen — sellaisia teitä, joita neljään päivään ei ollut kuin yksi auto kulkenut, toisinaan kukkuroilleen kuormitetulla autolla himmennetyin valoin pitkin erämaantietä, jossa oli työ ja tekeminen pysyttää auto tasapainossa. Toisinaan oli pakko kulkea peninkulmia paukkuvassa pakkasessa tähtikirkkaina öinä hakemaan apua kuorma-auton nostamiseksi, joka kaikista varokeinoista huolimatta oli suistunut tiepuoleen, joskus oli kyyristyttävä kokoon autossa ja koetettava hieman torkahtaa tai sitten oli jaettava makuupaikka ahtautuneena jonkin pienen harmaan mökin kylmälle lattialle Suomen Lapissa.

Oli myös vaikeaa säilyttää tasapainonsa tällaista seikkailukasta elämää eletessä. Toisena päivänä sai kestää sotaakäyvän maan vaarat ja vaikeudet, palella 40 asteen pakkasessa, maata metsissä ja ojissa pommihyökkäysten aikana, katsella kuolemaa silmästä silmään monella eritavalla ja vihdoin sukeltautua kuin luolaihminen sivistykseen keskelle lumipuku rikkiäisenä, huurrettä parransängessä, koko olemus uhkuen kylmyyttä ja raakaa todellisuutta — ja hetkistä myöhemmin elää taas rauhallista elämää — parta ajeltuna, housut prässättyinä ja vanutäytteisoin olkapäin nauttia elämän iloista. Onko ihme, että joskus teki mieli huvitella? Sodanjälkeistä kriisiä, joka

aina kohtaa sodassa ollutta kansaa, sai jokainen autonkuljettaja kokea pari kertaa viikossa. Elämän heiluri heilui nopeaan ja täysin mitoin.

Kavaljeerirakennuksen urhokkaista asukkaista voimme kenties parhaimmin vähän muuntelemalla vanhaa tunnettua lausetta sanoa:

»Jos sietivätkin haukkumista hiukkasen toki arvoa he runsaammin.»

Jumalan unohtama kylä.

Kirj. ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Pieneen kolmesataa asukasta käsittävään kylään Suomen Lapissa oli tullut 280 siirtoväkeen kuuluvaa henkilöä. He joutuivat jakamaan asunnon ja niukan ruoan, tuskat ja vaarat kyläläisten kanssa. — Täällä tarvitaan patjapusseja, lääkkeitä ja ruokatavaraa, kirjoitti sisar Sonja, eräs ruotsalainen tehtaansairaanhoitajatar, joka oli lähtenyt pohjoiseen auttamaan ja joutunut tähän kylään. Kylästä, johon kuului koulutalo ja muutamia pieniä hajanaisia taloja, oli neljä peninkulmaa kirkolle, lääkäriin ja apteekkiin. Mutta kirkko oli nyttemmin otettu majapaikaksi, lääkäriä ei ollut — kaikki apuvoimat oli kutsuttu tärkeämpiin tehtäviin. Tänne ei ollut rautatieyhteyttä, seka-automaidon koko seutukuntaa varten. Asukkaat kutsuivat sitä »sekajunaksi»; se lähti kello neljän aikaan aamulla

pilkkopimeässä ja pakkasessa noin kerran viikossa. Seutu oli karua ja köyhää: matalaa, risuista metsää ja äärettömiä lakeuksia, missä taivaanrannalla matalalla lepäävät lumipilvet vain lisäsivät autiuden tunnetta. Tämä pieni paikkakunta oli kerran saanut nimen »Jumalan unohtama kylä».

Tähän kylään tuotu siirtoväki oli Sallasta. Maaherra hoitaa kuin isä suurta lääninään täällä pohjoisessa. Itse hän on pienen karhun — tai poronjäkälän peittämän harmaakiven — näköinen. Hän oli valmistanut suurenmoisen

Koti-ikävä.

evakuoimissuunnitelman. Jokainen talo, jokainen henkilö, jokainen lehmä ja jokainen vuohi oli merkitty ja otettu lukuun. Jokaisen kylän väurain talonpoika oli Punaisen-ristin paikallisosaston puheenjohtaja ja hän jakoi ylimääräiset annokset jauhoja ja ryynejä. Mutta kaikesta huolenpidosta huolimatta oli elintarvikkeista kova puute. Pakolaiset eivät olleet ehtineet ottaa mitään mainittavampaa mukaansa; heidän oli parissakymmenessä minuutissa täytynyt jättää kotinsa. Tie oli pitkä ja vähitellen olivat sekä voimat että jalkineet kuluneet loppuun.

Sen talon isäntä, missä sisar Sonja asui, oli rintamalla ja hänen kuusitoistavuotias veljensä hoiti taloa. Vaimo oli joka vuosi saanut lapsen, ja nyt oli tuvassa pitkä liuta pikkupoikia, jotka kaikki painautuivat äidin ympärille meidän astuessamme tupaan, pienet valkotukkaiset räkänotkat ryhmittyivät hiljaisen laihan äitinsä ympärille, joka imetti äskensyntynyttä — kaikkina aikoina ja kaikilla paikkakunnilla on omat madonnankuvansa. — Ulkona mäellä kävellä taapersi pieni kaksivuotias pellavapää, joka muistutti varhaiskevään kukkasta lumiräntäisessä maassa. Kuusitoistavuotias näytteli meille taloa. Hän oli ylpeä, mutta koetti sitä peittää. Talossa oli sekä vastasyntynyt varsa että vasikka. Pienessä pimeässä pilttuussa varsa seisoi huojuen pitkällä jaloillaan: napanuora ei ollut oikein sidottu, poika oli yksin saanut koettaa suoriutua — mutta varsa eli, sehän olikin pääasia. Pojan kasvot osoittivat varhaiskypsyneisyyttä ja hän oli täynnä intoa. Olikohan kuorma liian raskas nuorelle innokkaalle ja toimintahaluiselle pojalle? Mutta hän kyllä kestäisi,

kunnes veli tulisi takaisin. Kunpa hän vain tulisi takaisin?!

Sisar Sonjan huone oli mökin paras, siellä oli huvila-sänky, pesupöytä, lipasto ja kirjoituspöytä, mutta pääleiman huoneelle antoivat laatikot ja pussit, jotka tuoksuivat sekatavarakaupalta ja levittivät hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunnetta ympärilleen. Uuni oli luotettavan näköinen, mutta ikkunat eivät näyttäneet voivan pidättää 40 asteen pakkasta ulkopuolella. Ja pihan toisella puolella olevassa ulkokuoneessa, mihin päästiin heiluvia portaita kiipeämällä, lepatti irtaantunut lauta kovassa pohjoistuudessa.

Viereisessä talossa oli paljon majoitettuja. Heille oli kyhätty kokoon matalia vuoteita. Ruotsalaiset lakanat peittivät oljet ja ruotsalaiset huovat suojelivat kylmältä. Kaikki oli puhdasta ja siistiä.

Sisar Sonja näytti meille ruotsalaisiin vaatteisiin puettuja suomalaisia pienokaisia, kaikilla oli lämpimät puserot, oivat päällystakit, kunnolliset kengät. Varastossaan hänellä oli sokeria, keksiä, kuivattuja hedelmiä, saippuaa, lääkkeitä ja kynttilöitä, vajassa oli pito- ja vuodevaatteita — kaikki Ruotsista lähetettyjä.

— Ellemme olisi saaneet tätä apua, hän sanoi, emme olisi tulleet toimeen tänä talvena. Nythän aika jo paranee — päivät jo vähitellen valkenevat. Mutta pimeimpänä aikana täällä vallitsi ainainen lumipyry ja pimeys. Ymmärtänette mitä kynttilänpätkät merkitsivät? Miten ne auttoivatkaan meitä tuskanpimeinä tunteina!

Lepattavan tulen valossa yritettiin askarrella, naiset kehräsivät villaa tai kutoivat ruotsalaisesta langasta suk-
kia ja kintaita; pyykkiä oli aina kuivumassa ja vanhukset työskentelivät suutarintyökalujen kimpussa; siellä näkyi myös kolttalappalaisia, jotka ahkerasti valmistivat piek-
suja. Sitkeästi ja äänettömästi pysyteltiin yhdessä — kansa täällä on sitkeätä — sellaista, »joka on viety kas-
teelle erämaan lähteelle». Nyt heistäkin oli tullut tuulen- ja pilventähystäjiä, mutta toisella tavalla kuin runoilija tarkoitti. Pilvien taakse kätkeytyivät nimittäin kuolemaa-
tuottavat koneet, jotka saattoivat kylvää tulta ja tuhoa vaivalloisesti kokoon kyhättyjen erämaanasumusten ylle.

Vaikeinta oli kaikenlaisten tautien raivotessa. Ahtaus lisäsi tartunnanvaaraa. Lapsissa oli märkärupsea ja muuta ihottumaa — heissä oli kurkkumätää, tuhkarokkoa ja korvasärkyä. Vanhukset sairastuivat keuhkokuumeeseen ja kuolivat. Tuberkuloottiset lapset saatettiin vain hätä-
tilassa eristää. Sairaat ja terveet, tutut ja tuntemattomat asuivat samassa huoneessa. Periytyneen pohjoissuoma-
laisen saunatottumuksen ansiota oli, ettei syyhyä ja syöpä-
läisiä esiintynyt. Kerran viikossa piti kaikkien päästä saunaan — se oli yhtä selvä asia kuin kirkossa aamen — usein oli vaikea estää sairaita sinne menemästä. Kuuden päivän vanha vauvakin kannettiin saunaan huopiin kää-
rittynä ja sai tulikasteensa saunau löylyssä. Ja sen jäl-
keen pienokaista joka viikko käytettiin saunassa.

Auton tervetullut kuorma oli purettu ja kotiinpäin oli taas lähdeittävä. Näytti nousevan lumimyrsky. Mäellä lumipyryssä sisar Sonja seisoj huiskuttaen meille. Hän oli

pitkä ja vaalea, kädet olivat punaiset ja turvonneet. Lapset kerääntyivät hänen ympärilleen. Eräs vanhuksista virkkoi jotakin suomeksi katsoen häneen. Mitä hän sanoi? — Hän sanoi, ettei Jumala sittenkään ole heitä unohtanut, ruotsinsi kuljettajamme, joka vihdoinkin oli onnistunut saamaan moottorin käyntiin.

Karjalaiset.

Kirjoittanut ELSA BJÖRKMAN-GOLDSCHMIDT.

Taasen S.A.K:n auto ajaa täristää matkalla pohjoisessa olevalle pakolaisleirille. Kevät on jo tulossa, siellä täällä routa on sulattanut tiehen pienen järven, jonka läpi on kuljettava. Huhtikuun aurinko on jo huomattavasti ohentanut lumipeitettä. — Rauhanteon aiheuttama pahin katkeruus on jo lauhtunut. Seutu on täällä karua, soisia maita, harvoja, matalia metsiä. Poronjäkäla pistäytyy sieltä täältä esiin lumikinosten välistä ja metsä vaikuttaa ikäänkuin puhtaammalta kuin etelämpänä — täällä ei ole mitään mielikuvitusta kiehtovaa metsänpimentoa. Peninkulma peninkulmalta, tunti tunnilta seuraa meitä sama ajatus: tämäkö köyhä maa vääräkasvuisine koivuineen ja äärettömine soineen on saanut pienen kansan — itsepin- taisesti, väsymättä ja määrätietoisesti — uhraamaan hen- kensä, tavaransa, kaikkensa . . .?!

Toinen ajatus on myös vallitsevana: karjalaiset. Niistä 450 000:sta, jotka ovat Karjalan jättäneet, on 22 000 saa-

Tervetullutta lahjaa ihaileva nuori äiti.

punut tänne Suomen Lappiin. Karjalasta — Suomen puutarhasta! Rauhanteon jälkeen oli S.A.K:n tehtävänä koettaa lievittää karjalaisten kovaa kohtaloa.

— Meillä on kahta lajia pakolaisia — sodan ja rauhan, sanoo Tornion siirtoväen päällikkö — yksityisessä elämässään oopperalaulaja — ennen matkalle lähtöämme. — Asianlaita on pahin viimeksi mainituille, rauhansiirtolaisille, karjalaisille, joiden on ollut pakko lähteä Venäjälle luovutetuilta alueilta. Edellisillä oli kuitenkin palaamisen

toivo jäljellä, ja he saavat aloittaa elämänsä uudelleen entisillä kotipaikoillaan, mutta rauhanteon pakolaisille ei meillä tällä haavaa ole mitään tulevaisuutta. —

Nämä sanat soivat vielä korvissamme ajaessamme pie-
neen vaaran laella olevaan kylään. Alapuolella oleva
laakso oli leveä ja laaja pienine, sinne tänne siroteltuine
vinoine latoineen; täällä oli kurkia, kuikkia ja kuoveja.

Uusi, äänetön epätoivo vallitsi taas pienissä mökeissä.
Uudet vieraat oli tosin suurin piirtein otettu ystävällisesti
vastaan, mutta siellä täällä oli hankauksiakin syntynyt.
On vaikeampaa ottaa vastaan vieraita rauhan aikana,
vieraita, joiden poislähdöstä ei ole mitään tietoa.

Karjalaiset ovat selvästi toista rotua kuin pohjois-
suomalaiset. Heidän kasvonsa ovat pitkänomaiset, sil-
mänsä avomieliset ja luottavaiset. Yleensä he ovat jouta-
vampia, vieraanvaraisia ja ystävällisiä — lämpimämmän
maaperän lapsia. He ovat mieleltään herkempiä, kenties
heillä ei ole niin selvää suomalaista »sisua» kuin muilla ei-
vätkä he myöskään käy saunassa niin ahkerasti kuin muut.
Pohjoissuomalaiset eivät usein itke, mutta karjalaisilla
kyyneleet heruvat helposti, samoin nauru.

Matka, joka karjalaisten oli kuljettava ennen kuin pää-
sivät tänne asti, oli todellinen kärsimysten tie. Ensin
he linja-autoissa saapuivat Tampereelle, sieltä tavara-
vaunussa rautateitse ja sitten hevoskyydillä. Perheen-
jäsenet eksyivät toisistaan ja vasta radion välityksellä
saatiin tietää heidän olinpaikkansa. Jos joku sairastui
matkalla, oli hänen kuitenkin vain mentävä eteenpäin.
Huonekalut ja tavarat täytyi jättää ja pienet, köyhät,

kädessä kouristuksentapaisesti kannetut nyytit olivat heidän ainoa omaisuutensa, minkä he saivat kuljettaa mukanaan.

Ja heidän saavuttuaan perille odotti heitä tyhjä huone vieraitten ihmisten luona. Vuoteet olivat useimmiten hät'hätää kokoonkyhättyjä, tavallisesti kaksi päällekkäin. Joskus paljas lattia. Ei mitään työtä, ei mitään työvälineitä, ei mitään askartelua.

— Karjalaiset eivät usko, että mikään täällä voisi kasvaa, sanoi joku paikkakuntalainen, mutta saavat-pahan nähdä, miten pian kaikki käy, kun kerran pääsee alkuun.

Ei, he eivät tosiaan uskoneet, että mikään saattaisi elää ja kasvaa täällä pakkasessa ja erämaassa. Toiset lähtivät pois saman tien johonkin rautatien varrelle, missä oli elämää ja liikettä. Muutamat vanhukset paneutuivat maata eivätkä enää nousseet. Toiset oksensivat alituisesti. Tun-tui siltä kuin koko ruumis olisi noussut kapinaan elämän luonnottomuutta vastaan. Monet toivoivat vielä saavansa huonekalunsa ja tavaransa takaisin. Mutta ken oli käynyt Kemissä ja nähnyt heidän köyhät tavaransa ulkona tavara-asemalla sateessa ja lumirännässä, ei enää uskalta-nut mitään toivoa. Ei faneerinpalastakaan ollut enää jäl-jellä, ei edes ompelukoneen kannessa; patjat ja huone-kalujenpäällykset — kaikki lumista, savista ja läpimärkää. Etelämpänä kaikki oli paremmin järjestetty, mutta niille, joiden piti lähteä kauimmaksi, eivät maan tarjoamat mah-dollisuudet kerta kaikkiaan riittäneet. Saattoipa nähdä sellaisia, jotka osoitelappujen avulla koettivat tuntea

omat tavaransa, niin huonoiksi ne olivat käyneet. Ja monellehan ne olivat kaikki, mitä heillä oli.

Eräässä ullakkohuoneessa makasi nuori vaimo esikoisensa kanssa, joka oli vain vuorokauden vanha. Pienokainen makasi korissa puettuna Ruotsista saatuihin hienoihin vauvanvaatteisiin. Äiti oli itse kuin lapsi, ahavoitunut ja teerenpilkkuinen, vaikkakin vähän kalpea, silmien ympärillä mustat renkaat. Olkipatjan ylle oli levitetty puhdas lakana, mutta peite oli liian lyhyt ja sen reunan alta näkyivät hänen jalkansa. Yllään hänellä oli kukikas kesäleninki yöpaidan sijasta. Maito ei vielä ollut noussut, rinnat olivat kovat ja kireät, ja hänen ympärillään seisovat vaimoihmiset pelkäsivät pahinta. Eihän mikään voinut käydä niinkuin pitäisi tässä nurjassa maailmassa.

Nyt lapselle annettiin tutin avulla vähän teetä ja koe-tettiin ilahduttaa äitiä lapsen maiskuttelemisella. Mutta hän ei näyttänyt iloitsevan lapsestaan. — Kenties sitten, kun se osaa puhua, hän sanoi ja käänsi päänsä pois. Hän ei ollut nähnyt miestänsä lokakuun 6:nneen päivän jälkeen. Mutta mies eli — sen hän tiesi — ja hän toivoi, että tämä tulisi pian. Hän oli ollut metsätyömies siellä kotona, mihin hän nyt ryhtyisi, sitä hän ei tietänyt. Hänen käntensä hypisteli kömpelösti korin hienoja lakanoita, ja kun hän näki pikkuröijyt, hänen kasvonsa saivat iloisemman ilmeen. Lapsukaisen lailla hän oli ottanut vuoteeseen viereensä muutamia pieniä vaatekappaleita.

Tupa tuvalta meitä kohtasi sama näky. Oven vieressä oli hylly, jolla oli perunoita. Höyläämättömistä laudoista

tehtyjä lavitsoja käytettiin työ- ja istumapaikkoina. Pöytiä oli vain aniharvassa paikassa. Yhdessä huoneessa oli seitsemän naista — niistä kolme vanhusta — yksi vanhahko mies ja 12—15 lasta kokoontuneina. Vanhemmista naisista eräs istui kivettynyt ilme kasvoillaan, hän ei lausunut sanaakaan, ei huomannut meitä lainkaan. Pojat olivat kyyristyneet yhteen ryhmään, pari pikkutyttöä leikki hiljaa keskenään. Siellä oli siistiä ja puhdasta, mutta elämä oli tarkoituksetonta ja ilman päämäärää.

— Minkä tähden he eivät lähde edes ulos? Ainakin se on parempaa kuin tämä sisällä istuminen, huudahti joku meistä ajattelemattomasti.

— Tiet ovat pohjattomia eikä kellään ole varaa kastella jalkojaan vain hivin vuoksi, kuului vastaus.

Eräs kirkassilmäinen eukko alkoi itkeä ja kätki hämentyneenä kasvonsa lapsenlapsensa hiuksiin. Toiset nielivät kyneleensä. Kaikki rykivät. On vaarallista, kun joku alkaa.

Koko joukossa oli ainoastaan yksi iloinen. Tämä oli eräs karjalainen vaimo, joka oli lähdössä jälleen etelään päin. Hänen miehensä oli kaatunut ja heidän kotinsa joutunut uuden rajan taakse, mutta hänen veljensä talo oli jäänyt Suomen puolelle ja veli oli kutsunut hänet lapsineen luokseen. Kuvaamaton oli hänen onnensa tämän johdosta. Vanhin poika oli juuri tullut äitiä hakemaan. Hän oli kahdeksantoistavuotias ja ollut mukana Kannaksella. Heidän kylästään oli 182 miestä lähtenyt sotaan. 36 palasi elävänä Suomeen, mutta ainoastaan 7 jaksoi elää. Hän oli yksi niistä, hän oli vielä aivan lapsen näköinen.

Vanhahko mies astui esiin ja esitti joukon toivomukset. Hänellä oli viisaat, hienostuneet kasvot. Tämän näköinen oli kenties Runebergin maaherra.

— Vain yhtä toivoisimme täällä, hän sanoi arvokkaasti, nimittäin työkaluja. Muutamia kirveitä, veitsiä ja sahoja. Pari lapiota, vähän siemeniä ja taimia. Sitten meidän kyllä tulee parempi olla. Meille on luvattu maatilkkua tästä läheltä.

Ja sitten he alkoivat kaikki yht'aikaa laulaa. Heidän oli nähtävästi vaikea olla, mutta tämä oli heidän tapansa osoittaa vieraanvaraisuutta. Heille oli vastenmielistä antaa vieraan lähteä ilman minkäänlaista kestitystä. He lauloivat monta vanhaa runolaulua ja lopettivat »Karjalaisten laululla», mutta silloin he eivät enää voineet hillitä itseään. Kaikki purskahtivat itkuun. Pikkutyötöt katselivat ensin ihmetellen suurempia — sitten hekin alkoivat kauhistuneina itkeä. —

Tätä kirjoittaessani saapuu tieto, että siemenet ovat alkaneet itää karjalaisten maatilalla siellä napapiirin seutuvilla.

Sankarihautajaiset.

Kirjoittanut DORA AHLQUIST.

Eräänä tähtikirkkaana iltana kutsuttiin S.A.K:n avustaja köyhään kotiin rajan toiselle puolelle. Pelätty kirje oli saapunut, ja nyt isä makasi vainajana puuvajassa valkoisessa arkussa. Paikkakunnan ensimmäisiä sankareita.

Ei valitusta kuulunut, vaimo vain lausui muutamia sanoja: »On niin vaikeata, Kalle oli niin hyvä, ei hän juonut eikä meitä koskaan lyönyt, hän oli oikea isä.» Taskulampun sinertävässä valossa kaikki autoimme puettaessa vainajaa kuolinpaitaan. — Ruotsista tuotu hieno valkoinen pellavalakana kietoutui pehmeästi vainajan ympärille. Rakastavat kädet nostivat ja käänsivät isää, kunnes hän kaikkien mielestä makasi todella mukavasti. Kun sitten yhteisin ponnistuksin olimme silittäneet ja laskostaneet risaisesta lakanasta revityt nauhat arkun ympärille, lasten silmät loistivat ylpeydestä. He olivat tehneet kaiken niin sieväksi ja siistiksi kuin heille vain oli mahdollista, ja astuessamme ulos jääkylmästä puuvajasta he kuiskasivat: »Tulette kai meidän kanssamme sunnuntaina?» Ymmärsin miten jännittyneinä he odottivat tuota suurta päivää. Kaikkea juhlallista, soittoa ja kenraalia ajatellessaan lapset hetkeksi unohtivat itse aiheen tähän kaikkeen.

Sankarihautajaiset maalaiskirkossa. Kuusitoista valkoista Suomen lippuun verhottua arkkua. Peloittavan sininen taivas, kuulakas ilma, hiljaisia eukkoja ja ukkoja, pieniä vaatimattomia suruharsoja. Kaikenikäisiä lapsia. Kirkossa sotilaita, suojeluskuntalaisia, kenraali itse ja ruotsalaisten edustajat.

Näen vieläkin edessäni suojattimme valoisassa kirkossa, missä he seisoivat hämillään lakkejaan käännellen. Puna-poskisina, pellavatukkaisina, nenät vuotavina. Hiljaa he odottivat sitä juhlahetken osaa, joka kohdistuisi juuri heidän isäänsä. Äiti oli aikaisemmin pyörtyneenä kannettu sairaalaan, ja nuo kolme lasta seisoivat nyt yksin tuossa.

Kuulin Olavin pienet huvittavat huomautukset jumalanpalveluksen aikana — kätemme etsivät tuon tuostakin toisiaan. Nyt kenraalin katseet kohdistuvat »meidän» arkkuumme ja hän lausuu sanan »Sankari», lippu laskeutuu ja pappi lukee siunauksen. Kaksi lapsista pitää lujasti pientä tekokrysanteemeista tehtyä seppelettä, ihailtua ja melkein tyhjästä arkkuliikkeestä ostettua. Kaksitoistavuotias tyttönen katsahtaa minuun. — Älä itke, hän kuiskaa, kyllä äiti varmasti ehtii sairaalasta kotiin hautajaiskahville — kyllä minä huolehdin muusta. Ja tiesin hänen pitävän sanansa.

Me seuraamme arkkua kirkkomäelle avonaiselle haudalle. Syvässä lumessa lapset kahlaavat eteenpäin, nenää niistetään välillä ja taas kahlataan eteenpäin. Kirkas taivas, alistuva suru, kaikki yhtyy pelkoon, että vihollinen sattuisi häiritsemään. Kuulen pikku Olavin kuiskavan: »Sankarihautajaisissa Jumala kai on mukana ja silloinhan ei siellä ole tilaa suurille linnuille?»

Kivääri kohooa, lippu laskeutuu. Arkku häviää maahan, laukaus kuuluu ja tulenlieska piirtyy taivasta vasten. Nyt Suomen armeija ampuu laukauksen lasten arkun kunniaksi. Tämä merkitsee rajaa juhlallisuuksien ja tulevien huolten välillä.

Me astumme hitaasti kävellen kotiinpäin. S.A.K. on tarjonnut hevoskyydin lämpimien sudennahkaturkkien välissä — ja kahvia ja kakkua naapureille. Siistit suruvaatteet ja kynttilät ovat Ruotsista. Keittiön kaappi on täynnä ruokaa, varastot riittävät tyydyttämään lähimmän tarpeen, ja korissa on kauniisti kokoonkäärityjä

vaatteita. Ei puutu edes välttämättömiä hautajaiskarmellejäkään.

Tahdoin vain kertoa tämän tapahtuman teille kaikille, jotka olette runsaskätisesti lahjoittaneet ja tuumineet, kuka vastaanottaja lienee ollut. Juuri tälle perheelle antamanne apu oli arvaamattoman suuri. Se loi köyhään kotiin turvallisuuden ja rikkauden tuntua hädän keskellä, se antoi lapsille ylpeyden tunnetta. Sankarihautajaiset olivat köyhyydestä huolimatta saaneet kehyksen, nyt saattoi pää pystyssä esiintyä naapurien edessä, sillä olihan isää kunnioitettu kaikin tavoin.

Jonkin aikaa myöhemmin molemmat pojat ovat Luulajassa. Mutta toisinaan he ovat juroja ja äänettämiä. Kauniissa ruotsalaisessa kodissa he vain kuulevat käsittämättömiä satuja. Ja tuossa pikku Olavi seisoo hautoen vain yhtä toivomusta aivoissaan pyöreän otsansa ja vaalean tukkansa takana — saada omalla kielellään kaikille kertoa hienoista hautajaisista ja siitä hetkestä, jolloin kenraali itse kunnioitti hänen isäänsä. Mutta hänen alkaessaan kertoa kukaan ei ymmärrä mitään — ruotsalaiset sanat eivät myöskään riitä, ja pienoinen suomalainen poika muuttuu jälleen juroksi.

Suomi puhuu.

Sosiaaliministeri K. A. Fagerholmin puhe yleisillä päivällisillä, jotka oli järjestetty Helsingissä Prinssi Wilhelmin ja ministeri E. Ekstrandin Suomeen tekemän vierailun johdosta toukok. 27—29 p:nä 1940.

Minulle on erittäin mieluisaa saada lausua julki hallituksen ilo siitä, että Suomen Avun Keskuksen molemmat puheenjohtajat, Hänen Kuninkaallinen Korkeutensa Prinssi Wilhelm ja ministeri Ekstrand, ovat voineet noudattaa kutsuamme ja tulla Suomeen tutustuakseen itse paikalla siihen vapaaseen huoltoon, jonka varsinkin Suomen Avun Keskuksen antama avustus on tehnyt mahdolliseksi. Me olemme juuri nyt tahtoneet kutsua Teidät tänne, koska Suomen Avun Keskuksen toiminta parin päivän kuluttua lakkaa. Toivoimme sitä ennen saavamme keskuudessamme nähdä Suomen Avun Keskuksen johtavat miehet voidaksemme heille henkilökohtaisesti ja heidän välityksellään Suomen Avun Keskuksen suurelle avustajajoukolle lausua kiitoksemme siitä työstä, minkä tämä järjestö on maamme ja sen kansan hyväksi tehnyt. Mielellämme olisimme vierainamme nähneet useampia ruotsalaisia naisia ja miehiä, jotka vaivojaan säästämättä ovat uhranneet työnsä Suomen Avun Keskuksen palvelukseen, mutta siihen kai joskus myöhemmin on tilaisuutta. Nöyrä toivomuksemme on, että Teidän Kunin-

kaallinen Korkeuteenne, kun Suomen Avun Keskuksen järjestö kohdakkoin kokoontuu viimeiseen kokoukseensa, tahtoisii tulkita sitä unohtumatonta kiitollisuutta, jota Suomen kansa tuntee niitä kohtaan, jotka hädän hetkellä niin monella tavalla kiiruhtivat meidän avuksemme. Rohkenen nimittäin uskoa, että arvoisat vieraamme lyhyestä käynnistään huolimatta saavat runsaasti todisteita siitä, miten arvokkaana Suomen Avun Keskuksen toimintaa täällä pidetään.

On sanottu, ettei mikään kansa niin kokonaan ole antautunut avustustoimintaan toisen kansan hyväksi kuin Ruotsin kansa Suomen sodan aikana. Ruotsin Suomelle antama inhimillinen ja aineellinen apu on saavuttanut sellaisen laajuuden, jota emme vielä voi kokonaisuudessaan nähdä ja käsittää. Me näimme, miten varakkaat runsain käsin lahjoittivat suuria rahamääriä Suomenkeräyksiin. Me tunsimme sydämemme lämpenevän ruotsalaisten teollisuustyöläisten suorittaessa pyhätyötä Suomen auttamiseksi. Me tunsimme itsemme nöyriksi, kun köyhät maatalous- ja metsätyöläiset antoivat Suomelle roponsa hekin tai kun Ruotsin lapset luovuttivat makeisrahansa auttaakseen Suomen lapsia. Me iloitsimme siitä, että tuhannet ja jälleen tuhannet Ruotsin kodit avautuivat vastaanottamaan Suomen lapsia ja äitejä. Sekä linnat että mökit olivat valmiit antamaan osuutensa. Mahtavampaa kansanliikettä on harvoin nähty. Se on verrattavissa ainoastaan siihen yksimielisyyteen ja uhrimieleen, joka kannatti Suomea sen taistelussa vapautensa puolesta.

Ulkoapäin saamamme avun johdosta saattoivat vapaat huoltojärjestömme suorittaa laajaa toimintaa sen hädän poistamiseksi, joka aina seuraa sodan jälkiä. Yhteiskuntamme olisi ollut mahdotonta sekä aineellisesti että järjestelmällisesti yksin suorittaa tätä tehtävää. Me olimme hyvin iloisia, jos arvoisat vieraamme täälläolokautanaan ovat saaneet sen vaikutuksen, että se apu, jonka hankkimiseen he ovat osallistuneet, on tullut hyvin käytetyksi. Yksi on varma: Suomen Avun Keskuksen kanssa täällä yhdessä työskentelevät järjestöt ovat tehneet parhaansa jakeakseen mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti tänne saapuneet avustukset. Avustusta on monessa muodossa lähetetty sodan uhreille eikä suinkaan tarvitse korostaa heidän kiitollisuuttaan, enempää kuin lasten ja äitien kiitollisuuden tunteita Ruotsia kohtaan, missä heille sodan aikana varattiin tyyssija Suomen Avun Keskuksen järjestön ansiosta.

Kaikesta tästä lausumme vilpittömän kiitoksemme koko Ruotsin kansalle, ja me kohdistamme tämän kiitoksemme niille Ruotsin kansan erinomaisille edustajille, jotka iloksemme saamme tänä iltana nähdä keskuudessamme.

Ote entisen pääministerin, professori A. K. Cajanderin puheesta »Suomen Huollon» prinssi Wilhelmin kunniaksi järjestämällä päivällisillä Kalastajatorpassa Helsingissä toukokuun 27 p:nä 1940.

Menneenä raskaiden koettelemusten talvena, jotka kohtalo hellittämättömästi oli asettanut tiellemme ja jotka

meidän käytännöllisesti katsoen yksin oli voitettava, joutui Suomi harvinaisen suuressa määrässä sivistyneen maailman myötätunnon kohteeksi. Tämä myötätunto ei ollut ainoastaan sellaista, joka vaikeana aikana ei paljoa paina, vaan se ilmeni todella monipuolisena aineellisena avustuksena. Niihin läheisiin suhteisiin katsoen, jotka itenäisyytemme aikana ovat kehittyneet meidän ja skandinaavisten maiden välille, oli aivan luonnollista, että tämä myötätunto ja tämä auttamisen valmius niin suuressa määrässä tuli osaksemme juuri näistä maista.

Tuskinpa lienee mikään sattuma, että Ruotsin avuliaisuus meitä kohtaan muodostui erikoisen suureksi ja merkittäväksi. Lähes tuhatvuotinen yhteinen menneisyys, joka todellisuudessa ei koskaan ole katkennut, yhteinen sivistysperusta, yhteinen valtio-, yhteiskunta- ja oikeusjärjestys, suurin piirtein yhteinen kohtalo on saanut Ruotsin ja Suomen kansan tuntemaan läheistä yhteenkuuluvaisuutta. Myös tällä hetkellä, jolloin Pohjola ulkonaisesti näyttää pirstotulta, ovat Ruotsin ja Suomen väliset suhteet läheiset eikä Suomi varmaankaan koskaan tule unohtamaan, mitä Ruotsi, joka itse ei suinkaan ollut vaaran ulkopuolella, teki maallemme tänä mitä suurimman hädän hetkenä.

Minun tehtävänäni ei tässä tilaisuudessa ole kosketella muuta avustustoimintaa kuin sitä inhimillistä apua, joka on tullut osaksemme. Tässä suhteessa olemme suuressa kiitollisuudenvelassa Ruotsille. Meille suomalaisille on ollut erittäin arvokasta todeta, että apu on annettu runsain ja vilpittömin käsin.

Suomen Avun Keskus on työskennellyt harvinaisella antaumuksella auttaakseen kaikkia Suomen kansalaisia, jotka sota ja rauhanteko on syössyt hätään ja vaikeuksiin. Rautateitse, autoilla ja laivoilla ovat Suomen Avun Keskuksen vaatetus- ym. tavaralähetykset vyöryneet ehtymättömänä virtana Suomeen. Kymmenet, jopa sadat tuhannet maamme kansalaiset ovat saaneet osuutensa ja siunaavat tänäkin hetkenä hyviä antajia ja kerääjiä, jotka ovat heille toimittaneet tämän välttämättömän avun.

Mitä inhimillisintä laatua oli epäilemättä Suomen Avun Keskukseen lapsiin kohdistuva toiminta. Tuhannet lapset ovat S.A.K:n välityksellä säilyneet sodan tuhoilta ja saaneet tyyssijan Ruotsin vieraanvaraisissa kodeissa. Oleskelustaan siellä he säilyttävät rakkaita muistoja kauas tulevaisuuteen. Täten on kansojemme välisille suhteille kylvetty siemen, jonka vastaista merkitystä me kenties tällä hetkellä emme kykene täysin arvioimaan.

Ihmisyystävällisten järjestöjen olemassaolo eri maissa hätään joutuneiden ihmisten auttamiseksi kansakuntaan katsoimatta, on kansan välitön vastatoimenpide sille valtapoliitikalle, johon maailma on joutunut ja joka uhkaa tukahduttaa ne inhimilliset arvot, joita olemme lapsuusajoilta ja sukupolvesta sukupolveen oppineet pitämään kunniaissa.

Tämä inhimillinen toiminta on eittämätön todistus siitä, että todellinen sivistys vielä elää kansojen keskuudessa. Levottomina kysymme: kuinka kauan? Onko se pelastettavissa vai hukkuuko se verivirtaan? Jännittyneinä seuraamme sitä jättiläiskamppailua, mitä nyt käydään lännen suurilla taistelukentillä.

Nyt jatkuvassa maailmankamppailussa on myös Suomi saanut antaa raskaita uhreja. Suomi, pieni kansa, taisteli yksin valtavaa ylivoimaa vastaan aatteiden puolesta, joita se piti oikeina, ja elinarvojen puolesta, joita se piti kallisarvoisina. Tällaisen asenteen ottaminen on välittömästi omiaan herättämään kunnioitusta, ja nähtävästi se myös oli olennaisena aiheena sille runsaalle avulle, jota saimme vastaanottaa ulkoapäin ja varsinkin vanhalta veljeskansaltamme.

Mutta olkootpa vaikuttimet mitkä tahansa, me tunnemme syvää kiitollisuutta kaikesta siitä avusta, jota olemme kohtalokkaana aikana niin runsaasti saaneet osaksemme. Kiitollisuutemme kohdistuu tällä hetkellä erikoisesti Suomen Avun Keskukseen Ruotsissa, joka voimaperäisesti on avustanut hätään joutuneita kansalaisiamme. Me olemme vakaasti tietoisia siitä, että Ruotsin avuliaisuus oli lähtöisin mitä lämpimimmistä sydämistä, ja tämä lämmittää mieltämme.

Fil. tri Bertel Nybergin puhe Pohjoismaisen Avun Suomen Keskuksen juhlakokouksessa Helsingin Ritarihuoneessa tiistaina toukokuun 28 p:nä 1940.

Pohjoismaisen Avun Keskuksen perustaminen oli Ruotsin ansiota. Mutta tämä ei riitä. Koko sen toiminta on sataprosenttisesti liittynyt läntiseen veljeskansaan ja ennen kaikkea Suomen Avun Keskukseen ja sen ainut-

laatuiseen inhimilliseen toimintaan. Siihen yhteistyöhön, johon meillä tänään on syytä luoda silmäys, kätkeytyy eräs ihmiskunnan kauneimmista unelmista: kansojen välinen epäitsekäs uhrinieli. On ennenkin tapahtunut, että kättä on ojennettu yli merten sotien ja vainojen jälkeen, mutta koskaan se ei ole tapahtunut niin persoonallisin muodoin kuin tässä tapauksessa. Oleni ihailleet ruotsalaisten kotien kykyä ottaa kannettavakseen ei ainoastaan taloudellisia uhrauksia, vaan monia kieltäymyksiäkin, jotka aiheutuvat kotien avaamisesta äideille ja lapsille, joiden koko elintapa on erilainen kuin heidän ja joiden kieli usein on vallan vieras. Ja mitä meidän on sanottava muusta avusta, joka vaa'assa painaa tuhansia tonneja? Meidän on täällä tarvinnut vain toivoa kuten Aladdin aikoinaan: Pöytä, kata itsesi! ja heti meillä on ollut runsaasti kaikkea, mitä Ruotsi on meille toimittanut.

Onko näin ollen ihme, että työ meidän puolellamme on tuottanut suurta iloa. Tämä on ollut valopilkkuna talven kovassa ja kauhuntäyteisessä kamppailussa. — Alku oli hidas. Ei ollut niinkään helppo jättää kotiaan. Jokainen tahtoi pysyä paikallaan mahdollisimman kauan. Mutta mitä pitemmälle aika kului ja mitä useammin taivas pimeni, sitä suuremmiksi kasvoivat joukot, jotka tarttuivat ojennettuun käteen. Useita tuhansia oli jo lähtenyt ja viisituhatta jonotti pääsyä, kun rauha tehtiin — viikkoa myöhemmin luku varmasti olisi ollut kaksinkertainen. Tämä kasvava lukumäärä osoittaa, miten suurta arvoa tälle avulle annettiin. Maassamme lienee tuskin kotia, joka ei välillisesti tai välittömästi ole saanut tuntea vai-

kutuksia siitä lämpimästä aallosta, joka alati uusin muodoin vyöryi vastaamme yli Pohjanlahden. »Koditon sai kodin, alaston ja viluinen vaatteet, nälkäinen ruokaa» — tämä tunnuslause kelpaisi osittain vertauskuvaksi Suomen Avun Keskuksen toiminnalle talvella 1939—1940.

Ja mitä me olemme tehneet näillä avustuksilla ja mitä tulemme tekemään?

Kun me kerran pääsimme alkuun, oli järjestökoneistomme melko laaja. Helsingissä oleva johtokunta työskenteli sisäasiain- ja sosiaaliministerien joulukuun 18 päivänä 1939 vahvistamien ohjeitten mukaan. Lääni-toimikuntia oli Turussa, Vaasassa, Oulussa, Kuopiossa, Mikkeliissä ja Hämeenlinnassa sekä Lapissa, missä toimintaa ei kuitenkaan ehditty aloittaa. Huoltolaitoksia oli Turussa, Salossa, Vaasassa, Lapualla, Torniossa ja loppuaikoina myös Kemissä. Kuljetukset aloitettiin laivalla, niitä jatkettiin lentokoneilla ja ne päättyivät suuriin ylimääräisiin junallakuljetuksiin. Kuta enemmän aika kului, sitä vaikeampaa oli saada riittävästi vaunuja. Niitä oli ammuttu rikki suuret määrät, — mm. esim. tsaari Nikolain vanha keittiövaunu 1800-luvulta, joka jälleen oli otettu armoihin. Myös oli äitien ja lasten yhä vaikeampaa jokapäiväisten pommitusten johdosta vahingoittumattomina päästä junien lähtöpaikoille. Monet ovat matkoistaan kertoneet jännittäviä seikkailuja. Seitsemättätuhatta henkeä lähetettiin meidän välityksellämme, mutta sitä paitsi lähti vielä kolmattatuhatta, joista meillä yleensä ei ollut aavistustakaan. Joka neljäs henkilö oli äiti tai isoäiti. Suurin osa oli hävitetyn Karjalan raja-

asukkaita, enimmäkseen äitejä, joilla oli suuri lapsijoukko. Matkaohjaajina oli meillä lähes sata nuorta naista, useimmat lastentarhan- tai muita opettajia. Lotat huolehtivat uskollisesti muonituksesta. Koko maan rautatiehenkilöstö suhtautui lastenjuniin aina erittäin myöntämielisesti ja uhrautuvasti.

Ja nyt olemme uudessa vaiheessa. Yhdeksänkymmentä prosenttia lapsista on palannut kotiin terveinä, punaposkisina ja runsain lahjoin. Monella oli vain risainen pahvilaatikollinen välttämätöntä vaatetavaraa lähtiessään, kun taas tulli heidän palatessaan oli epätoivoinen siitä tavaramäärästä, minkä kukin toi mukanaan. Siinä oli taloustavaraa, vuodevaatteita, sohvia, kylvöperunaa, säästöpankkikirjoista puhumattakaan. Kuulin kerran asemalla pienen pojan katkerasti itkevän, koska *hänen täytyi tulla kotiin*. Hän oli varmasti luullut saavansa ainaiseksi jäädä satumaahan — ja nyt heräsivät yhdellä kertaa taas muistot pakomatkasta lumikinoksissa ja oleskeluista pommi-suojissa.

Myös nyt alkavaa uutta vaihetta varten Suomen Avun Keskus on varustanut meidät runsaasti. Olimme arvioineet tarvittavan 1 milj. markkaa Ruotsista palanneiden lasten ja äitien tukemiseksi — saimme 2 $\frac{1}{2}$ miljoonaa! Tämä oli enemmän kuin Aladdin sai, sillä hän sai ainoastaan sen, minkä toivoi!

Kävisi liian pitkäksi tässä yksityiskohdittain selostaa toimintaamme. Tahdon vain lisätä, että Ruotsista turvaa hakevien äitien ja lasten lukumäärä päivittäin kasvoi, niin että sodan loppupuolessa viisituhatta henkeä odotti pää-

syä Ruotsiin. Jos sotaa vielä olisi jatkunut, olisi meillä varmasti vielä ilmoittautunut kymmeniätuhansia. Tämä osoittaa paremmin kuin mikään muu, miten arvossapidetty Ruotsin apu oli.

Suomen kiitos kulkeutuu näinä päivinä moniäänisesti yli Pohjanlahden ja tulee kauan kaikumaan nuorissa sydämissä. Ruotsin ja muitten skandinaavisten veljeskansain teko on ainutlaatuinen inhimillisyyden aikakirjoissa.

»Kaikesta tästä täytyy minunkin saada kiittää!«

Kirje rouva Saga Hemmeriltä, Porvoon runoilijakoti.

— — —

Vaikeina sotakuukausina, jolloin joka päivä saapui kuolonviestejä ja tietoja tuhotuista kodeista, tuntui niin hyvältä saada tämän kurjuuden keskellä auttaa ja lievittää sodan jäljissä seurannutta hätää. Tämä oli ainoa ja suurin ilomme aikana, jolloin itse aurinkokin oli vihollisemme. Mutta varastomme olivat perin pieniä ja tarve sen sijaan tavattoman suuri. Me olisimme varsin pian olleet epätoivoisessa tilanteessa, elleivät Suomen Avun Keskuksen suurenmoiset lahjat olisi tulleet meidän avuksemme.

Ollessani enemmän kuin puoli vuotta konekirjoittajattarena eräässä sotilasesikunnassa jouduin kosketuksiin monien sotilaiden kanssa, jotka siellä ilmoittautuivat. Näin heidän lähtevän sotaan nuorina, terveinä, tulvillaan luottamusta ja rohkeutta. Kuinka moni heistä jäikään palaamatta! Sain nim. kirjoittaa kaatuneitten, kadon-

neitten ja haavoittuneiden luettelot. Minulle ne eivät koskaan olleet pelkkiä nimiä ja tosiasioita, näin aina ihmis-kohtalon kuivien tiedoitusten takana. Tässä ei ollut kysymyksessä vain kuka tahansa. Tässä oli kysymys miehistä ja pojista, joilla oli koti ja vaimo, nyt surun murtamia. Näin edessäni heidät kaikki, isättömät lapset ja itkevät äidit ja ajattelin, että nämä miehet olivat uhranneet henkensä tämän maan tulevaisuuteen uskoen. He olivat kuolemallaan lunastaneet meille oikeuden elää. — Mikä olikaan silloin luonnollisempaa, kuin etsiä heidän omaisiansa ja osoittaa heille rakkautta ja myötätuntoa koettelemuksen hetkenä. Täten jouduin vähitellen kosketuksiin yhä useampien perheiden kanssa sekä kaupungissa että maaseudulla, ja pian saatoin saada käsityksen heidän tilanteestaan. Ankara talvi ja niukka toimeentulo olivat monin paikoin saattaneet heidät vaikeaan hätätilaan. Pommitusten aikaansaamat hävitykset olivat yhä lisänneet kannakaiden ja vaatetustarvikkeiden puutetta. Oli vaikea keksiä keinoja tällaisessa tilanteessa.

Silloin saapui eräänä aamuna ovemme eteen kuljetusauto tuoden joukon laatikoita. Suurin kirjaimin oli laatikoitten kansiin tekstattu: Runoilijakoti, Porvoo. Lähettäjä: Suomen Avun Keskus, Tukholma. — Me emme ensin käsittäneet mitään. Kuka oli ne lähettänyt? Miten ne olivat tulleet meille? Ei kukaan voinut tietää yksityisestä avustustoiminnastani, kaikki oli perin salaperäistä. Vasta päivällisaikana oli meillä tilaisuus avata laatikot eikä ilollani silloin ollut mitään rajoja. Tämä oli liian käsittämätöntä ollakseen totta. Siellä oli pikkulasten vaatteita ja

joukoittain lämpimiä röijyjä ja tossuja. Siellä laatikollinen miesten paitoja ja alushousuja; siellä oli niin paljon, etten voi kaikkea luetellakaan. Tämä oli valtavaa! Kaikki talon vakinaiset ja tilapäiset asukkaat ihailivat kilvan tätä ihanuutta ja ottivat osaa ilooni.

Nyt saattoi tyttäreni, joka palveli sotasairaalassa, antaa jokaiselle toipilaalle uuden ja puhtaan paidan rintamalla kuluneen tilalle. Muuan potilas, joka oli saanut uudet alusvaatteet, huudahti: »Onko todella totta, että olen saanut kaikki nämä Ruotsista? Ensin on ruotsalainen lääkäri paikannut ruumiini ja nyt Ruotsi lähettää sille päällisen. Ei, tiedättekö, minun täytyy oppia ruotsia, että voisin kiittää heitä heidän omalla kielellään.» Toinen potilas kenties ei ollut juuri niin repäisevän iloinen, mutta hän sanoi hiljaiseen tapaansa: »Olen ollut aitosuomalainen ja olen kantanut heidän merkkiään takissani, mutta kun saavun kotiin hautaan sen maahan. Täällä emme enää tarvitse aitosuomalaisia eikä aitoruotsalaisia, täällä on vain aitoja ihmisiä.» — Niin, on lukuisia tällaisia todisteita siitä, mitä näille nuorille sotilaille merkitsi se, että heitä muistettiin.

Koska tämä vaatejakelu oli aivan erillinen muusta avustustoiminnasta, seurasin sitä periaatetta, että apu oli annettava nopeasti ja tehokkaasti ja että sen ennen kaikkea piti tulla niiden osaksi, jotka olivat saaneet kovimmin kärsiä. Tämä oli hyvin edullista niille tarvitseville, joiden usein täytyi odottaa kauan, ennen kuin yleisiä avustuksia saatettiin jakaa. Epävarmoissa tapauksissa neuvottelin kuitenkin aina ensin huoltotoimistojen kanssa.

Muistan erään perheen, joka pommituksessa menetti kaiken omaisuutensa. Vaimo oli ennättänyt pelastaa ainoastaan miehensä antaman häälahjan, ja nyt he olivat puilla paljailla. Saatuaan puoli tusinaa pyyheliinoja ja joukon muita liinavaatteita vaimo istui pitkän aikaa tavarat sylissään kuin ihmetellen, että kaikki tämä todella oli hänen.

Kaupungin lähellä pommi oli osunut erääseen taloon. Missä ennen oli ollut talo, ammotti nyt syvä kuoppa. Talossa asuneet mies ja vaimo silpoutuivat niin pahoin, että kuolivat verenvuotoon muutaman päivän perästä. Ainoa tytär, kaksikymmenvuotias, jäi eloon, mutta menetti toisen jalkansa. Viikossa hän oli menettänyt molemmat vanhempansa, kotinsa ja terveytensä. Samaan aikaan kaatui myös hänen ainoa veljensä rintamalla. Hänelle annoin parasta, mitä minulla oli vielä annettavissa.

Lukuisat nuoret äidit ovat täältä saaneet vaatteita esikoiselleen ja monet ovat saaneet vaatteita koko lapsijoukolleen, mm. eräs sotamiehenvaimo, jolla on yhdeksän lasta, joista nuorimmat ovat kolmen kuukauden vanhat kaksoset, seuraavat vuoden ja kolmen kuukauden ikäiset kaksoset sekä vanhin lapsi kaksitoistavuotias. Vaimo kuului niihin hiljaisiin, urhoollisiin, jotka eivät pyydä apua. Kun hän oli saanut laukkunsa täyteen hyviä ja lämpimiä vaatteita pienokaisilleen, hän kääntyi vielä ovelle sanoen: »Opetan lapseni rukoilemaan Jumalan suojelua Ruotsille.»

Kun sodan loputtua saimme joukon karjalaisia tänne, oli todella siunauksellista, että olin saanut varastooni

lisää lakanoita ja pyyheliinoja. Heillä ei suorastaan ollut mitään, koska heidän parissa tunnissa oli pitänyt siirtyä pois Viipurin saaristosta kesken riehuvaa sotaa. Keskustellessani erään vauhan vaimon kanssa kysyin häneltä, mitä hän oli ottanut mukaansa. »Saimme käskyn ottaa mukaamme muonaa viideksi päiväksi. Olen vanha enkä jaksa paljoa kantaa, siksi minulla on vain tämä nyytti.» Tiedustellessani, mitä hänellä oli nyytissään, hän sauoi: »Ensin panin sinne Raamattuni, sitten viisi reikäleipää, vähän voita, juustoa ja muuta ruokaa. Nyt olen syönyt kaiken ruoan» — ja herttaisesti hymyillen hän kääntyi puoleeni — »mutta Raamattu on vielä jäljellä.» — On ihanaa auttaa sellaisia ihmisiä.

Saamani ruokatavarat olen ensi sijassa jakanut kaatu-neitten perheille ja siirtoväelle. Meidän päiviemme Suomessa on sokerikilon saaminen suuri tapaus, puhumatta-kaan tervetulleista suurimopaketeista, joita on lähetetty kaikille lapsirikkaille perheille. Sitä paitsi saivat monet varattomat pojat tilaisuuden osallistua partioleiriin — ainoa mahdollisuus maalla oleskeluun kesällä — sen johdosta, että saatoin antaa käytettäväksi elintarvikkeita heitä varten. Ajatellessani, miten he auringonpaahtamina ja iloisina temmeltävät ihanalla hiekkarannalla, kiitollisuuteni kohdistuu siihen tukholmalaiseen sairaalaan, jonka suurenmoinen lahjoitus on tuottanut niin paljon iloa.

Luvuissa ei voida arvioida, mitä tämä aineellinen apu on merkinnyt ja yhä merkitsee tälle seudulle. Vaikka sen rahallinen arvo onkin suuri, ei se kuitenkaan voi vetää vertoja sille suurelle kiitollisuudelle, joka ansiotta on

kohdistunut siihen, joka vain on toiminut välittäjänä antajain ja vastaanottajain kesken. Minun on vaikea sanoin kuvata sitä lämmintä ja uskonnollisen vilpitöntä tunnetta, joka ilmeni lahjoja luovutettaessa. Eräs vanhus sanoi: »Minun sydämeni yksin ei riitä heitä kiittämään. Täytyisi olla monta sataa sydäntä yht'aikaa. Sanokaa se heille siellä.»

Niin, minä toivon, että kaikki uskolliset ja uhrautuvaiset ihmiset, jotka väsymättä monien kuukausien aikana ovat työskennelleet meidän hyväksemme, olisivat saaneet itse olla mukana jakamassa kaiken keräämänsä. Heillä on ollut vain vaivaa ja me, jotka emme ole tehneet mitään, olemme saaneet kokea suurta ja unohtumatonta antamisen iloa. Olemme saaneet kokea, miten kahden kansan

Kansliapäällikkö Walle Bergström näyttää Tukholman ylikäskynhaltijalle Torsten Nothinille erästä ensimmäisten joukossa saapunutta suomalaista lasta.

välille on solmittu siteitä, vahvempia ja läheisempiä kuin mitkään sopimukset ja liitot ovat voineet saada aikaan. Se, mikä rakkaudella on toisen hyväksi hädän hetkellä tehty, elää nykyisyyttä paljon kauemmin. — Omalta osaltani on tämä Suomen Avun Keskuksen välittäjänä toimiminen ollut täynnä elämyksiä vaikeana ja rasittavana aikana. Se on suonut minulle tilaisuuden tutustua moneen harvinaiseen, usein suurenmoiseen elämäntilanteeseen ja vienyt minut mitä erilaisimpien ihmisten pariin. Olen kohdannut enemmän sielullista suuruutta ja henkistä voimaa kuin milloinkaan ennen ja olen kerännyt enemmän elämäntilanteita kuin aikaisemmin monien vuosien kuluessa. Kaikesta tästä täytyy minunkin saada kiittää.

Lähettiläs, ministeri E. E. Ekstrand astuu lentokoneesta saapuessaan Prinssi Wilhelmin kanssa Suomeen toukokuussa 1940.

Suomen Avun Keskuksen sihteeri, asianajaja Östberg ja kansliapäällikkö Bergström neuvottelevat. —

Jäähyväispuheessaan S.A.K:n henkilöstölle Prinssi Wilhelm virkkoi mm. seuraavaa:

»— Kiitän erikoisesti insinööri Bergströmiä. Hänen tavaton työkykynsä, reippautensa ja horjumaton hyväntuulisuutensa on ollut voimanlähde, joka on kannustanut meitä kaikkia uusiin ponnistuksiin. Kuta enemmän hän päivitteli ja repi tukkaansa, sitä suurempaa iloa ja luottamusta hän loi ympäristöönsä. Hänellä oli kaikkein edesvastuullisin paikka, jonka hän täytti kerrassaan mestarillisesti —.»

Liitteet.

Tässä seuraavat liitteet ovat virallisia asiakirjoja, tietoja Suomen Avun Keskuksen järjestöstä, luetteloja Ruotsin ja Suomen viranomaisista sekä yksityisistä järjestöistä, joiden kanssa S.A.K. on ollut yhteistyössä, sekä tilastollisia tietoja.

Tiedot S.A.K:sta käsittävät päätoimiston eri osastot, lajittelu- ja pakkauskeskukset, majoitukset ja yhteiskodit Tukholman kaupungissa ja läänissä, päätoimiston alaiset varastot maaseudulla, S.A.K:n väliaikaiset majoituspaikat maaseudulla ja S.A.K:n paikallisosaston Haaparannassa; S.A.K:n läänitoimikunnat sekä lottakunnat, jotka ovat osallistuneet S.A.K:n työhön. Viimeksimainituista tehdyt luettelot ovat asianomaisten läänitoimikuntien ja lottakunnan sihteerin laatimia. Valitettavasti tila ei myönnä kaikkien paikallistoimikuntien, Punaisen Ristin piirien, partiolaisyhdistysten ja muiden läheisessä yhteistyössä S.A.K:n kanssa olleiden yhtymien tai henkilöiden nimeämistä.

Niiden monien kysymysten ratkaisemiseksi, jotka nopeasti kasvavien Suomeen lähetettävien lahjoitusten sekä Ruotsiin siirtyvien Suomen kansalaisten kuljetusten yhteydessä heräsivät, oli S.A.K:n pakko usein kääntyä sekä asianomaisten virastojen, viranomaisten että yksityisten järjestöjen puoleen. Ilman kaikkien näiden tehokasta myötävaikutusta S.A.K:n olisi ollut mahdotonta tyydyt-

tävällä tavalla suoriutua vaativasta tehtävästään. Seuraavassa luettelossa mainitaan ne, jotka ensi sijassa ovat helpottaneet S.A.K:n työtä.

S.A.K:n toiminnalle on päivälehtien ja aikakauslehtien myötävaikutus ollut arvaamattoman arvokas. Yhteistoiminnassa useiden suurten päivälehtien kanssa on järjestetty erinäisiä keräyksiä, ja useat aikakauslehdet ovat erittäin tarmokkaasti avustaneet julkaisemalla niiden ruotsalaisten kotien osoitteet, jotka ovat olleet halukkaita ottamaan vastaan suomalaisia vieraita, sekä tekemällä monta arvokasta aloitetta avustustyön hyväksi. Koska käytännöllisesti katsoen kaikki maan sanomalehdet tavalla tai toisella ovat avustaneet S.A.K:n toimintaa, on mahdollonta luetella niitä kaikkia.

Tilastollisten tietojen tarkoituksena on lähinnä antaa yleiskatsaus niistä tavaramääristä ja -lajeista, jotka S.A.K:n välityksellä on lähetetty Suomeen. Paitsi S.A.K:n keräämiä tavaroita sisältyvät näihin tietoihin myös ne huomattavat lähetykset, joita toimitettaessa S.A.K. on ollut ainoastaan välittäjänä.

Lopuksi on myös julkaistu taulukko, joka esittää, miten ne yksityiset kodit, jotka ovat vastaanottaneet suomalaisia pakolaisia, jakautuvat eri läänien osalle.

Kiitollisena S.A.K. muistelee Tukholman kaupungin Köyhäinhuoltolautakunnan puheenjohtajaa, Nils Öström-vainajaa, joka antoi arvokasta apua Suomen pakolaisten huoltoa järjestettäessä.

Suomen Avun Keskuksen yksityiskomitean jäsenet.

Rouva Maja Sandler, puh.joht. ¹	nella Kvinnoförbundet för
Fil. tri Hanna Rydh-Munck af	Fred och frihet, puh. joht.
Rosenschiöld, ¹ varapuh.joht.,	Rouva Margit Levinson, Före-
Fredrika Bremerförbundet,	ningen Rädda Barnen, puh.-
puh.joht. ¹	joht. ¹
Majuri Ernst Killander, toinen	Fru Eleonore Lilliehöök, Sve-
varapuh.joht. ¹	riges Husmodersföreningars
Neiti Birgit Carell, Kvinnofö-	Riksförbund, puh.joht.
reningarnas Beredskapskom-	Päätoimittaja rva Eva Nyblom,
mitté, sihteeri.	Yrkeskvinnornas klubb i
Rouva Elsa Cedergren. För-	Stockholm, varapuh.joht.
bundet av Sveriges K.F.U.K.	Komentajakapteeni Edvard
(NNKY), puh.joht. ¹	Peyron, 78 distr. av Rotary
Lähettiläs Einar Ekstrand, työ-	International, Sverige, ku-
valiokunnan puh.joht.	vernööri. ¹
Rouva Anna-Lenah Elgström,	Rahastonhoitaja Axel Strand,
Kvinnokommittén för Spa-	Landsorganisationen.
niens barn puh.joht. ¹	Herra Lennart Bernadotte, työ-
Rouva Elin Ericson, översty-	valiokunnan varapuh.joht.
relsen för Svenska Röda Kor-	Komitean ja työvaliokunnan
set jäsen.	sihteeri:
Rouva Signe Höjer, Internatio-	Asianajaja Lars Östberg.

Kansliapäälikkö Insinööri Walle Bergström
Vastaanotto-osaston johtaja Kreivitär Ebba Bonde

Suomen Avun Keskuksen edustaja Pohjoismaisen Avun Suomen
Keskuksessa Helsingissä: Rouva Majlen Boëthius.

Pohjoismaisen Avun Suomen Keskuksen edustaja Suomen Avun
Keskuksessa Tukholmassa: Maisteri Elsa Bruun.

¹ Työvaliokunnan jäsen.

Hänen Kuninkaallisen Majesteettinsa päättös kuninkaallisen komitean asettamisesta Suomen Avun Keskusta varten.

Hänen Kuninkaallinen Majesteettinsa katsoo hyväksi asettaa komitean, jonka tarkoituksena on ohjata ja järjestää yhteisen toiminnan pohjalte se työ, jota vapaaehtoisuuden tietä keräysten muodossa ja muulla tavalla suoritetaan niiden henkilöiden avustamiseksi, jotka Suomessa nykyisin vallitsevien olojen vuoksi pakolaisina lähtevät meidän maahamme, sekä muuten suunnitella samaan tarkoitukseen kohdistuvaa toimintaa.

Kuninkaallinen Majesteetti määrää sen ohella, että erikoinen työvaliokunta hoitaa komitean työn täytäntöönpanoa sekä että pakolaisten keskuudessa suoritettavaa käytännöllistä työtä varten on perustettava työvaliokunnan alainen järjestelyosasto.

Komitean tulee tärkeimmistä esiintyvistä asioista neuvotella sosiaalihuituksen kanssa, myös on virastojen ja viranomaisten annettava sille kaikki ne tiedot, jotka asiain hoitamiseksi katsotaan välttämättömiksi.

Samalla määrätään Kuninkaallisen Majesteetin käskystä komitean jäseniksi: Puheenjohtajaksi Hänen Kuninkaallinen Korkeus, Södermanlandin Herttua, ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi rouva Maja Sandler, samoin toiseksi varapuheenjohtajaksi fil. tri Hanna Rydh-Munck af Rosenschiöld, jäseniksi toimistopäällikkö Kurt Bergström, asianajaja Georg Branting, rouva Elsa Cedergren, lähettäjä Einar Ekstrand, rouva Anna-Lenah Elgström, amiraalinrouva Elin Ericson, pelastusarmeijan eversti Per Hed, rouva Margit Levinson, rouva Eleonore Lilliehöök, päätoimittaja Eva Nyblom, komentajakapteeni E. Peyron, kenraalinrouva Maja Schmidt, kansakouluntarkastaja Karl Steenberg, Landsorganisationin rahastonhoitaja Axel Strand, Ruotsin Työnantajainliiton

johtaja Frithiof Söderbäck, rouva Disa Västberg sekä päätoimitaja Ivar Österström.

Työvaliokuntaan Kuninkaallinen Majesteetti määrää komitean jäsenen Ekstrandin puheenjohtajaksi, komitean jäsenet Maja Sandlerin, Margit Levinsonin ja Hanna Rydh-Munck af Rosenschöldin, herra Lennart Bernadotten sekä majuri Ernst Killanderin.

Vielä Kuninkaallinen Majesteetti määrää sihteerin Axel Granat-hin, Folkkrörelsernas reseorganisationin johtajan Ivan Ohlsonin ja majuri H. L. Porryn olemaan järjestelyosaston jäsenenä.

Lopuksi Kuninkaallinen Majesteetti määrää asianajaja Lars Östbergin komitean sihteeriksi.

Kuninkaallinen Majesteetti tahtoo vast'edes määrätä niistä korvauksista, jotka aiheutuvat nyt annetuista tehtävistä.

Tämän kirjelmän jäljennös lähetetään sosiaalihallitukselle sekä kaikille edellämainituille henkilöille tiedoksi ja noudatettavaksi sekä valtionvarainlaitokselle tiedoksi. Tukholman linnassa joulukuun 22 päivänä 1939.

GUSTAF.

Gustav Möller

Suomen Avun Keskuksen eri osastot, toimistot, keräyspaikat, majoitus- paikat, varastot ym.

S.A.K:n päätoimistoon, Sturegatan 18, kuuluivat seuraavat osastot:

Kanslia.

Sanomalehtiosasto.

Vaatteidenkeräysten sihteeristö.

Elintarvikkeiden keräys- ja osto-osasto.

Rahavarain keräysosasto.

Vastaanotto, majoitus- ja rekisteritoimisto:

a. koko maata varten

b. Tukholman kaupunkia ja lääniä varten

c. rekisteri.

Kuljetusosasto.

Pääkassa.

Invalidiosasto.

SAK:n keräys-, lajittelu- ja pakkauskeskukset Tukholmassa.

Keräyskeskus, Vasagatan 11—13

» Eugeniavägen

» Storkyrkobrinken 14

» Högländstorget, Ålsten

Vaatetusosasto, Vasagatan 11

Vaatetusosaston ompelimo, Herkulesgatan 26

Elintarvikkeiden keräyskeskus, Vasagatan 1 ja Linnégatan 55

Hevosloimien keräyskeskus, Mästersamuelsgatan 45

Korukauppa (Klenodboden), Birger Jarlsgatan 15

Lumipukuosasto, Åhlen & Åkerlund, Sveavägen 51—53

Makuupussi- ja peitteidentikkausosasto, Kammakaregatan 39

Liivientikkauslaitos, Strandvägen 5 B,
 sekä yhteistoiminnassa S.A.K:n kanssa:
 Svenska Dagbladetin ja Singerin ompeluarmeija, Hamngatan 16
 A. B. Perssons Garn, Suomen-keräys, Storgatan 58.

S.A.K:n kauttakulkumajoituspaikat Tukholmassa:

S.A.K:n käytettäväksi asetetut, henkilökunnalla varustetut
 majoituspaikat:

<i>Tukholman kaupungin Köy- hainhoilolaulakunla:</i>	<i>Terveystenhoilolaulakunla:</i>
Lastenkoti, Åsögatan 44.	Bränkyrkogatan 62.
Bellevue, Roslagsgatan 65.	<i>Ylilääkäri, professori James Strandberg:</i>
Brunnshemmet, Torsgatan 32.	Lilla Hemmet, Kungsholms- gatan 106.
Enskede gård, Enskede.	<i>Marian seurakunnan kirkko- valluuslo:</i>
Kommunala Härbärgen, Öst- götatagatan 61—63.	Maria Magdalenahemmet, St. Paulsgatan 10.
Sabbatsbergs Ålderdomshem, Torsgatan 32.	<i>Tukholman kaupunki:</i>
Vårdhemmet Stureby, Stureby.	Stockholms stads Isolerings- anstalt.
Ålderdomshemmet i Skarp- näck.	
Årsta gård, Liljeholmen.	

SAK:n yhteiskodit Tukholman kaupungissa ja läänissä:

Brommahemmet, Bälstalund, Sundbyberg.	Finlandshemmen n:o 1 o. n:o 2. Djursholm.
Fenix-Heimdallpersonalens Finlandshem. Slottsstigen 4	Finlandshemmet i Nockeby.
Djursholm.	Mödrahemmet Finland, Gran- stigen 5, Islingeudde. Lidingö.

Nedre Lugnet. Ulriksdal, Hem för blivande mödrar.	Lidingö-Breviks Finlandshem, Västra Allén 12, Lidingö- Brevik.
Norra Lidingös Finlandshem, Gustavsvägen 13 Lidingö.	Stockholms Damsällskap. Lin- négatan 20. Stockholm.
Stiftelsen Katarinagården, Östertälje.	Täljekvinnornas Finlandshem, Värdsholmen, Södertälje.
Finlandskommittéens hem, Häs- selby Villastad.	

S.A.K:n kauttakulkumajoituspaikat maaseudulla:

Sundsvall, Högalundaskolan.
Vindeln, Västerbottens läns folkhögskola (Kansanopisto).
Örebro.

S.A.K:n varastot maaseudulla:

Vaatteidenlajittelu, Bräcke
» Holmsund
» Sandarne
» Söderhamn
Hevosloimivarasto, Hudiksvall.

S.A.K:n Haaparannan osasto:

- a. Suomesta evakuoitujen vastaanotto ja edelleen lähettäminen.
- b. tavarain siirto Ruotsista Suomeen.
- c. Kuorma-autokuljetukset eri paikkakunnille Suomeen.

Suomen Avun Keskuksen läänikomiteat:

S.A.K:n läänikomiteat johtivat työtä seuraavissa lääneissä:	
Blekinge	Kopparberg
Gävleborg	Kristianstad

Göteborg och Bohus
 Älvsborg
 Halland
 Jämtland
 Jönköping
 Kalmar
 Västmanland
 Örebro

Malmöhus
 Skaraborg
 Södermanland
 Upsala
 Västerbotten
 Västernorrland
 Östergötland

Niissä osissa maata, mihin S.A.K. ei ollut perustanut läänitoimikuntia, yksityiset henkilöt johtivat työtä seuraavilla paikkakunnilla:

Boden
 Luleå
 Karlskrona
 Pajala
 Visby.

***Ruotsalaiset laitokset ja viranomaiset sekä
 yksityiset järjestöt, joiden kanssa S.A.K.
 on ollut yhteistyössä:***

Kungl. Socialdepartementet.
 Kungl. General-Tullstyrelsen.
 Kungl. Järnvägsstyrelsen.
 Kungl. Medicinalstyrelsen.
 Kungl. Skolöverstyrelsen.
 Kungl. Socialstyrelsen.
 Sveriges Riksbank.
 Statens Handelskommission.
 Statens utrymningskommission.
 Stockholms Stads Fastighetsnämnd.

Stockholms Stads Fattigvårdsnämnd.
 A.B. Stockholms Spårvägar.
 Stockholms Tekniska Högskola.
 Barnens Dags Förening.
 Frälsningsarmén.
 Föreningen Rädda Barnen.
 K.F.U.K:s Scoutförbund.
 Kungl. Automobilklubben.
 Motormännens Riksförbund.
 A.B. Radiotjänst.

Sociala Råd- och Hjälpbyrån på Centralstationen i Sthlm.	Sveriges Lottakår (katso alemp.).
Stockholms tandläkareföre- ning.	Sveriges Läkarförbund.
Svenska Missionsförbundet.	Sveriges Privatpraktiserande Läkares Förening.
Svenska Röda korset.	Sveriges Scoutförbund.
Svenska Slöjdföreningen.	Utlandsvenskarnas Förening.
Sveriges Flickors Scoutförbund.	

S.A.K:n toimintaan osallistuneet lottakunnat:

Yhteensä n. 700 lottaa on osallistunut toimintaan seuraavien lottakuntien johdolla:

Arvidsjaur	Karlskrona	Ronneby	Ullånger
Boden	» Marin-	Råneå	Umeå
Borgsjö	lottakår	Sandviken	Västra Jämt-
Gällivare	Linköping	Skaraborg	land
Gävle	Litsbygden	Skellefteå	Älvsby
Göteborgs Södra	Luleå	Sollefteå	Örebro
Haparanda	Malmö	Stockholm	Örnsköldsvik
Härjedalen	Mönsterås	» Marin-	Östersund
Härnösand	Nederkalix	lottakår	Östra Jämt-
Jokkmokk	Norra Allbo	Sundsvall	land
Karlshamn	Norra Småland	Söderhamn	Överkalix
Karlskrona	Piteå	Sölvesborg	Övertorneå

*Suomalaiset viranomaiset ja yksityiset jär-
jestöt, joiden kanssa Suomen Avun Keskus
on ollut yhteistyössä:*

Suomen Lähetystö, Tukholma	Pohjoismaisen Avun Suomen
Suomen Pankki, Helsinki	Keskus, Helsinki
Suomen Huolto, Helsinki	Suomi-toimisto, Tukholma.

Tilastollisia tietoja.

Seuraavassa annetaan yleiskatsaus S.A.K:n toiminnasta numero-tiedoin. Tämän perustaksi käytetty aineisto on pääasiallisesti saatu kuljetusosaston ilmoituksista — mainittu osasto on Suomeen välittänyt huomattavimman osan kerätyistä lahjoituksista — sekä myös niistä luetteloista, joista käy ilmi, paljonko tavaraa on Tukholmasta autoilla, laivalla tai lentoteitse, suoraan tai toisen paikkakunnan kautta lähetetty Suomeen.

Sotatapahtumien aiheuttaman kiireen johdosta ei aivan tarkkaa tavarain lajittelua ja luettelointia aina ole voitu suorittaa. Näin ollen ei myöskään ollut mahdollista pitää silmällä, että kaikki tavarat joutuivat luetteloihin. Numerotiedot ilmaisevat sen vuoksi yleensä vain minimiarvoja.

Tavaralähetyksiä.

Seuraavassa taulukossa esitetään niiden tavarain kilomääriä, jotka autoilla tai rautateitse, joko vaunukuormittain tai kappale-tavarana on lähetetty *Haaparannasta* 5. I.—15. VIII.—40.

Ruokatavaraa:

Jauhoja, viljaa.....	136 100	kg
Suurimoita	52 100	»
Leipää	117 000	»
Sokeria	177 300	»
Volta	1 305 300	»
Rasvaa ja ihraa	174 900	»
Silavaa	14 300	»
Silliä ym.	12 000	»
Hedelmiä	10 300	»
Marmelaattia.....	132 100	»
Kahvia	21 000	»
Erilaisia ruokatavaroita	293 200	» 2 445 600 kg

	Siirto	2 445 600	kg
Saippuaa ja pesupulvereita		24 900	»
Nahkaa		8 400	»
Suksia		13 100	»
Ikkunalasia		2 300	»
Lääkkeitä, teknillisiä välineitä		9 200	»
Kaikenlaista		19 100	»
		Yhteensä	2 522 600 kg.

Tukholman elintarvikeosastolta on sitä paitsi pienempinä erinä lähetetty sopivasti yhdistettyjä lahjalähetyksiä sairaaloihin ja siirtoväenleireihin 15/1—12/4 1940 seuraavan taulukon mukaan:

Jauhoja, viljaa	64	kollia
Suurimoita	82	»
Leipää	118	»
Sokeria	66	»
Voita	30	»
Rasvaa ja ihräa	3	»
Silavaa	12	»
Silliiä ym.	71	»
Hedelmiä	143	»
Marmelaatia	65	»
Kahvia	87	»
Erilaista tavaraa	885	»
		Yhteensä 1 626 kollia.

Jos arvioidaan kollin keskimääräiseksi painoksi 60 kg, yllämainitut tavarat pyörein luvuin painoivat 97.6 tonnia

Samaan aikaan elintarvikeosasto lähetti myös

inventoimistavaraa yhteensä 1 064 kollia à 40 kg

yhteensä 42.6 »

Yhteensä 140.2 tonnia.

Vielä lähetettiin Haaparannan kautta: vaatteita, hevosloimia, huopia ym. n. 3 465 000 kg.

Vaatelähetyksien suhteen on huomattava, ettei aina voitu punnita kaikkia tavaralähetyksiä ja kokonaispaino on sen vuoksi arvioitu käytännössä olevan tavan mukaan. Niinpä on esim. V.R:n kanssa sovittu, että 100 laatikkoa sisältävän vaunun paino on 10 tonnia. Yhteensä on Suomeen lähetetty 34 658 laatikkoa rautateitse, autolla, laivalla ja lentoteitse ja vastaisi niiden kokonaispaino sen mukaan 3 465 tonnia, kuten edellä on mainittu. Vaikkakin tätä painoarviointia vaatteisiin nähden voitaisiin pitää liian suurena, vastannee se kuitenkin Ruotsista Suomelle kerättyä vaatemäärää, jos otetaan lukuun myös ne vaatteet, jotka on jaettu täällä Ruotsissa Suomen pakolaisille. Niinpä on yksin Tukholmassa jaettu 123 794 vaatepartta.

Haaparannan kautta lähetettiin myös muita tavaroita kuin edelläolevissa taulukoissa mainitut. Niinpä luetteloissa mainitaan tupakkaa, ompelutarvikkeita, talouskaluja, kainalosauvoja, radiokoneita, polkupyöriä, sänkyjä, betoninsekoittajia, täydellisesti sisustettu tupa, nelisenkymmentä moottorikulkuneuvoa — moottoripyöriä, henkilö-, kuorma- ja linja-autoja ym.

Laivalla Tukholmasta Turkuun, lentoteitse Sundsvallista Vaasaan ja kuorma-autolla jään yli Holmsundista Vaasaan on S.A.K. lähettänyt yhteensä n. 372 tonnia tavaraa.

Edelläolevasta selviää siis, että S.A.K:n välityksellä on Suomeen lähetetty:

Haaparannan kautta: ruokatavaraa.....	2 445.6 tonnia	
samaa Tukholman		
elintarvikeosastosta	140.2	»
Pesupulvereita, suksia,		
nahkaa, lasia, kenkiä,		
lääkkeitä ym.	77.0	»
Vaatteita, hevosloimia,		
huopia ym.	3 465.0	»
	Siirto 6 127.8 tonnia	

Siirto 6 127.8 tonnia

Laivalla, lentoteitse ja kuorma-autoilla meren yli 372.0 »

Yhteensä 6 499.8 tonnia.

Seuraavasta taulukosta käy ilmi, miten S.A.K:n kuljetustoi-
mistolle Haaparantaan saapunut tavara jakautuu eri kuukausien
osalle *vaunukuormittain*. Samana aikana on myös päivittäin saa-
punut suuria määriä kappaletavaraa, joten taulukon antama kuva
ei ole täydellinen. Sitä vastoin se antaa erittäin selvän aikakuvan
S.A.K:n tavarainvälityksestä Suomeen tammi—kesäkuun aikana
1940.

	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Toukok.— kesäkuu	Yhteensä vaunu- kuormia
Vaatteita	10	30	15	31	1	87
Leipää	5	2	6	—	—	13
Voita	2	12	14	9	4	41
Rasvaa	—	7	13	1	—	21
Erilaista ruoka- tavaraa	5	11	11	6	—	33
Teknillisiä vä- lineitä	—	4	1	—	—	5
Sekalaista	4	9	3	4	1	21
Vaunukuormia	26	75	63	51	6	221

Sen lisäksi on samana aikana S.A.K:n nimissä rahdittomasti
kauttakulikutavarana lähetetty Haaparannan kautta Suomeen
88 vaunukuormallista lahjoja muista maista.

Tavaralähetysten likimääräinen arviointi.

Lienee sangen mielenkiintoista koettaa määrätä niiden tavar-
alähetysten likimääräinen raha-arvo, jotka S.A.K:n välityksellä

on lähetetty Suomeen. Vaatelähetysten kokonaismäärä on arvioitu 3 465 tonniksi. Ammattimiehet ovat lahjoitusten hyvään laatuun katsoen arvioineet vaateparsien keskiarvoksi 5 kruunua kilolta, ja tämän laskelmaperustan mukaan nousisi vaatelähetysten kokonaisarvo 17 325 000 kruunuun. Haaparannan kautta lähetettyjen ruokatavarain paino on yhteensä 2 445 600 kg. Jos lasketaan niiden keskiarvoksi 2: 50 kr. kilolta, mitä ei voida pitää liian korkeana arvokkaiden tavarain suureen määrään nähden, saadaan kokonaisarvoksi 6 114 000 kr. Kun kaikista ruokatavaroista kuitenkin osa on lähetetty muita teitä kuin Haaparannan kautta, on lähetettyjen ruokatavaroiden lopullinen arvo n. 6 800 000 kr.

Sarake »erilaista tavaraa» käsittää mm. n. 1 000 radiokonetta, n. 4 000 polkupyörää, n. 4 000 suksiparia, kiikareita, kompasveja, taloustavaraa, tupakkaa, sänkyjä ym., ja voitaneen nämä arvioida n. 800 000 kruunuksi.

Lienee paikallaan tässä myös kosketella niitä kustannuksia, jotka ovat aiheutuneet evakuoitujen Suomen kansalaisten siirtämisestä Ruotsiin ja heidän oleskelustaan täällä sekä paluumatkastaan Suomeen, vaikkakin nämä kustannukset ainoastaan osaksi on suoritettu S.A.K:n varoilla.

Rahavarojen keräys.

Tätä kirjoitettaessa ei vielä kaikkia S.A.K:n keräämiä varoja ole tilitetty, mutta arvioidaan niiden yhteissummaksi pyörein luvuin 2 700 000 kr., joista

Lahjoina ja lahjoituksina	n. 1 100 000 kr.
Koulukorttikeräyksestä	» 930 000 »
Sormus- ja kultatavarain ker.	» 165 000 »
Korukaupasta	» 200 000 »
Maksukuiteista	» 305 000 »

Yhteensä 2 700 000 kruunua.

Näistä varoista on n. 1 500 000 kr. käytetty avustustoimintaan evakuoitujen suomalaisten hyväksi sekä Ruotsissa että Suomessa, samaten myös lahjojen jakelusta aiheutuvien kustannusten peittämiseksi Suomessa; 750 000 kr. on luovutettu Valtakunnankomitealle käytettäväksi mallitilan perustamista varten Suomesta ostettavan suurtilan järjestämiseen ja hoitamiseen, ja 250 000 kr. samoin Valtakunnankomitealle käytettäväksi vahingoittuneiden tai tuhoutuneiden lasten- ja turvakotien jälleenrakentamiseen tai kunnostamiseen. Lopuksi on Pohjoismaisen Avun Suomen Keskukselle luovutettu 200 000 kr. lastenkoteja varten.

Ruotsin Hallituksen S.A.K:lle arpajaisvaroista myöntämästä määrästä, 500 000 kruunusta, on 100 000 kr. käytetty hoitokustannuksiin, 40 000 kr. on Kunink. Majest:in päätöksen mukaisesti käytetty Ahvenanmaan väestölle hankittaviin sairaalavarusteisiin. Jäljellä olevat 300 000 kr. on asetettu Valtakunnankomitean käytettäväksi.

Rahainvaihtotoimisto.

Tehdäkseen Suomen kansalaisille helpommaksi Suomen rahan vaihtamisen kruunuihin S.A.K. perusti rahainvaihtotoimiston Sveriges Riksbankin ja Suomen Pankin välillä tehdyn sopimuksen perusteella. Tämän rahatoimiston liikevaihto on ollut n. 2 000 000 mk.

Suomen pakolaisia vastaanottaneiden kotien lukumäärä ja jakautuminen lääneittäin.

Niistä lähes 8 000 suomalaisesta evakuidusta, jotka tavalla tai toisella ovat joutuneet S.A.K:n hoivattaviksi, on jonkin verran yli 7 000 henkeä ollut vieraina 4 018:ssa yksityisessä ruotsalaisessa kodissa, jotka jakautuvat eri läänien osalle seuraavan taulukon mukaan. Nämä tiedot ovat asianomaisten läänitoimikuntien antamat:

Lääni	kotien lukumäärä.	Lääni	kotien lukumäärä.
Blekinge	60	Malmöhus	44
Gävleborg	340	Skaraborg	194
Göteborg, Bohus,		Stockholms stad och län	693
Älvsborg	279	Södermanland	88
Halland	406	Upsala	63
Jämtland	105	Värmland	230
Jönköping	233	Västerbotten	190
Kalmar	167	Västernorrland	123
Kopparberg	168	Västmanland	168
Kristianstad	74	Örebro	123
Kronoberg	38	Östergötland	232

Kotien lukumäärän vaihtelu eri lääneihin nähden johtuu ensi sijassa siitä, että erinäisiä alueita ei yleisen tilanteen johdosta pidetty pakolaisten vastaanottamiselle sopivina.

Kuljetus- ja tullihenkilöt, jotka ovat osallistuneet sekä lahjojen kuljetuksen että suomalaisten pakolaisten matkojen yhteydessä esiintyviin eri tehtäviin, ovat kaikki osoittaneet lämmintä har rastusta ja horjumatonta avuliaisuutta, mikä suuressa määrin on helpottanut Suomen Avun Keskuksen toimintaa.

Valtakunnan komitean toivomuksesta Kuninkaallisen komitean toiminta päättyi toukokuun 31 p:nä 1940. Jo huhtikuun puolivälissä uskottiin S.A.K:n toimistopäällikölle, insinööri Walfrid Bergströmille ja sihteerille, asianajaja Lars Östbergille S.A.K:n eri aloilla toimeenpannun laajan toiminnan loppuselvittely ja kerättyjen varojen ja tavaroiden lopputilityksen johto ja vastuu. Tilitys oli tehtävä Valtakunnankomitealle, joka rauhanteon jälkeen oli vastuussa Ruotsin Suomen-avusta. Samana päivänä, kun Kuninkaallisen komitean työ päättyi, luovutettiin eri paikkakunnilla Ruotsissa Valtakunnankomitealle koko Suomen Avun Keskuksen vaatetusosasto varastoineen. Ruotsissa vielä oleskelevien

suomalaisten lasten, äitien ja vanhusten huolto ja palauttaminen kotimaahan uskottiin Suomi-toimistolle tohtorinna E. Hjelt-Cajanuksen johdolla.

Loppuselvittely, jonka arveltiin vaativan aikaa noin yhdeksän kuukautta tai vuoden, käsitti vielä varastossa olevien tavarain toimittamisen Suomeen, eri keräysten tilitysten vaatimisen sekä kaiken sen muuttamisen rahaksi, mitä ei tavarana ole voitu viedä Suomeen.

S U O M E A

auttamassa

Ruotsin kansan avunanto Suomelle raskaan sotamme aikana muodostui liikkeeksi, jollaista historia ei ole tähän asti kokenut. Kymmenettuhannet ruotsalaiset tekivät suuria henkilökohtaisia uhrauksia ja kieltäytyivät paljosta voidakseen auttaa Suomea.

»Suomea auttamassa» kuvaa vilkkaasti ja vauhdikkaasti tätä Ruotsin kansan avustustoimintaa Suomen hyväksi. Eri henkilöiden kirjoittamat tilannekuvaukset ja välikohtaukset tekevät sen mahdollisimman vaihtelevaksi ja kiinnostavaksi lukemiseksi, ja kirjan loppuun päästyään lukija jää suorastaan ihmettelemään sitä vilpitöntä uhrimieltä, mikä kohdistui kamppailevaan Suomeen sekä sodan jaloista Ruotsiin siirtyneisiin lapsiin, äiteihin ja vanhuksiin.

Kirja lämmittää jokaisen suomalaisen mieltä.

Teos on somistettu alkuperäisen ruotsalaisen laitoksen runsain kuvin.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ